

OBSAH

ENVIKONGRES – IPPC A NEJLEPŠÍ DOSTUPNÉ TECHNIKY VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Úvodní slovo Libora Ambrozka, ministra životního prostředí	2
Úvodní slovo Milana Urbana, ministra průmyslu a obchodu.....	3
Úvodní slovo Jaroslava Palase, ministra zemědělství.....	4
Ladislav Špaček, Lubomír Látal: Systém výměny informací o nejlepších dostupných technikách.....	5
Erik Geuss: Vize Agentury integrované prevence k naplňování odborné podpory systému IPPC	7
Milena Drašťáková: Zkušenosti z prvního roku aplikace systému IPPC	9
Martin Whitworth: Posílení implementace IPPC v České republice	11
Karl Vrancken, Peter Vercaemst, Roger Dijkmans Implementace koncepce IPPC v regionu Vlámko, Belgie realizovaná BAT-centrem Vito.....	12
Vladislav Bízek: Úloha integrované prevence (IPPC) v ochraně ovzduší	14
Zdeněk Suchánek, Jiří Vavřínek: Plán úprav skládek a IPPC	18
Jiří Študent: Stav implementace zákona č. 76/2002 Sb. k integrované prevenci a omezování znečištění.....	26
Vladimír Dobeš, Vladimíra Henelová, Petr Honskus, Pavel Sitný: Energetické řízení jako nejlepší dostupná technika.....	27
Jan Prášek: Obecné principy monitorování	31
Jaroslav Prchal, Petr Honskus: Zkušenosti s hodnocením ekonomických a cross-media efektů	34

ÚVODNÍ SLOVA ODBORNÝCH GARANTŮ SEKCI ENVIKONGRESU

SEKCE: ZEMĚDĚLSTVÍ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

Jan Mareček, Eva Krčálová, Petr Krejzek: Některé poznatky a praktické zkušenosti s dosavadním naplňováním zákona o integrované prevenci.....	38
---	----

SEKCE: ENERGETIKA

Bohuslav Moucha, František Vaněk: IPPC a nové technologie v energetice – základní motto sekce energetiky.....	41
---	----

SEKCE: NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

Jiří Hřebíček: Zkušenosti s procesem IPPC v oblasti nakládání s odpady	43
--	----

SEKCE: VÝROBA A ZPRACOVÁNÍ KOVŮ

Vladimír Toman: Zkušenosti s procesem IPPC v odvětví hutnictví – výroba a zpracování kovů.....	46
--	----

SEKCE: OSTATNÍ PRŮMYSL

Josef Zbořil: Zkušenosti z přípravy a projednání žádostí v kategorii zařízení ostatní průmysl	48
---	----

SEKCE: CHEMICKÝ PRŮMYSL

Vladimír Novotný: Zkušenosti z prvního roku zavádění integrované prevence dle zákona č. 76/2002 Sb. Do praxe českého chemického průmyslu	50
---	----

SEKCE: ZPRACOVÁNÍ NEROSTŮ

Jaroslava Ledererová, Miroslav Svoboda, Michaela Suchardová: Proces IPPC při zpracování nerostů	52
---	----

ČESKO-SLOVENSKÝ WORKSHOP

"PODPŮRNÉ NÁSTROJE V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ"

Úvodní slovo náměstkyně ministra životního prostředí ČR Ivany Jiráskové.....	54
Memorandum ministrů životního prostředí ČR a SR.....	55
Leoš Křenek: Vývoj odpadového hospodářství České republiky před vstupem do Evropské unie.....	56
Peter Gallovič: Vývoj odpadového hospodářství Slovenskej republiky pred vstupom do Európskej únie.....	59
Andrej Mudray: Nakládání s odpady a Státní fond životního prostředí ČR	61
Ivan Zuzula: Recyklační fond – ekonomický nástroj v oblasti odpadového hospodářství v SR	64
Miroslav Lacuška: Informační nástroje v odpadovém hospodářství v SR	

Závěrečné slovo Jiřího Hřebíčka	76
---------------------------------------	----

edice PLANETA 2004

Odborný časopis pro životní prostředí

Ročník XII, číslo 2/2004

ISSN 1213-3393

MK ČR E 8063

Vydává Ministerstvo
životního prostředí

Vršovická 65, 100 10 Praha 10

tel. 267 122 549

fax: 267 126 549

Odborná redakce:

Prof. RNDr. J. Hřebíček, CSc.

Titul PLANETA má registrováno Ministerstvo životního prostředí a časopis vychází 4 až 6x ročně jako monotematická čísla věnovaná problematice životního prostředí.

ENVIKONGRES IPPC A NEJLEPŠÍ DOSTUPNÉ TECHNIKY VE STŘEDNÍ EVROPĚ

Úvodní slovo ministra životního prostředí

Vážení účastníci veletrhu a kongresu,

Ministerstvo životního prostředí převzalo i v tomto roce záštitu nad Envikongresem, který je součástí mezinárodního veletrhu techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí ENVIBRNO. Jak kongres, tak veletrh, jsou podle mého názoru dobrou a využívanou možností, jak seznámit podnikatelskou veřejnost, ale také reprezentanty obcí a krajů v České republice se záměry, legislativou, ale také podpůrnými programy MŽP či Státního fondu životního prostředí.

Letošní ročník je navíc výjimečný hned z několika důvodů. Nejvýznamnějším je fakt, že Česká republika se za pár dnů stane plnoprávným členem Evropské unie. Budeme se tedy podílet na tom, jak společná Evropa bude vypadat, jakými pravidly se bude řídit a kam budeme spolu s dalšími 24 členskými zeměmi směřovat.

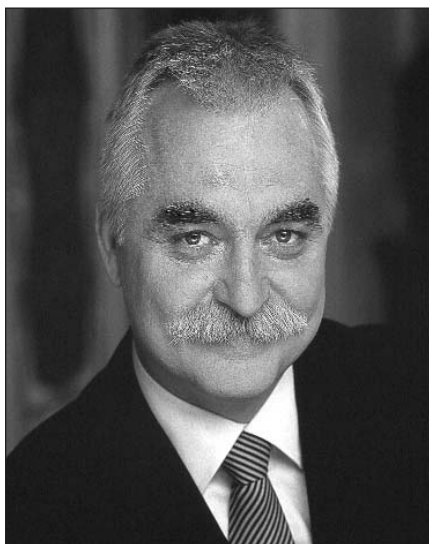
Druhým důvodem jistě výjimečnosti letošního Envikongresu je možnost zhodnotit roční účinnost zákona o integrované prevenci a omezení znečišťování, který transponoval směrnici 96/61/EC, o integrované prevenci, známou pod zkratkou IPPC. Setkání zástupců Evropského fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách (BAT) se poprvé po 13 letech uskuteční mimo Brusel.

Tou třetí zajímavou debatou, na kterou bych rád upozornil, bude diskuse o spolupráci mezi Českou republikou a Slovenskem na společných projektech zejména v pohraničí. Například v oblasti hospodaření s odpady na základě memoranda, které jsme v lednu 2004 podepsali s mým slovenským kolegou Lázslem Miklósem.

Jsem přesvědčen, že pro všechny návštěvníky a vystavovatele budou veletrh i kongres významným přínosem pro navázání obchodních i osobních kontaktů a výměnu zkušeností a informací.

RNDr. Libor Ambrozek
ministr životního prostředí

Úvodní slovo ministra průmyslu a obchodu

Vážené dámy a pánové,

nedílnou součástí 11. ročníku mezinárodní výstavy ENVIBRNO je i 2. ročník konference orientovaný na výměnu zkušeností z procesu integrované prevence (IPPC). Za užitečné považuji, že po prvním roku platnosti zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, nebude výměna informací o procesu IPPC probíhat jen v kruhu odborné veřejnosti České republiky, ale že se jí v rámci akce Envikongres 2004 zúčastní i mnoho účastníků ze zahraničí.

Jmenovitě bych chtěl v předvečer vstupu České republiky do Evropské unie přivítat představitele Evropské komise, kteří přijali naše pozvání, a účastníky 14. zasedání Evropského fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách, které se poprvé uskuteční mimo Brusel.

Tradice založená akcí Envikongres 2002 byla spojena s osvětou pro státní správu a provozovatele všech zařízení dotčených implementací Směrnice 96/61/ES. Již tehdy bylo zřejmé, že vzniká nový proces, který vyžaduje hlubší znalosti všech zúčastněných, a nejedná se jen o integraci rozhodnutí na ochranu životního prostředí dle složkových předpisů. Je dobře, že dnes již dochází k porovnávání provozovaných zařízení s nejlepšími dostupnými technikami, vyhodnocování jejich energetické účinnosti a materiálových toků. Při všech krocích by měla být posuzována i ekonomická náročnost navrhovaných opatření, připravenost podniků na havarijní stavy a řada dalších aspektů.

Zákon č. 76/2002 Sb. rozděluje zodpovědnost státní správy mezi resorty zodpovědné za životní prostředí, zdraví lidí a rozvoj hospodářství. Hlavními aktéry procesu však zůstávají provozovatelé zařízení a krajské úřady, které vydávají rozhodnutí o vydání integrovaného povolení. Bez něj nebude možné od roku 2007 provozovat zařízení spadající pod přílohu 1 zákona o integrované prevenci. V této souvislosti musím připomenout, že zatímco v zemích Evropské unie mají provozovatelé na získání integrovaného povolení 8 let, u nás to je doba pouze poloviční. Tomu musí odpovídat i provázanost povolení na inovační cykly jednotlivých zařízení.

Značný důraz proto byl od začátku kladen na funkčnost systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách. K dnešnímu dni mají provozovatelé, státní správa i široká veřejnost přístup k informacím o nejlepších dostupných technikách a o průběhu procesu IPPC na internetových stránkách <http://www.ippc.cz>. Své zájmy zde našlo nejen Fórum pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách, ale i 27 technických pracovních skupin pro jednotlivé kategorie zařízení a průřezové problematiky. Jsem rád, že 20 skupin zřídilo ministerstvo průmyslu a obchodu. Na práci technických pracovních skupin při Evropské kanceláři IPPC v Seville se podílí 17 expertů z České republiky. I díky jim lze konstatovat, že jednotlivé referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách jsou průběžně překládány do českého jazyka. Očekávám, že se ve větším rozsahu zapojí i do samotné přípravy těchto referenčních dokumentů. Za výraz dobrého stavu komunikace a výměny informací považuji i skutečnost, že téměř třetina podniků spadajících pod tento proces má konkrétní zkušenosti s přípravou žádostí o integrované povolení.

Území, na kterém se naše republika nachází, patřilo vždy k těm silně industrializovaným. Věřím, že budeme schopni i v budoucnosti vhodně spojovat využití dlouhodobou tradici rozvoje průmyslu s novými přístupy formulovanými v konceptu udržitelného rozvoje a společně přispějeme k rozvoji našeho hospodářství, zachování a tvorbě nových pracovních příležitostí i zachování přírodních rozmanitostí České republiky.

Ing. Milan Urban
ministr průmyslu a obchodu

Úvodní slovo ministra zemědělství

Vážení účastníci veletrhu a kongresu,

Mezinárodní veletrh techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí ENVIBRNO výrazně překračuje hranice pouhé komerční akce, jak o tom svědčí i partnerská podpora tří vrcholových orgánů státní správy – Ministerstva zemědělství, Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva životního prostředí, a patří mezi nejvýznamnější environmentální veletrhy v zemích střední a východní Evropy.

V rámci plnění ekologických standardů stanovených legislativou Evropské Unie je klíčovým úkolem České republiky implementace souboru právních předpisů zaměřených na ochranu životního prostředí, včetně Směrnice Rady 96/61/EC o integrované prevenci a omezování znečišťování – IPPC. Tato směrnice významně zasahuje české zemědělství a potravinářství, neboť z ní vyplývá povinnost pro několik stovek chovatelů drůbeže, prasat, výrobců potravin a provozovatelů jatek a kafilérií získat do roku 2007 tzv. integrované povolení, pokud chtějí i nadále provozovat svoji výrobní činnost. V této souvislosti je tak nutná úprava investiční strategie s ohledem na dopady výroby na životní prostředí, tedy například minimalizaci produkce odpadů a emisí znečišťujících látek do ovzduší, vod a půd.

I z tohoto důvodu spatřuji hlavní význam veletrhu ENVIBRNO v možnosti výměny informací a zkušeností jak mezi zástupci státní správy a samosprávy a mezi podnikateli, tak mezi podnikateli navzájem. Tato výměna informací může přinést významný pokrok v praktickém zavádění ekologické legislativy a bude umocněna přítomností zahraničních účastníků.

Za velmi dobré považuji rovněž rozhodnutí rozšířit tento veletrh také o konferenční část. Jsem přesvědčen, že Envikongres, zaměřený právě na problematiku integrované prevence a omezování znečišťování, mimo jiné poskytne pracovníkům ministerstev a celé státní správy zpětnou vazbu v podobě diskuse s ostatními účastníky konference z řad odborné i laické veřejnosti. Z příspěvků odborníků a reakcí návštěvníků budou moci zjistit, kde přetrvávají nedostatky celého procesu zavádění integrované prevence v českém zemědělství a potravinářství, jak ze strany státní správy, tak i dotčených výrobních subjektů.

Z koncepce i programové náplně letošního ročníku veletrhu ENVIBRNO je více než zřejmé, že tato akce výrazně posiluje své ambice být nejen prostorem prezentace moderních technologií, ale také místem setkávání technických, právních a jiných odborníků na celé řadě doprovodných akcí. ENVIBRNO tak umožňuje to nejdůležitější při zavádění nové legislativy do života – tedy informovat nejširší veřejnost o technice, technologiích i nové legislativě v oblasti ochrany životního prostředí nás všech.

Ing. Jaroslav Palas
ministr zemědělství

SYSTÉM VÝMĚNY INFORMACÍ O NEJLEPŠÍCH DOSTUPNÝCH TECHNIKÁCH

1. ÚVOD

Systém výměny informací byl založen na základě § 27 zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, a Nařízení vlády č. 63/2003 Sb., o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách. Za funkčnost tohoto systému má zodpovědnost Ministerstvo průmyslu a obchodu, které spolupracuje s Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem zemědělství a Agenturou integrované prevence.

Pro výstavbu tohoto systému byl zvolen obdobný model jako funguje v Evropské unii. Jeho základním kamenem jsou technické pracovní skupiny při Evropské kanceláři IPPC v Seville, které připravují referenční dokumenty o nejlepších dostupných technikách (BREF), funkční portál s informacemi o nejlepších dostupných technikách a procesu IPPC a Evropský registr znečištění (EPER), ve kterém jsou od letošního roku k dispozici údaje o téměř deseti tisících zařízení spadajících pod IPPC. Celý systém je pak završen Mezinárodním fórem výměny informací o IPPC, ve kterém se pravidelně představitelé Evropské komise scházejí se zástupci z jednotlivých členských a kandidátských zemí s představiteli evropských podnikatelských organizací a dalších nestátních organizací.

2. SYSTÉM VÝMĚNY INFORMACÍ V ČR

Jaký je současný stav systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách v České republice? Funkční jsou technické pracovní skupiny, portál <http://www.IPPC.cz> i Fórum o výměně informací o nejlepších dostupných technikách. Nařízením vlády č. 368 Sb., o integrovaném registru znečišťování, byly vytvořeny základní pravidla pro oznamování údajů provozovatelů v České republice do Evropského registru.

V České republice pracuje 27 technických pracovních skupin, když 20 těchto skupin zřídilo Ministerstvo průmyslu a obchodu, 4 Ministerstvo životního prostředí a 3 Ministerstvo zemědělství. Činnost jednotlivých skupin je výrazně ovlivněna tím, jak pokračují přípravy evropských dokumentů o nejlepších dostupných technikách (16 dokumentů je již schváleno a 17 dokumentů se připravuje). Skupiny nejen vytváří zázemí pro 17 zástupců České republiky v pracovních skupinách při Evropské kanceláři IPPC v Seville, ale provádějí i ověřování překladů těchto dokumentů do češtiny. Do češtiny jsou přeloženy schválené BREFy a průběžně jsou překládány i podstatné části návrhů těchto dokumentů. Rozmanitou činnost technických skupin by nebylo možné rozvíjet bez výrazné podpory zaměstnavatelů členů technických pracovních skupin, toto tvrzení plně platí i o zaměstnavatelích členů skupin evropských.

Jsme rádi, že práce technických pracovních skupin nalezla podporu nejen u provozovatelů zařízení, poradenských firem a státních orgánů, ale že se stále ve větší míře zapojuje i obec akademická. Za všechny zástupce vysokých škol bych chtěl uvést alespoň Prof. Josefa Horáka a Ing. Irenu Volejníkovou, Ph.D. z VŠCHT Praha, Prof. Jiřího Hřebíčka (MU Brno), Prof. Jana Marečka (MLZU Brno), Prof. Karla Obroučku (VŠB TU Ostrava), Ing. Jaroslavu Hyršlovou, CSc. (Univerzita Pardubice), Ing. Viktora Kreibicha, CSc. (ČVUT Praha) a Ing. Květoslavu Remtovou, CSc., (VŠE Praha).

Internetové stránky <http://www.IPPC.cz>, jako brána k informacím o IPPC a nejlepších dostupných technikách, byly uvedeny do provozu v červnu 2001. Široké veřejnosti byly poprvé prezentovány na 10. ročníku mezinárodního veletrhu o environmentálních technikách ENVIBRNO. K jejich zkvalitnění přispěla spolupráce s MŽP a AIP. Dnes je zde možné nalézt vedle základních informací o IPPC a originálů a českých překladů referenčních dokumentů i nabídku služeb provozovatelům zařízení, zejména služby expertů a nabídku nejlepších dostupných technik. Samozřejmě je zde i přehled o procesu IPPC v České republice, s veřejně dostupnými dokumenty k jednotlivým žádostem, kterými jsou stručné shrnutí žádosti, vyjádření OZO a vlastní integrované povolení. Své zázemí v podobě oddělených pracovních prostorů zde mají i technické pracovní skupiny a členové Fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách. Pozitivně hodnotíme i skutečnost, že informace o IPPC jsou dostupné na internetových stránkách MŽP, ČEÚ a dalších organizací.

3. FÓRUM PRO VÝMĚNU INFORMACÍ O NEJLEPŠÍCH DOSTUPNÝCH TECHNIKÁCH V ČR

Založením Fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách byla výstavba systému výměny informací završena. Fórum vzniklo na základě rozhodnutí ministra průmyslu a obchodu a setkávají se na něm zástupci zainteresovaných institucí státní správy, včetně krajských úřadů, se zástupci jednotlivých technických pracovních skupin. Na jednotlivá zasedání jsou veřejnou výzvou zváni i zástupci občanských sdružení, obecně prospěšných společností, zaměstnavatelských svazů nebo hospodářských komor. Fórum je místem otevřené výměny názorů i jistou formou vyjednávání, tedy uplatňování jednoho ze základních principů procesu IPPC, na úrovni celé republiky. Přesto, že se Fórum zatím sešlo pouze dvakrát, pokusilo se již zevšeobecnit zkušenosti z prvního roku platnosti zákona o integrované prevenci, vyzvalo provozovatele zařízení k využití možnosti předjednání žádosti na krajských úřadech před jejich podáním.

V pokročilém stavu jsou práce na přípravě konkrétních námětů pro návrh věcného záměru novely zákona o integrované prevenci.

Pod veřejnou kontrolu se v Evropě dostávají jednotlivá zařízení také prostřednictvím zveřejňování údajů v registru EPER. Provozovatelé v České republice mají povinnost údaje poprvé oznamovat za rok 2004 k 15. únoru 2005. Za přípravu a provoz integrovaného registru znečišťování má zodpovědnost Ministerstvo životního prostředí. Dostupné informace o této významné aktivitě však můžete již dnes najít i na stránkách <http://www.IPPC.cz>.

Nedílnou součástí systému výměny informací je i výchovně vzdělávací činnost. Dobře se osvědčila spolupráce s profesními svazy a odbornými organizacemi při přípravě odborných konferencí, seminářů a školení. V této souvislosti bych chtěl uvést jako příklad aktivity Asociace energetických manažerů, Českého svazu chemických inženýrů Teplárenské sdružení a společností Hutnictví železa, ORGREZ a CERT Kladno. Mezi nové aktivity, které již prokázaly svou životaschopnost lze zařadit setkání provozovatelů dle jednotlivých kategorií zařízení nebo provozovatelů zařízení v regionu spojená se školením. Mezi průkopníky organizování těchto akcí patří TECHEM Praha a EKONOX Pardubice.

Při všech příležitostech je věnována pozornost objasňování nového procesu posuzování vlivu zařízení na jeho okolí, dále pak diskusím nad základními principy IPPC, jakými jsou vyjednávání, subsidiarita, analýza materiálových a energetických toků, porovnávání provozovaných zařízení

s nejlepšími dostupnými technikami, vazba povolování na inovační cykly, efektivnost vynakládání nákladů, ale i předběžná opatrnost a přiměřenost. V neposlední řadě je kladen důraz na komunikaci podniků s veřejností, která vychází z otevřenosti celého procesu a nelze ji opomenout.

Zapojení pracovníků vysokých škol do práce technických pracovních skupin se pozitivně promítlo do přípravy akcí celoživotního vzdělávání (MZLU Brno) a přípravy diplomových a doktorandských prací. Rovněž tyto aktivity považujeme za vklad do budoucna, za ukázkou zapojení vysokých škol do řešení záležitostí celospolečenského zájmu.

4. PROCES SCHVALOVÁNÍ INTEGROVANÉHO POVOLENÍ

Velká šíře aktivit fóra se promítla do výsledků prvního roku působení zákona. Velkou výhodou do budoucna je, že již téměř 1/3 provozovatelů zařízení má zkušenosti z procesu schvalování integrovaného povolení, bez kterého nebude možné po 30. říjnu 2007 provozovat žádné zařízení spadající pod proces IPPC. Do seznamu odborně způsobilých osob, dle § 6 zákona, bylo zapsáno 30 organizací. Na přípravě žádostí se významným způsobem podílely poradenské firmy. Zkušenosti ukazují, že využití jejich služeb je užitečné nejen při přípravě žádosti, ale i při jejím projednávání. Krajské úřady vydaly k 31. 12. 2003 prvních 37 integrovaných povolení.

Další údaje charakterizující 1. rok platnosti zákona jsou uvedeny v následujících tabulkách:

Tabulka č. 1: Přehled žádostí, vyjádření a integrovaných povolení k 31. 12. 2003

Kategorie	žádosti	vyjádření	rozhodnutí	vyřízené žádosti
1. energetika	13	10	2	15,4 %
2. zpracování kovů	40	29	2	5,- %
3. zpracování nerostů	17	8	1	5,9 %
4. chemický průmysl	38	29	10	26,3 %
5. odpady	67	58	17	25,4 %
6. zemědělství a potravinářský průmysl	50	40	4	8,- %
6. ostatní průmysl	10	9	1	10,- %
CELKEM	235	183	37	15,7 %

Tabulka č. 2: Stav zařízení, na která byla k 31. 12. 2003 podána žádost

Kategorie	Počet zařízení (seznam ČEU)	Počet zařízení, v žádostech	Podíl zařízení s podanou žádostí
1. energetika	176	34	19 %
2. zpracování kovů	192	43	22 %
3. zpracování nerostů	80	19	24 %
4. chemický průmysl	164	55	34 %
5. odpady	186	76	41 %
6. zemědělství a potravinářský průmysl	512	86	17 %
CELKEM	1310	183	15,7 %

K zajímavým poznatkům jsme dospěli při analýze žádostí podaných v 1. pololetí provedené ke konci roku 2003. Zaměřili jsme se především na skutečnou dobu potřebnou k získání integrovaného povolení s dobou dle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci:

- Doba potřebná dle zákona č. 76/2002 Sb. je 162 dnů.

- Jen 7% žádostí podaných do 31. 3. bylo vyřízeno – vydáno IP.
- U 37 vydaných rozhodnutí byla potřebná průměrná doba 82,7 dne, tj. 6 měsíců a 1 den.
- Nejkratší doba Baxter Bio Science, s.r.o. 120 dnů.
- Nejdelší doba ALIACHEM (lasamid) 224 dny.

- 1. žádost podaná 8. ledna 2003 – Lonza Biotec, byla vyřízena 10. února 2004, tedy za 13 měsíců.
- Z cca 200 žádostí předaných do 31. 3. 2003 bude 93 % žádostí vyřízeno za více než 9 měsíců.
- K 6. 2. 2003 bylo zveřejněno rozhodnutí o 80 žádostech, tj. 120 žádostí bude vyřízeno za dobu delší než 10 měsíců, tj. 300 dnů.

Lze tedy konstatovat, že chce-li provozovatel své zařízení provozovat po 30. říjnu 2007, měl by podat svoji žádost do konce roku 2006, tedy po předložení mu zbývají necelé 3 roky.

Od počátku letošního roku přibýlo dalších 25 žádostí a bylo vydáno 75 integrovaných povolení, jak vyplývá z údajů k 17. březnu 2004, tedy termínu předložení tohoto vystoupení k tisku.

Tabulka č. 3: Přehled žádostí a vydaných rozhodnutí k 17. 3. 2004

Kategorie	Žádosti 31.12.03	Žádosti 17.3.04	Povolení 31.12.03	Povolení 17.3.04
1. energetika	13	16	2	4
2. zpracování kovů	40	40	2	13
3. zpracování nerostů	17	20	1	2
4. chemický průmysl	38	42	10	19
5. odpady	67	74	17	45
6. zemědělství a potravinářský průmysl	50	58	4	23
6. ostatní průmysl	10	10	1	5
CELKEM	235	260	37	112

5. ZÁVĚR

Všichni si však musíme uvědomit, že proces integrované prevence vydáním prvního integrovaného povolení nekončí, ale teprve začíná. Souběžně s vydáváním prvních integrovaných povolení provozovatelům začne nutnost projednávání závažných změn v provozu zařízení a pravidelných kontrol plnění doporučení z integrovaných povolení vyplývajících. Zejména na krajských úřadech by mělo být, aby pro tuto náročnou a na vzájemné důvěře založenou práci vytvořily odpovídající zázemí. Nesmí se jednat jen o zvládnutí administrativních úkonů, ale vytváření perspektivního nástroje pro komunikaci mezi státem, podnikatelskými subjekty a veřejností, který může být racionálním základem pro udržitelný rozvoj společnosti.

Proto považujeme za potřebné vyzvat další subjekty a jednotlivce k zapojení se do výměny informací o nejlepších dostupných technikách a jejich uplatňování v procesu IPPC. Rozmanitost pohledů na řešení úkolů a rostoucí odborné zázemí procesu nám jistě pomůže splnit úkoly, které pro nás vyplynuly ze vstupu do Evropské unie způsobem, který vytvoří dobrý základ pro využití tohoto systémového a dynamicky založeného nástroje v příštích letech.

Ing. Ladislav Špaček, CSc.

Ministerstvo průmyslu obchodu, tajemník Fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách

Ing. Luboš Látal

APES Ostrava, správce serveru <http://www.ippc.cz>

VIZE AGENTURY INTEGROVANÉ PREVENCE K NAPLŇOVÁNÍ ODBORNÉ PODPORY SYSTÉMU IPPC

1. ÚVOD

V rámci transformujícího se Českého ekologického ústavu dochází v posledních několika měsících i k výrazným změnám v organizaci, práci a v celkovém zaměření jednoho z jeho významných útvarů – Agentury integrované prevence (dále „ČEÚ – AIP“, případně „Agentura“). Než přikročí k nastínění nové vize ČEÚ – AIP a ke stručné charakteristice probíhajících změn, přiblížím krátce výchozí stav a některé konkrétní poznatky z více než jednoho roku existence Agentury.

Podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, by měla ČEÚ – AIP zajišťovat především odbornou podporu státní správy (definováno v §28) v oblasti integrované prevence a spolupracovat na kontrole IP podle § 18 a spolupracovat na systému výměny informací (§ 27). Současně je ze zákona tzv. „odborně způsobilou osobou („OZO“) a jako taková může i zpracovávat vyjádření podle § 11a.

V roce 2003 bylo na krajské úřady podáno 238 žádostí o IP. V těchto žádostech bylo požádáno o integrované povolení k 315 zařízením, tj. přibližně 27 % z celkového počtu

IPPC zařízení evidovaných v databázi ČEÚ. AIP zpracovala vyjádření ke 180 žádostem o IP, což mimo jiné znamená, že další výše nastíněné činnosti byly z kapacitních důvodů vykonávány v omezené míře.

V roce 2004 se očekává, že na krajské úřady bude podáno obdobné množství žádostí o integrované povolení jako v roce 2003. Rovněž značně stoupají nároky na kvalitu odborných vyjádření. Když k uvedeným výchozím podmínkám připočteme trvalý tlak na efektivnost všech vykonávaných činností a očekávaný náběh činností v souvislosti s integrovaným registrem znečištění (IRZ), je zřejmé, že činnost ČEÚ – AIP musí být velmi pečlivě organizována a řízena. Vedení Českého ekologického ústavu si je těchto skutečností vědomo a tomu odpovídají jak interní opatření personální a organizační, tak i průběžně vedená jednání vně ústavu, zejména s odpovědnými zástupci MŽP, které je zakladatelem ČEÚ, i s dalšími subjekty státní správy a samosprávy.

2. VIZE ČEÚ – AIP

Protože se Český ekologický ústav profiluje v roli informační a znalostní služby resortu jako informační agentura, jejímž významným posláním je optimalizace a koordinace informačních systémů životního prostředí, je zřejmé, že klíčová pozice v oblasti integrované prevence spočívá zejména v oblasti odborné podpory výkonu státní správy. Schematicky lze tuto vizi vyjádřit takto:

- Odborná podpora výkonu státní správy v oblasti integrované prevence
- Zpracovávání odborných vyjádření k žádostem o vydání integrovaného povolení
- Činnost v rámci práce tzv. technických pracovních skupin (TPS)
- Správa Integrovaného registru znečištění (IRZ)
- Správa Informačního systému o IPPC
- Odborná podpora v rámci obchodování s emisními povoleními
- Podpora souvisejících informačních procesů uvnitř i vně ČEÚ

2.1 Specifikace jednotlivých prvků vize ČEÚ – AIP

1. Odborná podpora výkonu státní správy v oblasti integrované prevence

Tato podpora bude zahrnovat mimo přípravu vlastních odborných vyjádření (viz dále), zejména odbornou podporu správním úředníkům pro jednání s provozovateli zdrojů znečištění, zpracování odborných rešerší a podkladů, spolupráci při výkonu kontrolní činnosti dle zákona. Dále pak spolupráci na přípravě podkladů pro změny relevantních předpisů a metodik a účast na vzdělávání pracovníků státní správy v ministerstvem akreditovaných kurzech.

2. Zpracovávání odborných vyjádření k žádostem o vydání integrovaného povolení

Zkvalitnění a zefektivnění této činnosti Agentury je prvořadou prioritou nejen nového vedení ČEÚ, ale zejména

odborného útvaru (OPVI) ministerstva životního prostředí. Při tvorbě vyjádření musí být kladen důraz zejména na odbornost, je nutno provést analytické hodnocení BAT (a souladu s BREF), taktéž je nutno odborně a úplně vypořádat připomínky vzešlé z vyjádření účastníků řízení a příslušných správních úřadů.

Za účelem dosažení uvedených cílů bude navržen a ministerstvu předložen návrh metodiky k vyplňování žádosti o IP, dále je velmi významný i návrh interní směrnice ČEÚ pro vlastní zpracování vyjádření (věcný a časový harmonogram atd.) Za stejně významné je třeba považovat i zkvalitnění a racionalizace vlastní evidence a archivace všech zpracovávaných dokumentů. Nezastupitelnou roli pak bude mít i uplatňování přímé osobní odpovědnosti za jednotlivá zpracovávaná vyjádření i jejich prvky.

3. Činnost v rámci práce technických pracovních skupin

Tyto technické pracovní skupiny (TPS) vznikly na základě § 29 zákona č. 76/2002 Sb., kde se stanoví, že „je v kompetenci MŽP zřídit technické pracovní skupiny v oblastech nakládání s odpady a horizontálních aspektech“. Tyto pracovní skupiny koordinuje a řídí MŽP. ČEÚ – AIP činnost 2 TPS zajišťuje v souladu s pokyny gestora (jde o TPS k monitoringu a o TPS ECM (ekonomické a vícesložkové vlivy)). Dále se ČEÚ – AIP bude nadále účastnit na práci Fóra pro výměnu informací a na práci dalších vybraných a ministerstvem koordinovaných technických skupin. Specifikou oblastí je účast na práci Technical Working Groups (TWG), respektive podpora účasti na práci této TWG v návaznosti na projednání s gestorem MŽP.

4. Správa Integrovaného registru znečištění (IRZ)

V souladu se zákonem a vizí ČEÚ – AIP bude poskytována zejména odborná pomoc při zabezpečení vstupních dat (vazba na kapitolu o monitorování v rozhodnutích KÚ), spolupráce se správci složkových registrů, vlastní správa a vedení IRZ a vizualizace dat. V rámci popsaných procesů musí být zajištěny reporting do EU a spolupráce se subjekty, podílejícími se na vytvoření jednotlivých podkladů pro reporting a spolupráce s příslušnými odbornými útvary MŽP.

5. Správa Informačního systému o IPPC

ČEÚ – AIP vede vlastní www stránky (viz <http://www.ceu.cz/IPPC>) a spolupracuje s MPO na Informačním systému o IPPC dle § 27 zákona č. 76/2002 Sb. – internetové stránky <http://www.IPPC.cz>.

V současné době probíhá diskuse o dalším postupu při vlastní správě seznamu nových existujících zařízení, sledování problematiky BAT/BREF a sledování a zpracování dalších informací v procesu odborného posuzování žádostí o IP.

6. Odborná podpora v rámci obchodování s emisními povoleními

Proces obchodování s emisními povoleními je vyvolán implementací legislativy EU do podoby návrhu příslušného zákona, který je v současné době připravován k projednání ve vládě ČR. V případě, že bude zákon schválen ve smyslu předloženého návrhu, existuje řada společných problémů

a vazeb s procesem udělování integrovaných povolení (zejména v etapě alokace emisních povolení – v rámci tzv. Národního alokačního plánu).

Úloha ČEU – AIP tedy logicky bude spočívat především v odborné podpoře tohoto procesu (vazba na kapitolu o monitorování a závazné podmínky provozu v rozhodnutích KÚ) a dále v podpoře informační (vedení databáze) a v neposlední řadě v odborné podpoře kontrolních činností.

7. Podpora souvisejících informačních procesů uvnitř i vně ČEU

V rámci všech vyvíjených aktivit ČEU a ČEU – AIP, včetně konkrétně výše přiblížených aktivit, dochází k synergičkým a multiplikativním efektům. Již řádné vymezení a uchopení těchto efektů je významné z hlediska racionální organizace a konzistentního řízení Českého ekologického ústavu. Rovněž optimalizace a koordinace mezinárodních reportingových povinností patří k důležitým prvkům vize dalšího vývoje ČEU – AIP.

3. ZÁVĚREM

Hlavním úkolem Českého ekologického ústavu je postupná transformace do podoby odborné znalostní a infor-

mační agentury resortu životního prostředí. V rámci takto vymezené transformace pak bude probíhat další vývoj ČEU – AIP. Hlavní části vize tohoto vývoje jsou uvedeny výše. Celkově platí, že problematika integrované prevence je v naší legislativě zcela novým prvkem, čemuž odpovídají i získané zkušenosti v praktickém průběhu procesu. Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci, rozhodně není dokonalejší. I práce na podkladových materiálech pro případné změny zákona, iniciované ministerstvem životního prostředí, tak patří k prioritám činnosti agentury v nejbližší době. Je třeba zdůraznit, že celý proces IPPC může kvalitně fungovat jen tehdy, pokud budou jasně vymezené role jednotlivých subjektů a tyto subjekty budou řádně komunikovat a profesionálně pracovat.

Český ekologický ústav – Agentura integrované prevence reflektuje všechny popsané podmínky a v rámci naplnění nastíněné vize bude pevným a profesionálně pracujícím prvkem procesu IPPC nejen v systému daném zákonem č. 76/2002 Sb., ale i v oblasti mezinárodních vztahů (reporting, výměna informací) a globálních souvislostí integrované prevence znečištění.

Ing. Erik Geuss,
ředitel Českého ekologického ústavu

ZKUŠENOSTI Z PRVNÍHO ROKU APLIKACE SYSTÉMU IPPC

1. ÚVOD

V roce 2003 byla zahájena první vlna zavádění IPPC v ČR. První skupina dotčených podniků měla termín k předložení žádosti o integrované povolení (§ 43 zákona č. 76/2002 Sb.) v březnu 2003. V průběhu roku 2003 bylo dle zdrojů z informačního portálu MŽP podáno 238 autorizovaných žádostí. Tento počet deklaruje, že žádost o povolení provozu podalo 228 podniků a tyto žádaly o povolení provozu k 314 zařízením dle kategorií přílohy č.1. Více než dvě třetiny žádostí musely být krajskými úřady (odborní životního prostředí a zemědělství) vráceny k dopracování. Bylo vydáno 41 rozhodnutí o integrovaném povolení. K několika z nich byla podána odvolání na podnět ekologických nevládních organizací anebo dotčených správních úřadů.

Pro podporu zavádění integrované prevence byla podle § 5 zákona o integrované prevenci v roce 2002 založena Agentura integrované prevence (AIP) jako nové odborné oddělení Českého ekologického ústavu. Jejím posláním je provádění odborné podpory státní správy při implementaci zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Odborná podpora státní správy však ve svém důsledku zahrnuje též další subjekty dotčené systémem IPPC, tzn. především provozovatele podniků a potenciální účastníky správního řízení o vydání integrovaného povolení.

Hlavní činnosti AIP jsou dány zákonem o integrované prevenci, zřizovatelem (MŽP) a potřebami vyplývajícími z implementace zákona o integrované prevenci.

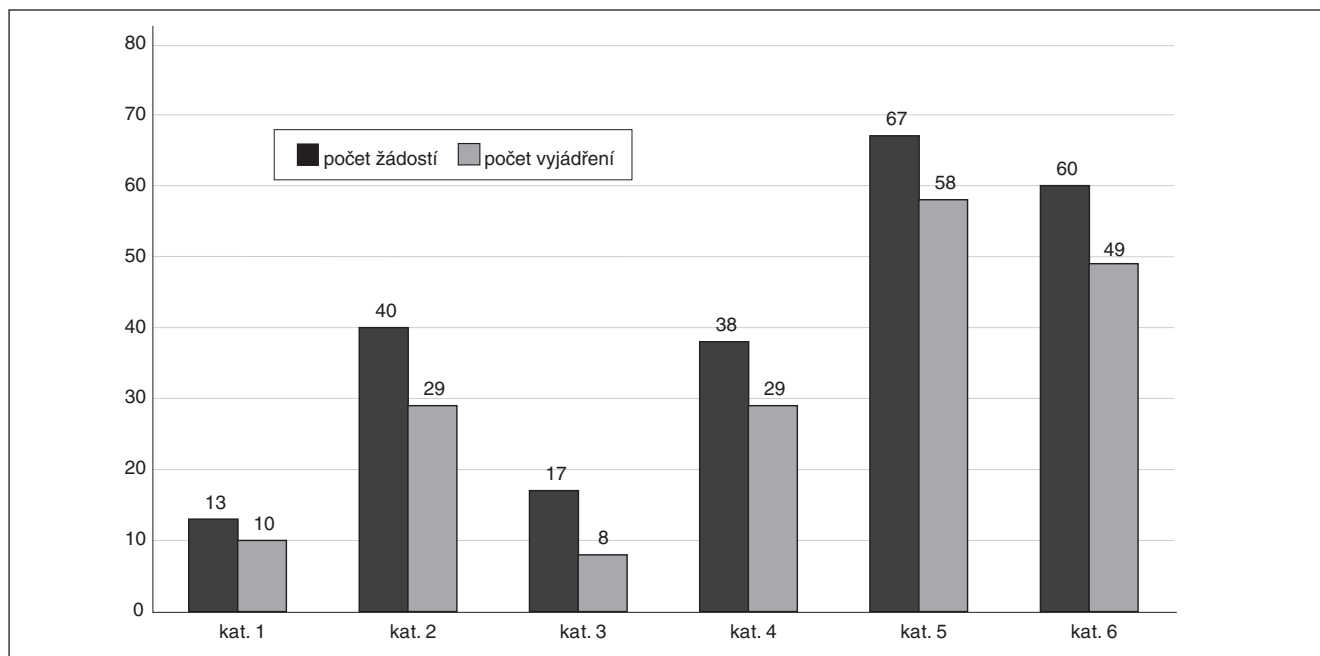
Aktuální zaměření AIP:

- zpracování vyjádření k žádostem o integrované povolení (IP) pro krajské úřady (KÚ),
- práce v technických pracovních skupinách pro nejlepší dostupné techniky,
- identifikace a ověřování zařazení podniků z pohledu zákona o integrované prevenci,
- poskytování informací (např. prostřednictvím webové stránky <http://www.ceu.cz/IPPC>, semináře pro KÚ),
- spolupráce se zahraničím (např. Anglie, Holandsko, Německo) na projektech Phare a na mezinárodní výměně informací o BAT.

V roce 2003 AIP obdržela celkem 235 žádostí o integrované povolení a zpracovala 183 vyjádření a 3 doplňující vyjádření. Ve 22 případech bylo potřebné vyžádat rozsáhlé doplnění žádosti a poté hodnotit doplněnou žádost znovu.

V roce 2003 se na zpracování vyjádření se podílelo 21 – 26 odborných a vedoucích pracovníků AIP.

Krajské úřady zasílaly AIP v roce 2003 všechny žádosti, k nimž bylo třeba zpracovat vyjádření. Spolupráci se všemi krajskými úřady a s většinou žadatelů se postupně rozvíjela a nadále se zlepšuje.

Graf obdržených žádostí a zpracovávaných vyjádření v AIP podle kategorií přílohy č. 1 zákona č. 76/2002 Sb.

AIP postupně zkvalitňuje zpracování vyjádření díky účasti na ústních jednáních, ohlasům z krajských úřadů, žadatelů a účastníků řízení o vydání IP a studiu vydaných rozhodnutí o IP.

Informační centrum AIP poskytuje informace o problematice IPPC, spravuje seznam podniků a zařízení spadajících pod IPPC a zabezpečuje aktualizaci webové stránky určené pro všechny subjekty dotčené systémem IPPC – <http://www.ceu.cz/IPPC> (informace o IPPC, příručky, informace k vyplnění žádosti o integrované prevenci, instrukce k aplikaci zákona o IPPC pro podniky. Další informace např. o podaných žádostech o integrované povolení naleznete na <http://www.env.cz>.

2. ZKUŠENOSTI S KVALITOU ZPRACOVANÝCH ŽÁDOSTÍ

Podle žádostí, které byly dosud na AIP zaslány lze stručně charakterizovat některé nedostatky, s nimiž se setkáváme:

- Z důvodu časového tlaku pouze část žadatelů předběžně konzultovala s úředníky na krajích rozsah zařízení a související činnosti, které jsou předmětem povolení, požadavky na přílohy a u velkých průmyslových podniků představy o rozdělení provozovny do dílčích žádostí. Tyto nedostatky jsou odstraňovány při přerušení řízení.
- Nedodržení vyhlášky č. 554/2002 Sb., kterou se stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění.
- Jednou z nejobtížnějších částí žádosti je porovnání s nejlepšími dostupnými technikami (BAT).
- Integrace složkových a dalších správních aktů do integrovaného povolení a aktualizace (změna) vydaného integrovaného povolení jsou pravděpodobně nejobtížnější realizovatelné požadavky nové právní úpravy. Podle dosavadních zkušeností příslušných úředníků na krajských

úřadech bude právě tato část vyžadovat novelu.

- Odborná úroveň zpracování kap. 9 žádosti (Charakteristika stavu a ovlivnění dotčeného území) je obvykle nízká. V žádostech jsou většinou údaje opsané z projektů, nebo z posudků EIA. Důvodem je absence informací z oblasti hodnocení dopadů provozu na životní prostředí v dané lokalitě. Problémem jsou také chybějící koncepce krajů (např. pro stanovení dílčích imisních limitů, resp. stropů apod.). Ty jsou dle informací z krajů v současnosti řešeny (např. odpady, ovzduší).

Aby se zamezilo zmíněným nedostatkům je nutné v maximální míře využívat předjednání žádosti s KÚ popř. i s AIP a ČIŽP před podáním žádosti na KÚ (při tom stanovit rozsah žádosti).

3. ZÁVĚR

První rok aplikace zákona o integrované prevenci v praxi ukázal, že vydání legislativy je pouze nutnou podmínkou pro realizaci změny přístupu příslušných subjektů. Všechny dotčené úřady, provozovatelé a další účastníci řízení o vydání integrovaného povolení se během projednávání prvních žádostí, vyjádření a povolení učili pracovat s požadavky nové legislativní úpravy. Předjednávání obsahu žádosti o IP a vyjednávání podmínek IP nejsou zákonem upravena, nicméně případy, v kterých byla aplikována, ukazují, že jsou klíčem k vydání kvalitního a účinného IP.

Systém IPPC má také potenciál ke zjednodušení správních procedur vedoucích k efektivní ochraně životního prostředí jako celku. Zda bude proces povolování skutečně přínosný, ukáží následující roky, v nichž cca 600 podniků bude muset podstoupit integrované povolování.

Ing. Milena Drašťáková
oddělení AIP, ČEU

POSÍLENÍ IMPLEMENTACE IPPC V ČESKÉ REPUBLICE

1. CÍLE A FILOSOFIE

Celkový cíl projektu Phare č. CZ02/IB/EN/03 je posílit zavádění systému integrované prevence a omezování znečištění (IPPC) a podpořit začleňování nové legislativy EU do českého systému IPPC tak, aby Česká republika splnila požadavky členství v EU, včetně připojení k člům politické, ekonomické a monetární jednoty a práva Společenství (*acquis communautaire*). Další cíle jsou:

- a) Snížit celkové znečištění z IPPC zařízení;
- b) posílit aplikaci principu dlouhodobě udržitelného rozvoje v zařízeních spadajících pod působnost českého zákona o integrované prevenci;
- c) zvýšit efektivitu zavádění IPPC.

Pomoc je směřována na subjekty s hlavní zodpovědností za zavádění IPPC Ministerstvo životního prostředí (MŽP), povolovací úřady (tj. krajské úřady a Ministerstvo životního prostředí) a na další účastníky procesu integrovaného povolování (např. Agenturu integrované prevence, Českou inspekci životního prostředí, krajské hygieniky), jak je stanoveno v českém zákoně o integrované prevenci. Nedílnou součástí projektu bude i školení zaměstnanců zodpovědných za povolování, monitoring, inspekci a podávání zpráv v rámci IPPC.

2. VÝSTUPY PROJEKTU

Aby se dosáhlo cílů projektu, bude zpracována řada klíčových výstupů:

- efektivní propojení nové legislativy EU jako je směrnice o velkých spalovacích zařízeních, směrnice o těžkých organických látkách se směrnicí o IPPC v rámci českého systému IPPC, a pokud to bude relevantní i se směrnicí SEVESO II.
- vytvoření postupů pro kontrolu povolení v rámci českého systému IPPC;
- vytvoření praktických postupů pro vazbu environmentálních manažerských systémů a hodnocení environmentálních dopadů s procesem povolování IPPC a jeho vymáháním;
- zlepšení výměny informací o BAT mezi Českou republikou a členskými státy v oblasti energetické účinnosti, hluku a minimalizace spotřeby surovin a vícesložkových vlivů včetně vytvoření dlouhodobé komunikační strategie vůči Evropské kanceláři IPPC;
- vyhodnocení užitečnosti povolovacích postupů;
- možnosti rozvoje poplatkového systému pro IPPC;
- proškolení přibližně 80 zaměstnanců (včetně školitelů) z Ministerstva životního prostředí, České inspekce životního prostředí a krajských úřadů pro povolování IPPC a inspekci, aplikaci BAT a související otázky;
- jeden kompletní návrh povolení pro složité zařízení IPPC

a pomoc při dalším integrovaném povolování (na základě požadavku české strany);

- příležitost pro české partnery ptát se britských a holandských odborníků na vysvětlení problémů, které se objevily během povolování, nebo objasnění materiálů EU během nebo po skončení projektu.

Projekt je z důvodu dosažení těchto širších cílů rozdělen do 4 tzv. pracovních balíků a doplněn o 5, týkající se managementu projektu. Projekt má 30 výstupů, které pokrývají odlišné oblasti IPPC zahrnující výměnu informací, návody a příručky pro problematické otázky IPPC, týkající se EU a české legislativy a plateb za zavádění IPPC. Přípravu projektových dokumentů, včetně školících seminářů zajišťuje široká škála zkušených povolovatelů a inspektorů v oblasti IPPC z odpovědných úřadů v Nizozemí, Anglii a Walesu. Tito experti spolupracují s českými odborníky na přípravě projektových výstupů.

3. FILOSOFIE PROJEKTU

Během projektu bude kladen důraz na komunikaci v rámci České republiky a s ostatními zeměmi EU a institucemi EU jako je Evropská kancelář pro IPPC v Seville. Jako součást této práce budeme poskytovat informace o vytváření národních a mezinárodních sítí pro výměnu informací. Jedním z praktických výstupů této práce je návštěva holandských expertů na povolování, kteří společně s odborníky z české státní správy vytvořili tým pro povolování uhelné elektrárny spadající pod IPPC. Tento tým spolupracuje s podnikem při návrhu žádosti, hodnocení technických a environmentálních aspektů žádosti, návrhu povolení a přípravě inspekčního plánu. Při přípravě povolení máme v úmyslu použít nejlepší praktické zkušenosti z povolování v České republice a jiných členských státech. Projekt rovněž klade důraz na komunikaci a vyjednávání během povolování a při předběžných jednáních k žádosti, protože zkušenosti ukázaly, že úsilí vynaložené při fázi přípravy žádosti, jako jsou pravidelná setkání a výměna názorů o technických, často vedou k vyšší kvalitě žádosti a snižují úsilí strávené povolováním. Navíc tento přístup demonstruje výhodu vytváření silných vazeb mezi inspekcí a povolováním pro zajištění vymahatelných podmínek v povolení.

4. ŠKOLENÍ: MODULY A POVOLENÍ

Pro spojení rozličných témat projektu byli zástupci přijímajících organizací projektu pozváni k účasti na sérii školících modulů. Filosofii školících programů je používat při praktických povolovacích cvičeních výstupy ze současného a předchozích Phare projektů a již získané zkušenosti povolovatelů společně s existujícími příručkami z EU a členských států. Jedná se o tři školící moduly, které pokrývají:

- Strategie a postupy;
- BAT a dokumenty BREF;
- komunikační dovednosti a hledání rovnováhy mezi environmentálními dopady a náklady pro varianty technologických procesů.

Během školicích modulů jsou používány příklady reálných problémů z povolování, čímž se vytvoří realističtější dojem o povaze rozhodnutí, která musí být učiněna při vydávání povolení.

5. VÍCE INFORMACÍ

Každých 6–8 týdnů je k projektu vydáván bulletin a vývoj projektu je shrnut do čtvrtletní zprávy. Dále jsou k dispozici všechny výsledky projektu a související dokumentace. Všechny tyto zmíněné dokumenty a kontaktní informace lze nalézt na webové stránce projektu.

Martin Whitworth

Twiningový poradce

Ministerstvo životního prostředí

IMPLEMENTACE KONCEPCE IPPC V REGIONU VLÁMSKO, BELGIE REALIZOVANÁ BAT-CENTREM VITO

1. ÚVOD

V Belgii, která je federálním státem, byly kompetence týkající se životního prostředí předány regionálním vládám (Flandry, Valonsko, Region hlavního města Bruselu). Flandry jsou hustěji obydlenou a průmyslovější severní oblastí země. V r. 1995 vláda založila speciální BAT-centrum v rámci Vlámského institutu Technického výzkumu (Vito). V BAT-centru Vito jsou v silném týmu odborníků soustředěny všechny zkušenosti a technické odbornosti potřebné pro implementaci direktivy IPPC. Pro podporu implementace IPPC byly vyvinuty dva nástroje: Dokumenty BAT Vito a checklisty BREF.

2. BAT-CENTRUM VITO

Cílem BAT-centra Vito je pomáhat Vlámským úřadům při implementaci BAT a IPPC pomocí šíření informací o environmentálních technikách a poradenství o BAT a nákladech na životní prostředí. BAT-centrum stanoví BAT pro jednotlivé sektory a informuje kompetentní úřady o vývoji v BAT. Tým vlámského BAT-centra v současnosti tvoří 8 osob, se zkušenostmi v engineeringu, ekonomických vědách, což umožňuje multidisciplinární přístup.

Implementace IPPC je sledována pracovní skupinou IPPC ve vlámské správě životního prostředí. V této pracovní skupině jsou zastoupeni všichni, kdo se zabývají sepisováním povolení, poradenstvím a kontrolou a také samotné BAT-centrum.

BAT-centrum reprezentuje vlámské úřady v Evropské výměně informací o BAT (tzv. Sevillský protokol). Podílí se na Fóru výměny informací (IEF) a deleguje sekční experty do technických pracovních skupin BREF. Až donedávna pracoval detašovaný národní expert z Vito v evropském úřadu IPPC.

Vedle své úlohy v Sevillském protokolu prováděl Vito své vlastní analýzy BAT 28 sektorech průmyslu (viz <http://www.emis.vito.be/bbt>). Pro dalších 8 sektorů práce v současné době pokračuje. BAT-centrum sepisuje sektorové dokumenty stanovující závěry o BAT, navrhuje hodnoty limitů emisí v sektorech a provádí poradenství pro nezbytné přílohy k legislativě VLAREM týkající se sepsání povolení [1]. Výběr sektorů probíhá podle několika hledisek, např. velikost a důležitost sektoru a vliv na životní prostředí. V úvahu je brána i komplementárnost s evropskými BREFy. Jelikož jsou první vlámské BAT dokumenty již 7 let staré, je plánována revize nejstarších studií.

3. METODOLOGIE PRO VYHODNOCENÍ „KANDIDÁTSKÝCH BAT“ A VÝBĚR BAT V BAT DOKUMENTECH VITO.

Vito vyvinulo pracovní proceduru pro výběr BAT. Jádrem této metodologie je odborné posouzení technické proveditelnosti, environmentální přínos a ekonomická proveditelnost, jak je praxí u většiny jiných dnes praktikovaných přístupů. [2]. Odborné posouzení provádí sektorová pracovní skupina (SWG). Tato je složena ze zástupců z vládního a průmyslového sektoru. Při našem přístupu je odborné posouzení prováděno v krocích a za pomoci jednoduchých záznamových tabulek, které jsou vyplňovány symboly -, 0, +/- nebo + pro každé z hodnocených kritérií. Hodnocení probíhá následovně:

- *Krok 1: Identifikace klíčových problémů ŽP a sestavení seznamu kandidátských BAT*
- *Krok 2: Vyhodnocení technické proveditelnosti kandidátských BAT:* Technická proveditelnost se hodnotí pomocí vyhledávání zkušeností s technikou v situacích v praxi.
- *Krok 3: Vyhodnocení celkového přínosu pro ŽP kandidátských BAT:* Ve své nejjednodušší formě sestává vy-

hodnocení napříč médii z odborného posouzení účinků na různá média v životním prostředí (vzduch, vodu, odpady, půdu, energii, využití přírodních zdrojů, hluk, vibrace, zápach)

- *Krok 4: Vyhodnocení, zda kandidátské BAT jsou ekonomicky přijatelné:* Pro rozhodnutí o tomto kritériu je proveden odborný odhad nákladů investic spojených s implementací dané kandidátské BAT v průměrném nebo typickém podniku. Pro umožnění této analýzy se používá model MIOW +.[3]
- *Krok 5: srovnání kandidátských BAT a výběr BAT:* Kandidátské BAT které (i) jsou technicky proveditelné, (ii) mají obecný přínos pro ŽP a (iii) jsou ekonomicky přijatelné, tj. techniky, které nevykazují žádné negativní záznamy ve vyhodnocovací tabulce, jsou považovány za BAT.

4. POUŽITÍ CHECKLISTŮ BAT PRO SEKTORY BREF

Implementace BAT jak je popisována v BREFech je podporována použitím checklistů. Tyto checklisty jsou vytvářeny BAT-centrem a slouží jako vodítko pro diskusi mezi provozovatelem a vydavatelem povolení. Checklisty obsahují všechny techniky BAT popsané v kapitole BAT v BREF spolu s příslušnými emisními hladinami. Cílem je zkontrolovat jestli jednotlivé závody již aplikují uvedené metody respektive jestli jejich emise vyhovují příslušným hladinám BAT. Seznam je sestaven BAT-centrem a probrán v pracovní skupině IPPC než je uveřejněn na internetu.

Seznam uvádí krátký popis každé techniky, její aplikovatelnost a odkaz na příslušný paragraf v BREFu. Jsou přidány tři obory, ve kterých jsou aplikovatelnost techniky a její výsledky hodnoceny:

- aplikovatelnost: uvádí zaškrtnávací políčka k indikaci, zda je technika vhodná pro zařízení;
- použití: umožňuje indikovat, zda je technika již na místě nebo plánovaná k určitému datu;
- přínos pro ŽP: umožňuje uvést např. emisní zatížení před a po aplikaci techniky.

Checklist se nepoužívá jako oficiální dokument. Slouží jako nástroj pro umožnění diskuse mezi provozovatelem a místním sepisovatelem povolení, týkajícím se aplikace BAT. po prodiskutování vyplněného seznamu musí dojít k rozhodnutí, zda je nutná další aktivita. Pro tyto účely bylo vytvořeno standardní rozhodovací schéma. Seznamy

pro všechny sektory BREF mohou být prokonzultovány a vytištěny na webových stránkách BAT-centra: <http://www.emis.vito.be/DBBT>.

5. „PŘELOŽENÍ“ BAT DO NÁVRHŮ NA PODMÍNKY POVOLENÍ NEBO JINÝCH INSTRUMENTŮ

Jak pro Vito BAT dokument, tak pro BREFy, se zkoumá, která BAT a jak by mohla být „přeložena“ do návrhů podmínek ŽP pro povolení. Tyto návrhy obsahují nezbytná přechodná období pro zavedení BAT v existujících zařízeních. V některých případech jsou BAT základem pro stanovení referenčních emisí, které zase mohou být použity pro stanovení limitních emisních hodnot (ELV). V jiných případech nemusí být ELV adekvátní a jsou navrhovány alternativy (např. předepsání určitých technických opatření). To pak může vést v návrh dodatku k legislativě VLAREM.

6. ZÁVĚR

Belgický region Flandry má typický přístup v zavádění IPPC založený na dvou pracovních nástrojích: BAT dokumentech Vito a checklistech BREF. BAT Centrum Vito je tím odborníků zabývajících se výběrem BAT a distribucí informací o BAT a čistých technologiích. BAT centrum tudíž vyvinulo svůj vlastní přístup k BAT založený na jednoduchém systému záznamů. BAT-Centrum má téměř 10 let zkušeností ve vyhodnocování technik a podpoře implementace IPPC.

7. LITERATURA

- [1] Vlarem II, Besluit van de Vlaamse Regering van 1 juni 1995 houdende algemene en sectorale bepalingen inzake milieuhygiëne, Belgisch Staatsblad, 31 juli 1995.
- [2] Derden A., Dijkmans R., Best Available Techniques (BAT) for the Fruit and Vegetable Processing Industry, Publication in Resources, conservation and recycling, vol. 34, nr. 4, p. 261-271, Oxford, 2002
- [3] Vercaemst P., BAT: when do Best Available Techniques become Barely Affordable Technology?, Proceedings of the workshop on Economic Consequences of the IPPC Directive, Brussel, May 2002

Karl Vrancken, Peter Vercaemst, Roger Dijkmans
Vito – Boeretang 200 – B2400 Mol – Belgium

ÚLOHA INTEGROVANÉ PREVENCE (IPPC) V OCHRANĚ OVZDUŠÍ

ÚVOD – NOVÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY OVZDUŠÍ

Současná právní úprava ochrany ovzduší v České republice je tvořena zákonem č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší a o změně některých dalších zákonů (zákon o ochraně ovzduší), ve znění zákona č. 521/2002 Sb., a k němu příslušnými prováděcími předpisy. Tato nová úprava je kombinací těch prvků předchozí právní úpravy (zákony č. 309/1991 Sb., a č. 389/1991 Sb., a příslušné prováděcí předpisy), které se v praxi devadesátých let osvědčily, a transponovaných požadavků právních předpisů Evropských společenství. Kromě samotné ochrany ovzduší zahrnuje dále problematiku ochrany ozónové vrstvy Země a okrajově také problematiku ochrany klimatického systému Země a problematiku světelného znečištění. Vzhledem k určitým drobným diskrepancím vůči „evropským“ předpisům byl zákon č. 86/2002 Sb., o ochraně ovzduší v současné době novelizován. Předmětem „doladění“ jsou také prováděcí předpisy.

Nová právní úprava ochrany ovzduší přináší celou řadu nových prvků, na které nebyly orgány veřejné správy ani provozovatelé zdrojů znečišťování ovzduší v minulosti zvyklí a s nimiž dosud nemají žádné praktické zkušenosti. Jedná se zejména o následující položky:

- závazné a termínované imisní limity,
- imisní limity vyhlášené zvláště pro ochranu lidského zdraví a pro ochranu ekosystémů / vegetace,
- upřesněné požadavky na posuzování kvality ovzduší,
- národní a krajské emisní stropy,
- plány snížení emisí u zdroje,
- plány zavedení zásad správné zemědělské praxe,
- povinnost přípravy programových dokumentů na národní i krajské úrovni, případně také na úrovni místní.

IMISNÍ LIMITY A POSUZOVÁNÍ KVALITY OVZDUŠÍ

Nová právní úprava výrazně posiluje význam imisních limitů. Jestliže byly imisní limity v předchozí české (a do roku 1996 i evropské) legislativě pojímány jako směrné hodnoty, při jejich překračování nebyla ukládána žádná konkrétní opatření, nové pojetí je pokládá za závazné parametry, kterých musí být ve stanovených termínech na území států plošně dosaženo a poté již nesmí být překračovány. Novým prvkem jsou také „meze tolerance“ – procento, o které smí být hodnota imisního limitu pro primárně emitované znečišťující látky v letech předcházejících konečnému termínu překročena. V případě troposférického ozónu je vyhlášen cílový imisní limit (k roku 2010) a dále dlouhodobý imisní cíl. Imisní limity jsou vyhlášeny pro ochranu lidského zdraví

a dále pro některé znečišťující látky (oxid siřičitý, oxidy dusíku a ozón) zvláště pro ochranu ekosystému a vegetace. Imisní limity pro ochranu zdraví jsou závazné plošně, limity pro ochranu vegetace pak pouze ve vymezených územích. Novým prvkem jsou rovněž detailní požadavky na posuzování kvality ovzduší včetně referenčních analytických metod a dvou limitních mezí, stanovujících kdy je uložena povinnost měření, možnost kombinace měření a modelování či možnost pouhého modelování či expertního odhadu. Imisní limity pro ochranu lidského zdraví jsou vyhlášeny pro následující znečišťující látky:

- suspendované částice velikostní frakce PM₁₀,
- oxid siřičitý,
- oxid dusičitý,
- oxid uhelnatý,
- benzen,
- polycyklické aromatické uhlovodíky (PAH), vyjádřené jako benzo(a)pyren,
- amoniak,
- ozón,
- olovo,
- arsen,
- nikl,
- kadmium,
- rtuť.

Kromě toho jsou vyhlášeny zvláštní imisní limity pro účely smogové regulace pro oxid siřičitý, oxid dusičitý a ozón.

NÁRODNÍ A KRAJSKÉ EMISNÍ STROPY

Emisní strop je nejvyšší celkové množství znečišťující látky, které může být emitováno ze všech zdrojů znečišťování ovzduší na daném území za rok. Emisní strop může být definován buď přímo jako limitní množství emisí pro daný cílový rok nebo jako procento emisí v cílovém roce vůči roku referenčnímu. Tento koncept se poměrně široce uplatňuje v mezinárodních úmluvách (Úmluva Evropské hospodářské komise OSN o dálkovém znečišťování ovzduší překračujícím hranice států a jejích protokoly – první a druhý protokol o síře, protokol o dusíku, protokol o těkavých organických látkách, protokol o těžkých kovech, protokol o persistentních organických polutantech, protokol o omezování acidifikace, eutrofizace a tvorby troposférického ozónu) a také v právních předpisech Evropských společenství, v předchozí české právní úpravě dosud aplikován nebyl.

PLÁNY SNÍŽENÍ EMISÍ U ZDROJE

Plány snížení emisí jsou obecně zaměřeny na zdroje takzvaných fugitivních emisí, tedy emisí které nelze jedno-

duše svést do jednoho či malého počtu výdechů či komínů (tato situace často nastává u procesů aplikujících organická rozpouštědla). V takovém případě by dodržování emisních limitů na každém komíně či výdechu znamenala, v případě nutnosti instalovat odlučovací zařízení, enormní náklady, nepodložené odpovídajícím poklesem emisí do ovzduší. Princip plánu spočívá na realizaci souboru technických opatření, jejichž celkový efekt odpovídá situaci, kdy by byly emisní limity dodržovány na všech komínech či výdechích. Kromě tohoto základního přístupu, odvozeného ze směrnice 1999/13/ES o omezování emisí těkavých organických látek z některých procesů aplikujících organická rozpouštědla, zavádí česká úprava dále pojetí plánu jako adaptačního opatření v případě změny emisních limitů a dalších požadavků na provoz zdroje.

PROGRAMOVÁNÍ V OCHRANĚ OVZDUŠÍ

Na národní úrovni je připravován Integrovaný národní program snižování emisí a Národní program snížení emisí tuhých látek, oxidu siřičitého a oxidů dusíku ze stávajících zvláště velkých spalovacích zdrojů, na krajské (a místní) úrovni krajské (místní) programy snižování emisí a krajské (místní) programy ke zlepšení kvality ovzduší.

Příprava programových dokumentů na národní úrovni přímo vyplývá z požadavků právních předpisů Evropských společenství, v nichž má v zásadě oporu také příprava krajských a místních programů ke zlepšení kvality ovzduší (směrnice 96/62/ES o posuzování a řízení kvality ovzduší a směrnice dceřinné, směrnice 2001/80/ES o omezování emisí některých znečišťujících látek do ovzduší z velkých spalovacích zařízení a 2001/81/ES o národních emisních stropích pro některé látky znečišťující ovzduší).

Příprava krajských programů snižování emisí není právními předpisy Evropských společenství vyžadována, nutnost jejich existence však logicky vyplývá z následujících systémových důvodů: Na rozdíl od předchozí právní úpravy bylo povolování podle zákona o ochraně ovzduší soustředěno do rukou krajských úřadů, které budou dále vydávat také integrovaná povolení podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Integrovaná povolení se dotknou prakticky všech významných stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší. Stát se tak na centrální úrovni dostal do situace, kdy sice přijal závazky v oblasti snižování emisí (národní emisní stropy) i v oblasti imisní (nové imisní limity, které bude nutno dodržovat od roku 2005, případně 2010), nemá však až na výjimky k dispozici žádný nástroj, kterým by mohl přímo ovlivňovat jednotlivé stacionární zdroje znečišťování ovzduší. Z tohoto důvodu byly zavedeny doporučené hodnoty krajských emisních stropů a založena povinnost připravit krajské programy snižování emisí s cílem těchto hodnot ve stanoveném termínu dosáhnout. V zájmu toho, aby byly na krajské úrovni konány kroky vedoucí k dodržování imisních limitů, vztahují se krajské programy snižování emisí, kromě látek s vyhlášenými emisními stropy – oxid siřičitý, oxidy dusíku, těkavé organické látky (VOC) a amoniak – také na další znečišťu-

jící látky, pro něž byly nařízením vlády č. 350/2002 Sb., vyhlášeny imisní limity, tedy na tuhé látky (PM₁₀), oxid uhelnatý, benzen, PAH (benzo(a)pyren), olovo, kadmium, rtuť, nikl a arsen.

Programy ke zlepšení kvality ovzduší by měly být, striktně vzato podle požadavků Rámcové směrnice o ovzduší (96/62/ES), připravovány pouze pro vyhlášené oblasti se zhoršenou kvalitou ovzduší, kde dochází k překračování imisního limitu zvýšeného o mez tolerance. V zájmu zachování přímé vazby na krajské programy snižování emisí a s ohledem na to, že meze tolerance dosáhnou v některých případech nulové hodnoty již v roce 2005 a že na území každého kraje dochází k překračování alespoň jednoho imisního limitu, byla povinnost přípravy programů ke zlepšení kvality ovzduší de facto uložena všem krajům. Program ke zlepšení kvality ovzduší je v české legislativě pojat jako určitá nadstavba nad programem snižování emisí a je zaměřen pouze na problémové znečišťující látky. Předpokládá se, že oba programy budou připravovány paralelně.

Rozdělení kompetencí a aktivit mezi centrální a krajskou úroveň obecně vychází z principu subsidiarity, tedy z toho, že problémy by měly být řešeny na co nejnížší možné úrovni rozhodování a na vyšší úrovni by mělo přecházet pouze to nezbytné, co nemůže být na nižší úrovni účinně vyřešeno.

PRIORITY OCHRANY OVZDUŠÍ

Na základě vyhodnocení aktuální a očekávané emisní a imisní situace České republiky a trendů vývoje v emisně relevantních odvětvích národního hospodářství jsou stanoveny **priority z různých hledisek**. Z hlediska **dosahování hodnot národních emisních stropů** jsou prioritou **oxidy dusíku** (současná národní emise vysoce překračuje hodnotu stropu) a **těkavé organické látky** (současná národní emise je na úrovni hodnoty stropu, navíc existuje určitá nejistota v emisní inventuře). Z hlediska **dosahování hodnot imisních limitů** ve stanovených termínech jsou prioritou **tuhé látky** (přesahování imisních limitů má plošný charakter), **oxidy dusíku** (prekurzor ozónu, překračování limitu pro ochranu ekosystému má plošnější charakter), **těkavé organické látky** (prekurzor ozónu), **polycyklické aromatické uhlovodíky, vyjádřené jako benzo(a)pyren** (překračování imisního limitu má plošnější charakter), **kadmium** (poměrně významné překračování imisního limitu v některých lokalitách), **arsen** (poměrně významné překračování imisního limitu v některých lokalitách) a **nikl** (nelze zatím vyloučit poměrně významné překračování imisního limitu v některých lokalitách). Z hlediska **podílu zdrojů na celkových emisích** jsou prioritou **zdroje zvláště velké, mobilní a malé**. Z hlediska „regulovatelnosti“ zdrojů jsou prioritou **zdroje zvláště velké a malé**. Z hlediska **podílu krajů na emisích hlavních znečišťujících látek** jsou prioritou **Středočeský, Moravskoslezský a Ústecký kraj**. Z hlediska **kvality ovzduší** jsou prioritou **Moravskoslezský kraj a Hlavní město Praha** (plošné překračování několika imisních limitů).

KRAJSKÉ PROGRAMY SNIŽOVÁNÍ EMISÍ A KRAJSKÉ PROGRAMY KE ZLEPŠENÍ KVALITY OVZDUŠÍ

Příprava krajských programů snižování emisí a krajských programů ke zlepšení kvality ovzduší již byla ve všech krajích zahájena a v mnoha krajích již byly programy dokončeny. Všechny programy budou dokončeny nejpozději v prvním pololetí roku 2004. Na základě požadavku Státního fondu životního prostředí České republiky, který přípravu programů prakticky ve všech krajích spolufinancuje, jsou paralelně připravovány také krajské programy snižování emisí skleníkových plynů. V některých krajích byla příprava programů spojena s přípravou územních energetických koncepcí nebo jejich podkladových částí. Hlavní město Praha navíc nechalo zpracovat podrobný podklad – Dlouhodobou koncepci ochrany ovzduší, z něhož připravované krajské programy vycházejí. Ministerstvo životního prostředí ČR vydalo pro přípravu krajských programů snižování emisí a krajských programů ke zlepšení kvality ovzduší metodiku.

Krajské programy snižování emisí a krajské programy ke zlepšení kvality ovzduší se shodují s Národním programem snižování emisí z hlediska cílů (dosažení emisních stropů, dodržování imisních limitů), jsou však odlišné z hlediska nástrojů. Zatímco Národní program snižování emisí je zaměřen na legislativní otázky a na aplikaci nástrojů na ústřední úrovni veřejné správy, těžištěm krajských programů je aplikace nástrojů a opatření, které jsou v plné nebo částečné kompetenci krajů nebo obcí.

Plná kompetence znamená, že orgán kraje či obce rozhoduje o tom, zda bude nástroj (opatření) aplikovat či nikoliv (např. plán snížení emisí u zdroje nebo plán zavedení zásad správné zemědělské praxe, omezení vjezdu vozidel do částí měst atd.). Částečná kompetence znamená, že orgán kraje či obce je ze zákona povinen nástroj aplikovat, rozhoduje však zcela nebo částečně o jeho obsahu a o rozsahu jeho aplikace (např. integrované povolení u zvláště velkého zdroje).

V souladu s metodikou Ministerstva životního prostředí by krajské programy snižování emisí a krajské programy ke zlepšení kvality ovzduší měly být formulovány tak, aby se staly především pomůckou krajským úřadům při rozhodování podle zákona o ochraně ovzduší a zákona o integrované prevenci. Programy by proto měly předjímat základní situace, do kterých se krajské úřady budou při naplňování svých kompetencí dostávat. Jedná se zejména o následující situace:

- povolování nových zvláště velkých, velkých a středních zdrojů znečišťování ovzduší podle zákona o ochraně ovzduší
- vydávání integrovaných povolení pro nově budované zvláště velké zdroje znečišťování ovzduší
- **vydávání integrovaných povolení pro stávající zvláště velké zdroje znečišťování ovzduší**
- řešení lokálních problémů s překračováním imisních limitů
- omezování emisí s cílem dosáhnout doporučených hodnot krajských emisních stropů pro oxid siřičitý, oxidy dusíku, těkavé organické látky (VOC) a amoniak

- účast na alokaci finančních prostředků jak tuzemských, tak i zahraničních (zejména strukturální fondy a Fond soudržnosti)

Významnou součástí krajských programů je proto modelování kvality ovzduší nejen z hlediska současné situace, ale zejména v cílovém horizontu roku 2010. Na základě modelování současného stavu je možno posoudit vliv významnějších zdrojů znečišťování ovzduší na celkovou kvalitu ovzduší v místě (a je-li to možné, navrhnout příslušná opatření), na základě modelování budoucího stavu je možné rozhodovat o umístění (případně neumístění) nových stacionárních i liniových zdrojů znečišťování ovzduší. Velmi významnou úlohu hraje modelování také při určování podílu mobilních a stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší na výsledné imisní zátěži.

Metodika Ministerstva životního prostředí dále doporučuje vycházet při přípravě krajských programů z přístupu „top-down“, tedy vybrat prioritní skupinu stacionárních zdrojů znečišťování ovzduší, které představují rozhodující podíl na celkových krajských emisích znečišťujících látek ze stacionárních zdrojů (80 až 90 %) a soustředit pozornost primárně právě na ně. **Vzhledem k tomu, že tyto zdroje z velké části spadají pod regulační režim integrované prevence (IPPC), lze jejich potenciál snížení emisí využít v rámci integrovaného povolování (viz níže) a programy by proto měly obsahovat konkrétní opatření na úrovni těchto zdrojů včetně návrhů podmínek pro vydání integrovaného povolení.** Vedle toho je nutno věnovat odpovídající pozornost také malým spalovacím zdrojům znečišťování ovzduší, jejichž relativní význam v posledních pěti letech narostl, a využívat všech možností ke stimulaci přechodu od vytápění uhlím na centrální zásobování teplem, zemní plyn či alternativní / obnovitelné zdroje. Kromě toho je nutno zaměřit pozornost na ostatní malé zdroje znečišťování ovzduší, zejména z hlediska emisí tuhých látek a těkavých organických látek. V oblasti mobilních zdrojů znečišťování ovzduší jsou nástroje kraje z hlediska absolutního omezování emisí spíše omezené (např. podpora ekologizace dopravy ve veřejném sektoru, podpora veřejné dopravy), pozornost je však nutno věnovat řešení imisních problémů – např. odklonu dopravy do míst, kde lokální imisní zátěž méně škodí. Obecně je nutno podporovat, s ohledem na vysoký podíl tuhých paliv na celkové spotřebě primárních zdrojů energie, všechna opatření, vedoucí k úsporám energií. Za zcela marginální a z hlediska krajských programů nevyužitelné lze naopak považovat střední zdroje znečišťování ovzduší, protože jejich podíl na celkových emisích znečišťujících látek je v celé České republice i ve všech krajích minimální a současná legislativa navíc nenabízí žádný nástroj k jejich další regulaci (plní-li zdroje stanovené emisní limity).

Velmi účinným a „levným“ nástrojem krajských programů snižování emisí a zlepšení kvality ovzduší může být zákonem o veřejných zakázkách implicitně daná možnost zahrnout do podmínek soutěží, které kraje či obce vyhlašují, či jejichž výsledek mohou ovlivnit (soutěže vyhlašované organizacemi, kde je kraj či město zřizovatelem či společnostmi, kde má majetkový podíl) požadavky na ochranu ovzduší.

Může se jednat například o maximální využívání vodou ředitelných barev, úsporná energetická řešení, nadstandardní opatření k omezení prašnosti během stavby, atp.

Nezanedbatelným přínosem krajských programů snižování emisí a krajských programů ke zlepšení kvality ovzduší je také shromáždění velkého množství nových a nebo zpřesněných informací o celkové emisní a imisní situaci v krajích i o jednotlivých zdrojích znečišťování ovzduší. V rámci některých krajských programů je prováděna „pasportizace“ zdrojů znečišťování ovzduší – za spoluúčasti krajského úřadu a provozovatelů zdrojů jsou ověřovány a doplňovány informace, uvedené v databázi REZZO – což se ukazuje jako přínosné zejména u emisí těžkých kovů a persistentních organických polutantů (POPs). V případě těkavých organických látek (VOC) a amoniaku jsou v rámci některých krajských programů snižování emisí prováděna doplňková emisní šetření.

Po dokončení všech krajských programů snižování emisí a krajských programů ke zlepšení kvality ovzduší (zřejmě první čtvrtletí roku 2004) budou v nich obsažené informace vyhodnoceny a stanou se jedním z podkladů pro první aktualizaci Národního programu snižování emisí České republiky.

ÚLOHA INTEGROVANÉ PREVENCE (IPPC) V PROGRAMOVÁNÍ OCHRANY OVZDUŠÍ

Směrnice 96/61/ES o integrované prevenci a omezování znečištění, známá jako IPPC, je jedním z nejvýznamnějších, ale také nejobtížněji interpretovatelných právních předpisů Evropských společenství v oblasti životního prostředí. V některých výkladech bývá kladen důraz na integrovaný (komplexní) přístup k omezování znečišťování, v jiných je upřednostňováno zavádění nejlepších dostupných technik (BAT). Z hlediska ochrany ovzduší se jeví klíčovým prvkem směrnice flexibilita při stanovování emisních limitů a dalších podmínek provozu konkrétního zvláště velkého zdroje znečišťování ovzduší (v dikci směrnice 96/61/ES a zákona č.76/2002 Sb., o integrované prevenci se jedná o zařízení) vzhledem k lokální situaci. Není totiž náhodné, že současně se směrnicí 96/61/ES o IPPC byla schválena také směrnice 96/62/ES – Rámcová směrnice o ovzduší, která zavádí koncept závazných a termínovaných imisních limitů. Kdyby nebylo flexibility v rámci IPPC, může snadno nastat situace, kdy všechny regulované stacionární zdroje znečišťování ovzduší budou dodržovat specifické emisní limity a další zákonné požadavky, a přesto budou v jejich okolí překračovány limity imisní. Takovou situaci lze samozřejmě řešit také tím, že budou plošně sniženy specifické emisní limity pro danou kategorii zdrojů znečišťování ovzduší, to by však mohlo vyvolat nutnost rozsáhlých investic, nepodložených odpovídajícím snížením emisí (ve skutečnosti se může jednat pouze o jeden či několik málo problémových zdrojů, plošné snížení emisních limitů by se týkalo všech zdrojů dané kategorie). Koncept IPPC našťástí umožňuje, v rámci daném specifickými emisními limity, stanovit podmínky u konkrétního zdroje „na míru“ lokální imisní situaci a vyvolat tak investice pouze tam, kde to bude mít smysl. Stejným způsobem lze postupovat i v případě omezování emi-

sí s cílem dosáhnout stanovených hodnot emisních stropů, kdy je možno u řady zdrojů nalézt relativně levný potenciál snížení emisí (např. vyšší účinnost odsiřovacího zařízení) a zohlednit jej v podmínkách integrovaného povolení. Koncept nejlepších dostupných technik (BAT) pak slouží k tomu, aby nebyly stanovené požadavky na zdroj buď příliš měkké nebo naopak příliš tvrdé (tj. technicky nebo ekonomicky nereálné).

Z výše uvedených důvodů byla integrovaná regulace podle IPPC, respektive zákona č.76/2002 Sb., o integrované prevenci, zařazena do krajských programů snižování emisí jako jeden z hlavních nástrojů omezování emisí. Dalším důvodem je skutečnost, že podíl zvláště velkých zdrojů, které této regulaci podléhají, na celkových emisích ze stacionárních zdrojů je ve většině krajů významný, v některých krajích pak zcela rozhodující (např. Moravskoslezský kraj).

ZÁVĚR

Výše popsany systém ochrany ovzduší v České republice, založený nově přijatou legislativou, byl formulován tak, aby kromě naplnění požadavků, vyplývajících z nově transponovaných právních předpisů Evropských společenství a zúročení všech osvědčených prvků z předchozí právní úpravy, přispěl k řešení aktuálních problémů s kvalitou ovzduší, kterým v současnosti Česká republika čelí a nebo které lze v horizontu roku 2010 očekávat. I když je celý systém teprve uváděn do praktického života a jeho plná implementace bude dokončena až v nadcházejících letech, lze již nyní odhadnout některé pravděpodobné výsledky:

- národní emisní stropy pro oxid siřičitý a amoniak budou s velmi vysokou pravděpodobností k roku 2010 dodrženy
- národní emisní strop pro těkavé organické látky (VOC) bude s rozumnou pravděpodobností k roku 2010 dodržen
- v případě národního emisního stropu pro oxidy dusíku není pravděpodobnost jeho dodržení k roku 2010 zatím příliš vysoká
- imisní zátěž bude obecně postupně klesat, zejména tam, kde se jedná o lokální nebo bodový problém, který lze vztáhnout ke konkrétnímu zdroji nebo skupině zdrojů znečišťování ovzduší
- riziko nedodržení imisních limitů v daných lhůtách je velmi vysoké v případě ozónu a vysoké v případě suspendovaných částic velikostní frakce PM10 a polycyklických aromatických uhlovodíků (PAH), vyjádřených jako benzo(a)pyren
- určité riziko nedodržení imisních limitů existuje také v případě oxidu dusičitého a oxidů dusíku.

Z uvedeného posouzení vyplývá, na které problémy bude nutno se při dokončování, ale zejména při realizaci programů snižování emisí a programů ke zlepšení kvality ovzduší na všech úrovních zaměřit. **Zcela klíčovým je pro Českou republiku snižování emisí oxidů dusíku a tuhých látek.**

Ing. Vladislav Bízek, CSc.
DHV CR, spol. s r. o.

PLÁN ÚPRAV SKLÁDEK A IPPC

Krajský úřad Středočeského kraje, v rámci svých odpovědností jako orgánu veřejné správy v oblasti odpadového hospodářství a v souladu s koncepčními dokumenty a projekty na podporu řešení problematiky odpadového hospodářství, resp. skládkování ve Středočeském kraji zadal úkol zpracovat Revizi skládek ve Středočeském kraji. Řešení projektu probíhalo souběžně s řadou dalších aktivit – projektů i správních řízení. V době jeho realizace vrcholilo schvalování Provozních řádů skládek a udělování souhlasů s provozem skládek a současně bylo ve správním řízení projednáváno několik prvních žádostí o integrované povolení pro provoz skládek podle podmínek zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Z 33 skládek zahrnutých do projektu bude 19 žádat o integrované povolení. Návazně na Krajskou koncepci hospodaření s odpady je ve Středočeském kraji zpracováván Plán odpadového hospodářství (POHSK). Výsledky projektu revize skládek slouží jako jeden z podkladů POHSK. Tímto příspěvkem bychom chtěli představit především použitou metodiku a některé souhrnné závěry a doporučení.

NÁRODNÍ A MEZINÁRODNÍ VÝCHODISKA A SOUVISLOSTI

Zpřísňování požadavků na technické provedení skládek a způsoby skládkování odpadu v zájmu docílení toho, aby se pomocí regulativních opatření a dalších nástrojů zabránilo negativním vlivům na životní prostředí a lidské zdraví způsobené skládkováním po celý životní cyklus skládky, nebo aby se do nejvyšší možné míry tyto vlivy omezily, to jsou cíle environmentální legislativy konce devadesátých let a počátku 21. století jak v Evropské unii, tak i v České republice. V EU byl k dosažení tohoto cíle přijat významný nástroj – speciální směrnice o skládkách odpadu (viz níže), která zavazuje členské státy přijmout a uvést v platnost zákony, nařízení a administrativní opatření ke splnění požadavků této směrnice.

Vzhledem k závazku České republiky jako státu přistupujícího k Evropské unii transponovat veškeré významné části práva EU (směrnice jsou pro transpozici povinné), je třeba, pokud možno do vstupu do EU, problematiku souladu s požadavky EU řešit legislativně i fakticky. V rámci vyjednávání podmínek přistupování k EU bylo z české strany u kapitoly 22 – Životní prostředí navrženo několik přechodných období. Patří mezi ně oblast skládkování odpadů. V implementačním plánu **Směrnice Rady 99/31/ES o skládkách odpadu**¹⁾ je uvedeno, že Česká republika informovala Komisi o tom, že využije možnosti posunu cílů stanovených směrnicí o 4 roky. Formálně bude Komise uvědomena po

vstupu ČR do EU. Vlastní implementační plán (poslední verze je z roku 2002) mezi úkoly pro transpozici mj. uvádí:

- *Klasifikovat skládky podle kategorie ukládaných odpadů.*
- *Připravit plán úprav existujících skládek, rozhodnout o pokračování v provozu a určit postupy uzavírání.*
- *Zajistit, aby skládky byly umístěny, budovány a provozovány v souladu se standardy.*
- *Zajistit, aby specifické druhy odpadů nebyly přijímány na skládky a aby přijaté odpady vyhovovaly předepsaným kritériím.*

Ke způsobu zajištění implementace je v implementačním plánu uvedeno, že „požadavek na vypracování plánu úprav existujících skládek bude zapracován do novely zákona o odpadech a bude rovněž vydán metodický pokyn. Povinnost vypracování bude požadována po provozovateli do konce roku 2003. Rovněž bude do novely zákona zapracován požadavek na dostatečnou finanční záruku, kterou je nutno doložit již při žádosti o souhlas k provozu skládky.“

Je skutečností, že v dubnu 2004 není v České republice uvedená problematika v požadované šíři a metodice legislativně dořešená. V současné době jsou v různém stadiu projednávání dva návrhy novely zákona o odpadech a v přípravě je i navazující novela vyhlášky o podrobnostech nakládání s odpady. Požadavky směrnice EU o skládkování odpadů však byly státní a veřejnou správou analyzovány a některé prvky a požadavky směrnice se v posledních dvou letech objevují v řadě koncepčních materiálů na regionální úrovni (např. v koncepci hospodaření s odpady pro Středočeský kraj, 2002) nebo v Plánu odpadového hospodářství České republiky, 2003 (viz nařízení vlády č. 197/2003 Sb.).

Mezi klíčové dokumenty pro řešení dané problematiky patří především **Směrnice Rady 99/31/ES**, o skládkování odpadů, **zákon č. 185/2001 Sb.**, o odpadech, prováděcí **vyhláška č. 383/2001 Sb.**, o podrobnostech nakládání s odpady, **nařízení vlády č. 197/2003 Sb.** o Plánu odpadového hospodářství České republiky, **krajské koncepcie hospodaření s odpady a plány odpadového hospodářství krajů.**

Směrnice Rady 99/31/ES

Směrnice Rady 99/31/ES, o skládkování odpadů ve svém článku 14 „Stávající skládky“ ukládá členským státům zajistit, aby skládky, kterým bylo uděleno povolení, a nebo, které byly již v provozu v době transpozice směrnice, mohly pokračovat v provozu pouze tehdy, když co nejdříve, ale nejpozději do 8 let po vstupu směrnice v platnost (tj. do 16. 7. 2009) splní několik vyjmenovaných povinností:

- a) *do 16. 7. 2002 provozovatel měli povinnost připravit a příslušným orgánům předložit k odsouhlasení plán*

¹⁾ Implementační plán směrnice Rady 99/31/ES o skládkách odpadu, Ministerstvo životního prostředí, 2002. www.env.cz

úprav sklárky, zahrnující předepsané údaje a případná nápravná opatření potřebná pro splnění požadavků směrnice (s výjimkou požadavků na umístění);

- b) příslušné orgány mají povinnost rozhodnout, zda na základě plánu úprav sklárky a plnění podmínek směrnice může provoz pokračovat. Sklárky, které nedostaly povolení k provozu se musí uzavřít podle plánu a postupu uzavření sklárky a následné péče;
- c) na základě plánu úprav sklárky příslušný orgán schvaluje nezbytné práce a stanoví přechodné období pro dokončení plánu;
- d) pro sklárky nebezpečného odpadu se musí aplikovat podmínky směrnice čl. 4, 5 a 11 a příl. II do 16. 7. 2002 a podmínky směrnice čl. 6 (sklárka nebezpečného odpadu musí být určena jen pro nebezpečný odpad, splňující kritéria a postupy pro přijetí odpadu podle přílohy II) do 16. 7. 2004.

Zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech

V rámci českého environmentálního práva byla většina požadavků environmentálního *acquis communautaire* v oblasti odpadů transponována zákonem č. 185/2001 Sb., o odpadech a návaznými prováděcími právními předpisy. Přestože Směrnice Rady 99/31/ES, o skládkování odpadů již byla v době přípravy zákona o odpadech v platnosti, nebyla do zákona č. 185/2001 Sb. v této části dostatečně transponována pravděpodobně proto, že nebyl k dispozici dostatek příkladů a zkušeností s tím, jak požadavky takové specializované směrnice do národního právního prostředí implementovat.

V zákonu č. 185/2001 Sb. konkrétní ustanovení k plánu úprav skládek zahrnuto není. V průběhu roku 2003 připravovaná novela zákona o odpadech odpovídající ustanovení a související zmocnění k vydání prováděcího předpisu již obsahuje. Je ovšem otázkou, zda tato novela nabude právní účinnosti před vstupem ČR do EU. Předzvěstí zákonné úpravy jsou ustanovení předpisů nižší právní účinnosti – především **nařízení vlády č. 197/2003 Sb., o Plánu odpadového hospodářství České republiky**.

Vyhláška č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady

Vyhláška ve stávající podobě neobsahuje požadavky k plánu úprav skládek. Je to však vhodný předpis pro začlenění odpovídajících ustanovení v případě, že pro tuto problematiku bude v novele zákona o odpadech dáno zmocnění k prováděcímu předpisu. Alternativou je vydání samostatného předpisu (vyhlášky). MŽP rozpracovalo variantu novely stávající vyhlášky č. 338/2001 Sb.

Nařízení vlády č. 197/2003 o POH ČR

Nařízení vlády č. 197/2003 Sb. ze dne 1. července 2003 o Plánu odpadového hospodářství České republiky obsahuje pouze závaznou část POH. Následně bylo publikováno i ve Sdělení odboru odpadů MŽP o zveřejnění „Plánu odpadového hospodářství České republiky ve Věstník MŽP v říjnu 2003. V závazné části POH (příloha k nařízení) jsou v bodu 7 „Podíl odpadů ukládaných na sklárky“, podbody c), d), e) f) a g) formulovány úkoly související s problematikou Plánu

úprav skládek resp. zadáním projektu „Revize skládek“, přičemž přímo se k této problematice vážou body c), f) a g):

- ad c) uzavřít a rekultivovat sklárky, které nejsou dlouhodobě schopny plnit zákonné požadavky na provoz a technický stav; sklárky odpadů, které nesplňují podmínky stanovené zákonem o odpadech a prováděcím právním předpisem provozovat nejdéle do 16. července 2009 na základě rozhodnutí krajského úřadu v souladu se schváleným plánem úprav sklárky;
- ad f) provést prověrku provozu a technického stavu všech provozovaných skládek odpadů v termínu do 31. prosince 2004;
- ad g) pravidelně kontrolovat opatření stanovená v plánu úprav sklárky u provozovatelů skládek s cílem sladit provoz a technický stav skládek s podmínkami stanovenými zákonem o odpadech a zvláštními právními předpisy do 31. prosince 2009.

Přehled cílů stanovených v Plánu odpadového hospodářství ČR, který je v příloze č. 1, uvádí úkol z bodu 7. písm. c) závazné části POH jako dílčí cíl č. 28, jako dílčí cíl č. 29, s odvoláním na úkol z bodu 7. písm. f) a úkol z bodu 7, písm. g) jako dílčí cíl č. 30.

Krajské koncepce hospodaření s odpady

Výchozím koncepčním dokumentem pro řešené téma je Krajská koncepce hospodaření s odpady (Středočeský kraj), zpracovaná v říjnu 2002. Plán odpadového hospodářství kraje dle zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech je v současné době rozpracován. V analytické části koncepce byla vyhodnocena úroveň zajištění a provozování skládek, k čemuž byly použity výsledky šetření ČIŽP z 36 skládek. K dispozici obvykle nebyly údaje k malým obecním skládkám. V koncepci byly rovněž posouzeny volné skládkové kapacity životnost těchto kapacit a ekonomika provozování skládek.

Mezi hlavními problémy se uvádí (zestručněno):

- upřednostňování skládkování před tříděním vzhledem k nízkým nákladům na skládkování;
- velké množství skládek skupiny S s malou kapacitou;
- nedostatky v provozní a administrativní kázi hlavně u malých (obecních) skládek;
- neexistence systémů jímání a využívání skládkového plynu u většiny skládek skupiny S;
- nerovnoměrné rozložení kapacit skládek (sk. S) v regionu, deficit kapacit je na J a JZ;
- velké množství odpadů skládkovaných na území kraje je produkováno v hl. m. Praze;
- není dostatečná kontrola zákazu skládkování odpadů uvedených příl. 8 Vyhl. 383/2001 Sb.

Priority a cíle mj. zahrnují:

- Vyhodnotit technický stav provozovaných skládek ve vztahu k předpisům o skládkování v ES a dle výsledků navrhnout opatření. Při sanaci, rekultivaci a jiné činnosti týkající se objektu sklárky uplatňovat jednotné postupy v rámci plánu úprav skládek.
- Na území kraje nebudou od roku 2004 povolovány sklárky komunálních odpadů v nových lokalitách s celkovou kapacitou nižší než 250.000 tun nebo s ročním objemem ukládaných odpadů nižším než 20.000 tun.

V koncepci je rovněž postulován cíl, ke kterému se váže projekt Revize skládek:

- U všech skládek na území kraje bude do roku 2005 provedena prověrka provozu a sestaven „Site Reconditioning Plan“ dle směrnice Rady EU 99/31/EC o skládkách odpadů, s cílem do roku 2007 přizpůsobit stávající skládky nové legislativě.

Příklad systémového řešení plánu úprav skládek z Velké Británie

Ve Velké Británii vyvinuli při implementaci Směrnice Rady 99/31/ES, o skládkování odpadů, podrobné metodiky a postupy, které mohou sloužit jako možný vzor pro uplatnění v dalších, především do EU přistupujících zemí. Vlastní směrnice Rady 99/31/ES byla transponována nařízeními v pravomoci jednotlivých částí státu – např. nařízeními (2002) o skládkách (Anglie a Wales)²⁾, nebo nařízeními (o skládkách (Skotsko). V obou případech byla metodická a prováděcí agenda svěřena příslušným agenturám – v Anglii a Walesu Agentuře pro životní prostředí a ve Skotsku Agentuře pro ochranu životního prostředí. V Anglii a Walesu byla vytvořena síť středisek pro posuzování plánů úprav skládek, připravena společná metodika a formulář Plánu úprav skládky³⁾. Větší část formuláře má dotazníkový charakter s předepsanými ano/ne odpověďmi. Jsou vytvořeny také šablony příloh, které slouží pro podrobnější vysvětlení některých částí dotazníku. Rozsah formuláře (cca 40 stran) je poněkud velký, i když vlastní vyplňování spočívá v jednoduchých odpovědích nebo max. jednoodstavcových komentářích. Vlastní dotazník k technickému („inženýrskému a infrastrukturnímu“) zabezpečení skládky je v podobě tabulky s požadavky odpovědi na velmi detailní prvky technického zabezpečení (na úrovni požadavků našich technických norem) a to zvláště pro každou etapu/kazetu („cell“). V obdobné tabulce jsou požadovány údaje o monitoringu a plán uzavření a následné péče.

Skotský příklad⁴⁾ administrace plánů úprav skládky je poněkud přehlednější (nicméně není úspornější co do rozsahu formuláře – 45 stran). Součástí formuláře je i popis vztahu skládky k tzv. „evropským místům“ (dnes NATURA 2000) a v případě, že taková místa jsou ve vzdálenosti menší než 5 km od skládky je požadován popis charakteru rizik z existence či provozu skládky pro tato „evropská místa“ a návrh opatření k minimalizaci rizik vč. termínu realizace.

Aniž by musel být přejat uvedený systém ve všech prvcích a rozsahu, je velmi inspirativní vzhledem ke své důkladnosti, metodickému provedení resp. péči (uvádění řady podpůrných vysvětlivek) i možnosti statisticky plány resp. dotazníky vyhodnotit. Souhrn hlavních rysů dotazníku a tabulek k technickému zabezpečení skládky byl patrně modelem pro návrh povinných částí plánu úprav skládky v připravované novele vyhlášky č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady.

CÍLE ÚKOLU REVIZE SKLÁDEK VE STŘEDOČESKÉM KRAJI A OČEKÁVANÉ VÝSTUPY

Cílem úkolu – projektu revize skládek bylo vyhodnotit úroveň zajištění a provozování skládek odpadů ve Středočeském kraji vč. posouzení technického stavu provozovaných skládek ve vztahu k předpisům o skládkování v ES a ke stávajícím českým právním předpisům. Pro účely tohoto zadání byl krajským úřadem sestaven seznam 33 skládek (viz tabulka 1), zahrnující skládky skupiny S-OO, S-NO. Lokalizace těchto skládek je uvedena na obrázku

Základem pro provedení auditu byl dotazník vyplněný provozovatelem skládky, který byl zaslán členům auditního týmu s dostatečným předstihem tak, aby si na základě dotazníku byli schopni vytvořit základní představu o provozu a vybavení skládky. Dotazníky nebyly v některých případech vyplněny v celém rozsahu, nebo byly uvedeny nepřesné informace. Téměř ve všech případech bylo nutné informace uvedené v dotazníku rozšířit nebo upřesnit, a uvedené údaje byly v rámci kamerální části auditu validovány s použitím originální dokumentace a doplňujících otázek.

Na každé skládce byl proveden **audit in situ** za účasti několikačlenného auditního týmu, který zahrnoval vedoucího auditora, specialistu na technické řešení skládek a specialistu nebo specialisty na hodnocení provozu skládek, monitoring a obecné aspekty nakládání s odpady. Jednotliví členové týmu se zaměřovali především na oblasti své specializace, avšak i na jiné oblasti, a to tak, aby byly pokryty veškeré oblasti zájmu.

Audity in situ probíhaly dále za účasti provozovatele skládky, pracovníka skládky, případně dalších pracovníků (např. externího odpadového hospodáře). Byly zaměřeny především na následující oblasti:

- technické zabezpečení skládky (těsnění, drenáž, jímka průsakových vod, atd.),
- organizace provozu skládky,
- monitoring a kontrola skládky.

Audit skládky dále sledoval vazby provozu skládky a vlivy skládky na okolí. V rámci auditu byla provedena i obhlídka nejbližšího okolí skládky.

Jednotlivé audity probíhaly po stránce organizační podle následujícího schématu:

1. úvodní schůzka s provozovatelem skládky (představení projektu a základní informace o skládce) v sídle provozovatele nebo v provozním objektu skládky,
2. prohlídka areálu skládky a jejího nejbližšího okolí,
3. validace/verifikace dotazníku, prohlídka materiálů dokladujících projektové řešení skládky, její provoz a monitoring, konzultace s provozovatelem.
4. dodatečná prohlídka skládky v případě nutnosti.

Jako výstup z každého auditu byl vedoucímu projektu předložen revidovaný dotazník vztahující se ke skládce,

²⁾ Environment Agency (UK): Assessment and prioritisation of conditioning plans. The landfill (England and Wales) Regulations 2002. Methodology. Bristol, 26 July 2002

³⁾ Environment Agency (UK): Landfill Conditioning Plan Form. Consultation Draft (Version 1) September 2001

⁴⁾ SEPA (Scottish Environment Protection Agency) Draft Interim Landfill Conditioning Plan Form (Version 10/12/2001)

zpráva o technickém řešení skládky, připomínky a komentáře všech členů auditního týmu.

Validované údaje, resp. dotazníky z každé skládky, byly před závěrečnou redakcí zprávy zaslány k dobrovolnému překontrolování provozovateli skládky. V několika případech byly získány drobné korektury a do čistopisu dotazníku byly zapracovány.

Tyto materiály sloužily ke zpracování závěrečné zprávy projektu, která souhrnným způsobem hodnotí všechny auditované skládky s důrazem na klíčové prvky procesu skládkování a technického řešení skládek.

Pro následné, namátkové audity byla vypracována metodika výběru lokality a pravidla jejich provádění. Návštěvy byly vedení skládky (resp. provozovatele) ohlašovány maximálně jeden den předem. Byl zpracován okruh kontrolních otázek k indikovaným neshodám nebo problémům a výsledek zjištění byl na místě zaznamenán do protokolu z následného auditu. Výsledky z následných auditů byly promítnuty do vyhodnocení jednotlivých skládek.

METODIKA POSTUPU POSUZOVÁNÍ SKLÁDKY A VYTVOŘENÍ NÁVRHU PODKLADU PLÁNU ÚPRAV SKLÁDKY

Interní metodika projektu respektovala poznatky o stavu přípravy novelizace českých právních předpisů, zahraniční

zkušenosti a obecné postupy analytických a vyhodnocovacích prací. Vzhledem k tomu, že povinnost přípravy plánu úprav skládky není doposud provozovatelům ze zákona uložena, a v zájmu toho, aby budoucí, oficiální „plány úprav skládky“ nebyly zaměnitelné s výstupy našeho projektu, nazvali jsme konečný výstup projektu „Návrhem – podkladem plánu úprav skládky“.

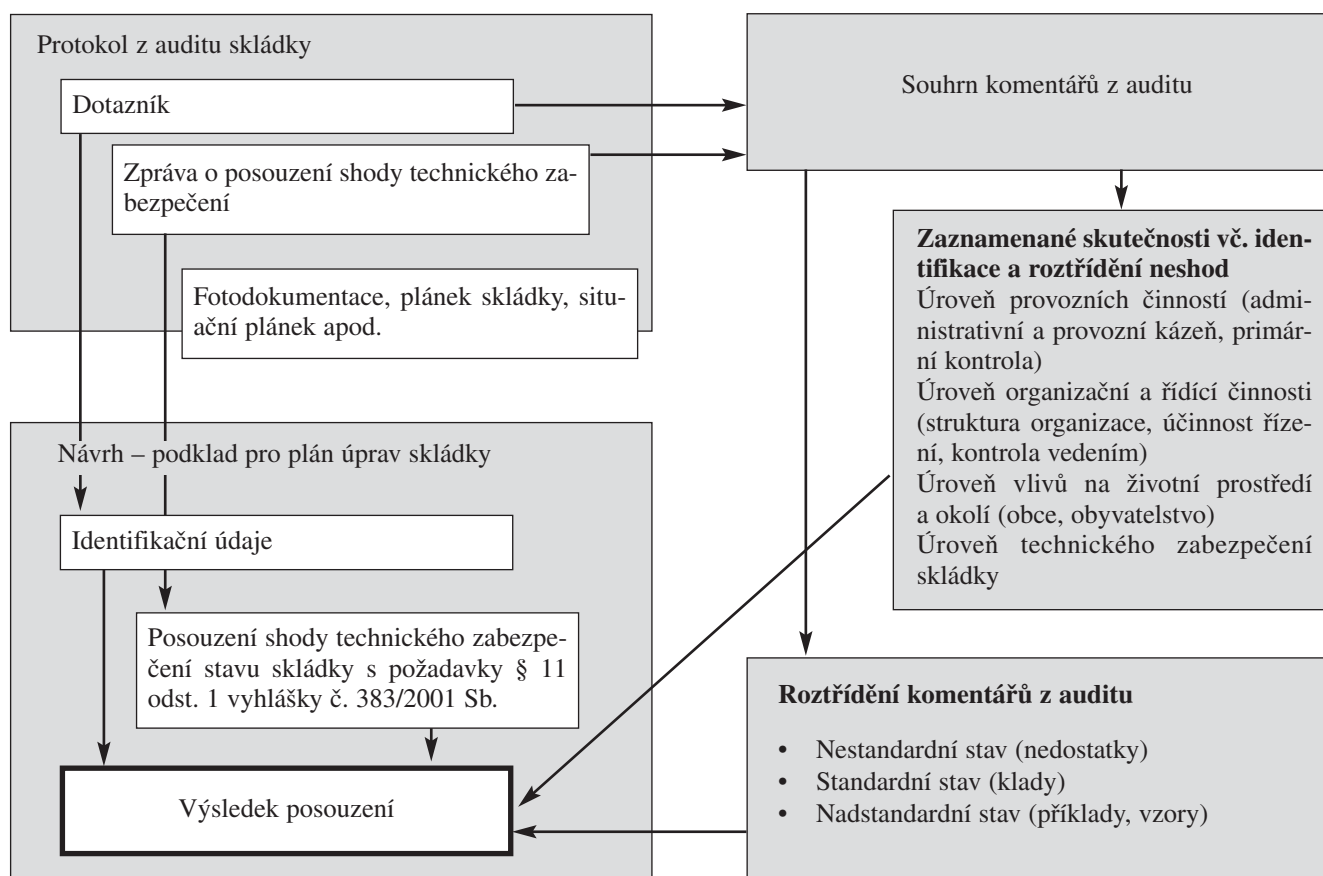
V obrázku 1 je znázorněn postup posuzování skládky a vytvoření „návrhu – podkladu pro plán úprav skládky“. Z podkladů zachycených v protokolu z auditu skládky, tj. z dotazníku vyplněného provozovatelem a validovaného resp. doplněného auditory, z podrobné zprávy o posouzení technického zabezpečení skládky a z pořízené fotodokumentace a excerpce auditovaných dokumentů jsou shromážděny kvalitativní údaje (komentáře) a další dílčí poznatky o neshodách. Ty jsou dvojím způsobem roztříděny, jednak podle úrovně jednotlivých úseků činností resp. vlivů na životní prostředí, jednak z pohledu škály nestandardní – nadstandardní stav. Spolu s ověřenými údaji v dotazníku a posouzením shody technického zabezpečení jsou poznatky z auditu podkladem pro výrok – výsledek posouzení skládky.

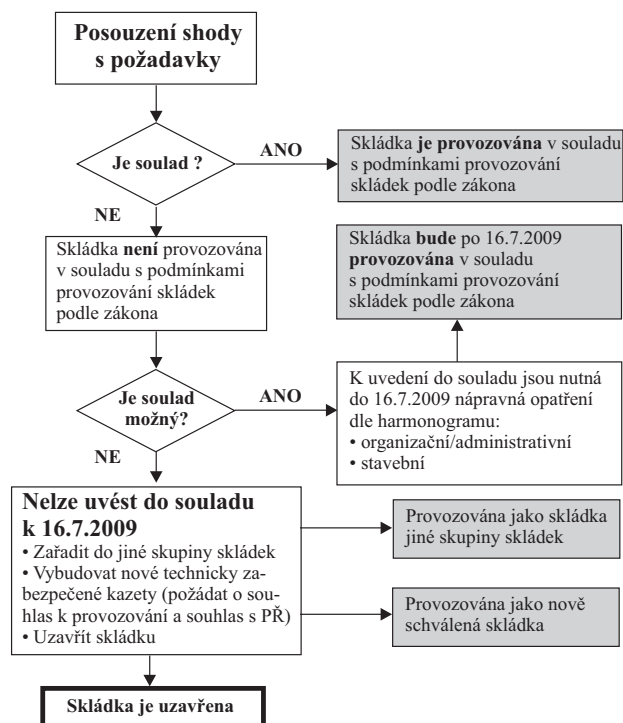
SOUHRNNÉ VYHODNOCENÍ AUDITŮ

Ověření údajů v dotaznících vč. auditů in situ

V průběhu auditů byly údaje uvedené provozovatelem v dotazníku validovány a to v rámci řízených rozhovorů po-

Obrázek č. 1 Schéma postupu posuzování skládky a vytvoření Návrhu – podkladu plánu úprav skládky

Obrázek č. 2 Proces a výsledek posouzení pro účely sestavení Plánu úprav skládky

mocí kontrolních dotazů a srovnáním s dokumentací, nahlíženou na místě nebo poskytnutou provozovatelem ke kamerálnímu prostudování. Vzhledem k rozdílným metodikám projektů a členění skládek na rozdílné jednotky (prostorové a časové – etapy, kazety, sekce, části apod.) byla validační fáze velmi komplikovanou činností. Nejméně srovnatelné údaje byly získány v problematice plánovaných změn, výhledů a kapacit skládek.

Plánované změny a výhled

V této oblasti byly získány značně různorodé a neporovnatelné údaje, které vyžadují další prověřování a aktu-

alizování. Kalkulace volných kapacit resp. výhledů skládek je jednou z nejcitlivějších oblastí auditování skládek. Takový údaj není vymahatelný z pozice auditorů – tzv. třetí strany, najatých k provedení auditu. I v rámci jiných šetření není možno očekávat, že bude vždy ochotně sdělován. Je často označován za předmět hospodářského/obchodního tajemství. Existují samozřejmě údaje z technických projektů, ale u časově vzdálenějších budoucích akcí – např. vybudování etap (kazet, sekcí) jsou tyto údaje chápány jako pouze rámcové, např. z toho důvodu, že provozovatel zamýšlí intenzivnější skládkování než bylo projektováno a má další (projekčně ještě nepodložený) záměr zvýšit kapacitu, nebo, že z různých důvodů skládkování omezí nebo zastaví.

Pokud by zadavatel potřeboval zmapovat kapacity a výhledy, bylo by třeba postupovat podle přesnějšího zadání a podrobnější osnovy. Evidence a sledování vývoje výhledu kapacit by měla být pravidelnou, průběžnou agendou pracovníků příslušného oddělení krajského úřadu, neboť situace v oblasti skládkování ještě není konsolidovaná a každým rokem se mění. Shromážděné údaje byly zpracovány tabulárně v níže uvedené struktuře (tab. 1).

Z pohledu koncepce a plánu odpadového hospodářství Středočeského kraje jsou významné údaje o předpokládaných termínech ukončení provozu skládek (většinou vyčerpáním kapacity skládky). Z celkového počtu 33 auditovaných skládek se podařilo získat srovnatelné údaje pro 27 skládek a výsledek byl zpracován tabulárně i graficky.

Sumarizace hodnocení stavu souladu s legislativou v pracovní škále nestandardní, standardní a nadstandardní stav byla zpracována v tabulce, jejíž struktura je uvedena níže (tabulka 2). Tento přehled sloužil jako pomocný nástroj pro celkové hodnocení a zařazení do celého spektra úrovně provozování a technické způsobilosti skládek.

Pro účel celkového hodnocení a zařazení do celého spektra úrovně provozování a technické způsobilosti skládek byla použita metoda expertního vícekritériálního hodnocení klíčových prvků činnosti a stavu s použitím bodové škály. Bodové hodnocení bylo zapracováno do tabulky (viz struk-

Tabulka č. 1 Přehled kapacit a termínů očekávaného ukončení provozu skládek (vzor)

Č. skládky	Celková kapacita včetně výhledu m^3/t	Projektovaná kapacita celkem m^3/t	Množství uloženého odpadu všechny etapy celkem/ročně m^3/t	Volná skládková kapacita m^3/t	Rok očekávaného ukončení provozu
1					

Poznámka: Celková kapacita včetně výhledu m^3/t : uvádí se maximálně uvažovaná kapacita celé skládky (v m^3 nebo v tunách). Projektovaná kapacita celkem m^3/t : uvádí se celková kapacita skládky z projektu (v m^3 nebo v tunách). Množství uloženého odpadu všechny etapy celkem/ročně m^3/t : uvádí se celkové množství odpadů uložených na skládce za dobu jejího provozu (v m^3 nebo v tunách) a dále celkové průměrné množství odpadů uložených za rok (v m^3 nebo v tunách).

Tabulka č. 2 Slovní popis hodnocení skládky z pohledu škály nestandardní – nadstandardní stav

Č. skládky	Nestandardní stav (nedostatky)	Standardní stav (klady)	Nadstandardní stav (vzory, příklady)
1			

tura v tabulce 3) a v další tabulce (tabulka 4) byly skládky rozříděny do skupin podle přidělených bodů.

Konkrétní příklad interpretace expertního hodnocení

Z hlediska průměrného hodnocení úrovně skládek podle jednotlivých parametrů (rozsah 1–3 body) **byla nejlépe hodnocena úroveň organizační a řídicí činnosti** (administrativní a provozní kázeň, primární kontrola) **1,41**, následovala úroveň provozních činností (administrativní a provozní kázeň, primární kontrola) **1,47**, dále úroveň vlivů na životní prostředí a okolí (obce, obyvatelstvo) **1,56**, ale **výrazně horší byla úroveň technického zabezpečení 2,18** (střední a velmi náročné technické opatření).

Průměrná hodnota hodnocení (poslední sloupec tabulky 3) jednotlivých parametrů byla vypočtena **1,76** (rozsah 1–3).

Protože uvažovaná hodnotící škála 1-2-3 nevystihovala kvalitativní požadavky (zejména v odplynění skládek), bylo použito následující škály (1 – 1,25 – 2,25 – 3). Z 33 hodnocených skládek bylo **pouze 6 skládek bez nedostatků** nebo téměř v souladu s požadavky (dosáhly průměrné hodnoty 1 – 1,24), **u 18 skládek se vyskytovaly dílčí nedostatky** (dosáhly průměrné hodnoty v rozsahu 1,25 – 2,24) a **u zbývajících 9 skládek se jednalo o méně uspokojivý až neuspokojivý stav** (dosáhly průměrné hodnoty v rozmezí 2,25 – 3).

V první skupině (1 – 1,24) se vyskytovalo pouze 6 skládek, které měly kompletní systém odplynění. Jakmile provozovatelé skládek dokončí systém odplynění, může se první skupina rozšířit o další skládky.

Ve druhé skupině (1,25 – 2,24) se vyskytovaly skládky, které neměly kompletní systém odplynění, a proto byly hodnoceny minimálně 2 body za část technického zabezpečení. Ve třetí skupině (2,25 – 3) se vyskytovaly skládky, které vykazovaly závažné nedostatky technického zabezpečení nejen v odplynění, ale i v těsnění a odvodnění (většinou 3 body),

a také i v provozních a organizačních činnostech (většinou 2 nebo 3 body).

Shrnutí poznatků z auditů

Pro posouzení spektra souladu s legislativou a neshod s požadavky předpisů a norem jsme mimo skutečnosti obsažené v dotazníku vyhodnotili podrobný poznámkový materiál (komentáře) auditorů, pořízený v rámci auditů. Pro tento účel jsme použili dvou seskupení komentářů – podle charakteru stavu (nestandardní, standardní a nadstandardní stav) a přiřazením neshod k jednotlivým problémovým úsekům – viz vyhodnocení jednotlivých skládek a excerpce z protokolů z auditů v kapitole 3. Pro dokreslení spektra stavů a neshod v jednotlivých problémových úsecích bylo rovněž použito vícekritériální expertní bodové hodnocení auditorů zúčastněnými na auditu. Na základě možností výsledků posouzení skládky, tak jak je uvedeno v návrhu novely vyhlášky MŽP č. 383/2001 Sb., jsme pro účely názornosti přiřadili každé z posuzovaných skládek index, který by měl reprezentovat míru souladu s legislativou a zároveň časovou perspektivnost provozu skládky.

V následující tabulce 5 je uvedeno schéma objasňující tento přístup. V tabulce 6 je uveden celkový přehled – seskupení podle indexu. Pokud provozovatel vykazoval dostatečnou skládkovací kapacitu přesahující rok 2009, ale byly shledány závažné technické nedostatky, které pravděpodobně znemožní další provozování skládky, bylo jeho hodnocení převedeno z BBB na B.

V tabulce 7 je porovnáno hodnocení skládek pomocí dvou metod: ratingu a expertního vícekritériálního hodnocení. Příklad grafického vyhodnocení metod je uveden na obrázku 3. U obou metod jsme použili členění výsledků do tří kategorií resp. skupin. V případě ratingu je nejlepší hodnocení A a nejhorší C. V případě expertního hodnocení je nejlepší hodnocení

Tabulka č. 3 Expertní hodnocení skládek na základě podkladů z auditů

Parametr Skládka č.	Úroveň provozních činností (administrativní a provozní kázeň, primární kontrola)	Úroveň organizační a řídicí činnosti struktura organizace, účinnost řízení, kontrola vedením	Úroveň vlivů na ŽP a okolí (obce, obyvatelstvo)	Úroveň technického zabezpečení skládky	Hodnocení (body celkem)	Průměrná hodnota hodnocení
1						
2						
Atd.						
Body celkem						
Průměrná hodnota hodnocení	1,47	1,41	1,56	2,18	6,62	1,76

Hodnocení: 1–2–3. Definice škály: 1 – bez nedostatků nebo téměř v pořádku; 2 – dílčí nedostatky, odstranitelné organizačními nebo nenáročnými technickými opatřeními; 3 – neuspokojivý stav, závady a nedostatky odstranitelné jen intenzivními organizačními, investičními resp. náročnými technickými pracemi.

Tabulka č. 4 Seskupení skládek podle expertního hodnocení

Rozsah	Slovní hodnocení	Skládka	Počet
1 – 1,24	Bez nedostatků	seznam	6
1,25 – 2,24	Dílčí nedostatky	seznam	18
2,25 – 3	Neuspokojivý stav	seznam	9
CELKEM	33		

Tabulka č. 5 Kategorizace skládek podle výsledků posouzení (ratingová metoda) – základní kritéria

Kategorie	Slovní popis	Skládka bude provozována po 16.7.2009	Skládka nebude provozována po 16.7.2009	Provoz skládky bude ukončen do 2 let
A	Splňuje parametry a požadavky na provoz, dokumentaci a technické zabezpečení skládky.	AAA	AA	A
B	Dílčí nedostatky v provozu a nebo v technickém zabezpečení skládky. Řešitelné plánem úprav skládky.	BBB	BB	B
C	Závažné nedostatky při provozu, dokumentaci a nebo závažné nedostatky v technickém zabezpečení. Neřešitelné plánem úprav skládky.	–	–	C

Tabulka č. 6 Seskupení posuzovaných skládek Středočeského kraje podle indexu

Index	Počet skládek podléhajících integrovanému povolení	Počet hodnocených skládek
AAA	7	7
AA	–	–
A	–	–
BBB	10	19
BB	1	2
B	–	1
C	1	4
CELKEM	19	33

ní v rozmezí 1 – 1,24 a nejhorší 2,25 – 3. Metoda ratingu (A–B–C) hodnotí soulad s požadavky legislativy s ohledem na nutnost řešení plánem úprav skládek a časovým horizontem provozování skládek. Kategorie A odpovídá plnému souladu s požadavky legislativy, kategorie B dílčím nedostatkům řešitelným plánem úprav skládek a kategorie C předpokládá překategorizování nebo uzavření skládky.

Metoda expertního vícekritériálního hodnocení se zaměřuje na posouzení 4 parametrů (provozu, řízení, vlivů na ŽP, technického zabezpečení) a zároveň klade důraz na technické zabezpečení skládek, zejména odplynění skládek v době auditu skládek. Technické zabezpečení tvoří stěžejní část plánu úprav skládek v současné podobě. Tato metoda zároveň hodnotí i úroveň „nadstavby“ tj. úroveň provozních a organizačních a řídicích činností včetně kontroly vedením. Expertní hodnocení bylo více zaměřeno na dosažení úplné shody s požadavky předpisů než kategorizace (rating), proto byl záměrně vymezen úzký rozsah bodového hodnocení 1. skupiny (1 – 1,25). Za předpokladu kompletního odplynění skládky a podmínky dosažení celkem 5 bodů ze čtyř parametrů a technického zabezpečení hodnoceného ne hůře než 1 byly takové skládky rovněž zařazeny do první skupiny.

Skládky zahrnuté do druhé skupiny expertního hodnocení jsou hlavním objektem pro předložení a realizaci plánu úprav skládek, proto bylo zvoleno větší rozpětí (1,25 – 2,24). Některé skládky mohou být po dokončení odplyňovacího systému převedeny do skupiny 1. Ve 3. skupině podle expertního hodnocení jsou skládky, které vyžadují střední až náročná technická opatření a proto vykazují nepříznivé známky ve všech parametrech zejména v technickém zabezpečení, čemuž odpovídá rozpětí 2,25 – 3.

Protože pohled hodnocení je u obou použitých metod rozdílný, bylo dosaženo různých číselných výsledků. Výsledky však jsou komplementární a společně dobře ilustrují reálnou situaci. Na obrázku 5 je zobrazeno, že nejmenší rozdíl v hodnocení vykazuje skupina 1 (7:6, rozdíl 1), poměrně malý rozdíl se vyskytuje ve skupině 2 (22:18, rozdíl 4) a největší rozdíl vykazuje skupina 3 (4:10, rozdíl 6).

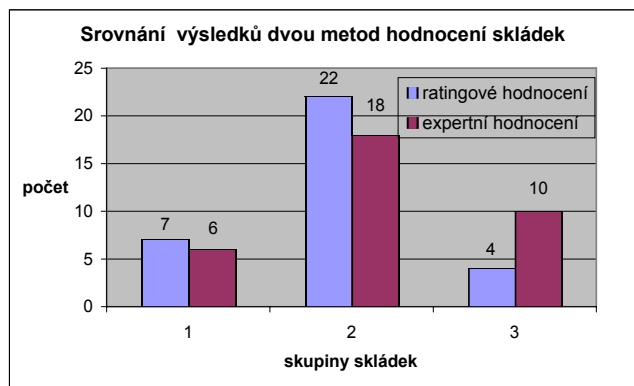
DOPORUČENÍ VYPLÝVAJÍCÍ Z POSOUZENÍ SKLÁDEK

Soustavné vyhodnocování souladu skládek a jejich provozu s požadavky zákona

Tabulka č. 7 Srovnání hodnocení metodou ratingu a expertním vícekritériálním hodnocením

	Kategorie (rating)		Expertní vícekritériální hodnocení		
Slovní popis	Kat.	Počet skládek	Slovní popis	Body(1–3)	Počet skládek
Plný soulad s požadavky	A	7	Bez nedostatků (nebo téměř bez závad)	1 – 1,24	6
Dílčí nedostatky, řešitelné plánem úprav skládky	B	22	Dílčí nedostatky	1,25 – 2,24	18
Překategorizování nebo uzavření	C	4	Méně uspokojivý až neuspokojivý stav	2,25 – 3	9

Obrázek č. 3 Srovnání výsledků dvou metod hodnocení skládek a členění do skupin

Skládky byly v projektu Revize skládek souhrnně hodnoceny pomocí dvou metod: ratingu a expertního vícekriteriálního hodnocení. Metoda ratingu A–B–C hodnotí soulad s požadavky legislativy s ohledem na nutnost řešení plánem úprav skládek a se zohledněním časového horizontu provozování skládek. Metoda expertního vícekriteriálního hodnocení se zaměřuje na posouzení 4 parametrů (provozu, řízení, vlivů na ŽP a technického zabezpečení) a to s důrazem na technické zabezpečení skládek, zejména stávajícího odplyňovacího systému v době auditu.

Celkem bylo posouzeno 33 skládek. Jen malá část skládek je v plném souladu s požadavky zákona o odpadech a příslušných ČSN. V naší kategorizaci (rating) je to sedm skládek (rating AAA–AA–A). Devatenáct skládek spadá do kategorie BBB, dvě skládky spadá do kategorie BB a jedna skládka do kategorie B. Většinu z těchto 22 skládek s ratingem BBB–BB–B je možné uvést do souladu s požadavky zákona – dle formulovaných doporučení. U čtyř skládek je doporučeno překategorizování nebo jejich uzavření. V kategorizaci podle vícekriteriálního expertního hodnocení je uvedeno 6 skládek bez nedostatků, osmnáct skládek má dílčí nedostatky a u devíti skládek byl zjištěn méně uspokojivý až neuspokojivý stav. Protože hlavní část plánu úprav skládek tvoří posouzení technického zabezpečení, největší důraz byl kladen na technické zabezpečení skládek, zejména na kompletní odplyňovací systém. Existence či neexistence dokončeného systému odplynění byly hlavními kvalitativními kritérii pro zařazení skládek do skupin (1, 2, 3).

Podpora moderního řízení, systémů environmentálního managementu a uplatňování BAT u provozovatelů skládek

V rámci klasifikace jednotlivých skládek bylo zpracovateli projektu provedeno pomocné rozdělení auditních nálezů na nestandardní, standardní a nadstandardní stav. Toto rozřazení umožnilo hodnotit celkovou úroveň provozování

skládek nad rámec pouhého plnění požadavků technického zabezpečení skládek a základních požadavků na provoz. Doporučujeme motivovat provozovatele k odstranění nestandardních stavů a zároveň propagovat osvědčená nadstandardní opatření, které legislativa nepožaduje, ale která mohou významně zlepšit provoz nebo napomoci splnění nejrozličnějších požadavků předpisů (bezpečnost, možnost havárií, dopady na životní prostředí).

Z řady dalších doporučení vyjímáme dvě, které jsou uplatnitelné pouze na celostátní úrovni:

- Zvážit formu tabulky posouzení shody technického zabezpečení skládky (příloha 12a novely vyhlášky č. 383/2001 Sb.) z pohledu jejího snadného a jednoznačného vyplňování provozovateli.
- Ujasnit, zda bude nutné do novel příslušných právních předpisů odpadového hospodářství zařazena povinnost vyhodnocovat vztah zařízení na odstraňování odpadů k místům zařazeným do programu NATURA 2000.

V databázi (dobrovolný registr) zařízení spadajících pod režim zákona o integrované prevenci, vedené na internetové stránce Českého ekologického ústavu – AIP, je pro Středočeský kraj uvedeno 17 skládek, podle zjišťování v rámci projektu je těchto zařízení – skládek – více (19).

Soubor 33 auditovaných skládek představuje statisticky významnou část (11%) z předpokládaného celkového počtu skládek v České republice (cca 300). Rovněž počet skládek, které ve Středočeském kraji spadají pod režim integrovaného povolování je ve srovnání s počtem v celé ČR relativně velký (19 z 139 = 14%). Na základě průběhu a výsledků projektu se domníváme, že mimo nutnou ad hoc povinnost (z pohledu povolujícího orgánu) revize všech skládek jsou požadavky na zpracování „plánu úpravy (přízpusobení) skládky“ nejlépe zajistitelné zahrnutím všech skládek (bez stanovení množstevního parametru) pod režim integrovaného povolování podle zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci (IPPC). Takové řešení by muselo být zahrnuto do novelizace zákona o integrované prevenci.

ZÁVĚR

Z provedení auditu skládek a analýzy situace ve skládkování ve Středočeském kraji bylo vyvozeno 8 doporučení, zaměřených mj. na evidenci skládek a aktualizaci údajů, soustavné vyhodnocování souladu skládek a jejich provozu s požadavky zákona, na ohlašování nepřijetí odpadu na skládku, na metodickou a odbornou podporu pro úpravu nebo uzavírání malých skládek, na podporu trendu ke komplexním službám v odpadovém hospodářství, na podporu moderního řízení (vč. EMS) a uplatňování BAT u provozovatelů skládek, na spolupráci a koordinaci mezi kraji a na vztah k programu NATURA 2000.

Tabulka č. 8 Počet skládek spadajících pod IPPC podle krajů

Počet zařízení kat. 5.4 (skládky) spadajících pod IPPC podle krajů ke dni 22.3.2004															
Kód	VYS	JHM	OLK	MSK	ZLK	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	Celkem
5.4	8	13	8	14	9	1	17	15	11	6	14	6	9	8	139
Celkem	66	137	68	144	70	29	221	106	91	36	169	51	74	89	1351

Pouze několik skládek schopných vyhovět požadavkům zákona (a norem) má parametry nižší, než jsou parametry kategorie 5.4 přílohy 1 k zákonu 76/2002 Sb. o integrované prevenci. Pro sjednocení režimu povolování a kontroly ze strany krajských úřadů by bylo přínosné, kdyby povinnost mít integrované povolení měly všechny skládky (vyjma skládek inertního odpadu) bez stanoveného množství práhu.

Pramen:

Revize skládek ve Středočeském kraji. Zpráva o realizaci projektu. Zadavatel Krajský úřad Středočeského kraje.

Zpracovatel DHV CR spol. s r.o., Praha, prosinec 2003, str. 1–143, 66 příloh. Řešitelský tým (v abecedním pořadí): RNDr. Marcela Blahutová, Jaroslav Kysilka, Ing. Dagmar Rychlíková, Ph.D., RNDr. Zdeněk Suchánek (vedoucí projektu), RNDr. Ivo Staněk, Ing. Jiří Vavřínek, Mgr. Tom Vrtek.

RNDr. Zdeněk Suchánek, Ing. Jiří Vavřínek
DHV CR, spol. s r.o., divize Životní prostředí,
doprava a infrastruktura

STAV IMPLEMENTACE ZÁKONA č. 76/2002 Sb. K INTEGROVANÉ PREVENCI A OMEZOVÁNÍ ZNEČIŠTĚNÍ

České ekologické manažerské centrum provedlo průzkum názorů na stav rozpracování zákona č. 76/2002 Sb. k integrované prevenci a omezování znečištění (IPPC). V této souvislosti byly osloveny všechny zájmové skupiny zastoupené ve Fóru pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách. Získané odpovědi jsou dostatečně reprezentativním vzorkem názorů zainteresovaných stran a mohou být návodem na provedení změn správním směrem.

Je zřejmé, že proces IPPC v ČR trpí mnohými nedostatky. Zásadní pro systém IPPC je především: Nekoncepčnost, administrativní náročnost, nevyjasněné postavení a úloha jednotlivých aktérů (ČIŽP, AIP, dalších OZO). Systém je nastaven tak, že dochází k nevyužití odborných kapacit v podobě Odborně způsobilých osob a Technických pracovních skupin. Metodická nedostatečnost a nejasnost formulací a definic je příčinou nejednotnosti výkladu. Nedomyšlená provázanost s ostatními zákony (složkové, chemické látky a stavební zákon) brání novým investicím.

Zainteresované strany se shodují v tom, že zatím nebylo dosaženo očekávání v prosazení technologicko-inovačního procesu. Zatím převládá administrativní přístup, který se opírá o složkové zákony. A tak praxe nachází zcela jiný přístup než si asi tvůrci zákona představovali.

Vysoká administrativní náročnost nezvyšuje účinnost zákona IPPC. Jsme na počátku procesu, který by měl motivovat k postupnému zvyšování technické úrovně výrobních technologií včetně environmentálních parametrů. Realita by se potom měla zcela nenásilně oprostit od složkového přístupu, který, jak doufáme, se jednoho dne přežije.

Jsme si vědomi ekonomického parametru, který zákon představuje? Odpovědi potvrzují, že dopad je vnímán, o problému se ví, minimálně na něj upozorňovaly i některé analýzy. Potvrzují to také stanoviska hospodářských ministerstev, která připomínají paralelu s lety 1992 až 1997. Tehdy musel průmysl rovněž vynaložit za nepříznivých ekonomických podmínek 200 mld. Kč proto, aby splnil ekology nastavené parametry v podobě tehdejších složkových zákonů. A musela přijít Evropa s IPPC, aby nás znovu přesvědčila o nesmyslnosti takového počínání. Ironií je, že princip IPPC byl právě protinávrhem českého průmyslu jako protiváha složkového přístupu. Zřejmě proto, že se vlastně jedná v daném časovém období o ekonomicky neřešitelný problém, všechny zájmové skupiny zaujímají postoj, který se dá vyjádřit typicky českým způsobem: „Nic se nejlí tak horké“. A není to jen ekonomická náročnost zákona IPPC, ale je to i jeho neblahý vliv na samotný průběh realizace investic. To je fenomén, který výrazně brzdí podnikatelské záměry a proto je nutné jej řešit prioritně.

Je zřejmé, že touha po změně zákona a příslušných vyhlášek v názorovém spektru převládá. Motivem je snaha zjednodušit celý proces IPPC a vyčistit ho od formulačních a metodických nejasností. Vše nasvědčuje, že zájmové skupiny jsou připraveny přispět k řešení. Bude tento potenciál využit?

Ing. Jiří Študent, CEMC
ve spolupráci s členy Fóra pro výměnu informací
o nejlepších dostupných technikách

ENERGETICKÉ ŘÍZENÍ JAKO NEJLEPŠÍ DOSTUPNÁ TECHNIKA

ÚVOD

Nacházíme se v období, kdy je již možné vyvodit závěry z procesu „ostrého“ integrovaného povolování. Odborné veřejnosti jsou důvěrně známy jak systémové problémy, tak bezpočet drobných potíží. S ohledem na náročnost zavedení integrované prevence, kdy nový systém povolování je pouhou částí komplikovanějšího procesu, by bylo možné řadu problémů považovat za přirozenou součást „učení se praxí“. Existující problémy však vypovídají i o nevyužitých příležitostech (vážných systémových chybách) při tvorbě a uplatňování zákona o integrované prevenci, které nyní determinují současnou praxi integrovaného povolování.

V tomto článku se poukázáním na jednu z nich pokusíme upozornit na některé překážky využití integrované prevence jako nástroje pro lepší ochranu životního prostředí jako celku při současném zvyšování konkurenceschopnosti podniků.

BOJ NEBO SPOLUPRÁCE

Dva cíle – ochrana životního prostředí a konkurenceschopnost podniku, potažmo jednotlivých sektorů ekonomiky – jsou bohužel stále ještě často vnímány jak veřejným, tak soukromým sektorem jako dvě řešení, která nutně působí proti sobě a mezi kterými je nezbytné hledat (respektive v rámci našeho tradičního přístupu „vybojovat“) kompromis. Pokud přijmeme pouze toto východisko, dostáváme se do oblasti boje o limity a výrobně neproduktivní investice nutné pro jejich dosažení. Tento přístup se u nás stal tradičně velice hluboko zažitým modelem v průmyslovém managementu životního prostředí a rozdělil veřejný a soukromý sektor.

Zájmy ochrany životního prostředí a zvyšování produktivity výroby působí proti sobě ale pouze pokud uplatňujeme strategii kontroly již vzniklého znečištění (pro jeho omezení se instalují dodatečná řešení (koncové technologie), která z pohledu výroby neproduktivně zvyšují výrobní náklady a tedy i snižují konkurenceschopnost). Podstatou zavedení integrované prevence a omezování znečištění ale je tato koncová řešení omezit na nezbytně nutnou míru (ani veřejný sektor nemá zájem neproduktivně zatěžovat průmysl) a prioritně podpořit strategii prevence, která přináší dvojí efekt: snížení znečištění dosahuje lepším využíváním vstupů výroby, a tím dosahuje i úspor provozních nákladů a kratší návratnosti investičních opatření. Integrovaná prevence a omezování znečištění a klade důraz na prioritní uplatnění strategie prevence, a proto je integrovaná prevence a omezování znečištění i velkou příležitostí pro skloubení zatím protichůdně vnímaných zájmů ochrany životního prostředí a kon-

kurenceschopnosti podniků. Její měkce nastavené mechanismy umožňující společné hledání nejlepších dostupných řešení by měly být využity pro prioritní hledání preventivních eko-efektivních řešení výhodných z pohledu všech účastníků povolovacího řízení.

V rámci zpětného pohledu na krátké období rozjezdu integrovaného povolování je u nás strategie prevence systémově využívána pouze výjimečně. Pro vydání integrovaného povolení se využívají limity ze složkových zákonů a případná snaha definovat nejlepší dostupné techniky je vnímána jako pokus o podvázání možností budoucího rozvoje podniku a jako zvýšené riziko případných budoucích postihů od kontrolních orgánů.

PROČ PŘÁVĚ ENERGETICKÉ ŘÍZENÍ

Pro vysvětlení i pro propagaci využívání naznačených možností integrované prevence a omezování znečištění lze využít horizontální opatření v oblasti efektivního využívání energií. Zvyšování energetické účinnosti je jednak ze své podstaty preventivním přístupem a jednak je od počátku široce akceptován dvojí přínos tohoto přístupu (environmentální a ekonomický). Stejného přínosu lze pomocí prevence vzniku znečištění dosahovat i efektivnějším využíváním jiných vstupů výroby, u kterých ale tento přístup není zatím tolik vžitý.

V oblasti efektivního využívání energií se tento článek podrobněji soustředí na možnosti systémového zvyšování energetické účinnosti prostřednictvím energetického řízení, které je považováno za nejlepší dostupnou techniku. Zatímco možnosti investičních opatření v oblasti zvyšování energetické účinnosti jsou široce akceptovány a existuje u nás široce rozvinutý trh v této oblasti, je stále podceňován potenciál měkkých neinvestičních opatření organizačního charakteru. Význam těchto opatření je přitom zásadní pro dosažení stáleho zlepšování chování podniku vůči životnímu prostředí (který je vyžadován dynamickou podstatou integrovaného povolování) a může mít zásadní vliv i na optimalizaci navrhovaných investic a na jejich využívání. Zahrnutí měkkých opatření do integrovaného povolování je přitom dáno již názvem nejlepší dostupná technika, který rozšiřuje okruh hodnocených řešení (tradičně zaměřených pouze na nejlepší dostupné technologie) právě o organizační opatření.

PROVOZOVÁNÍ ZAŘÍZENÍ

Přečteme-li si pozorně část směrnice o integrované prevenci a omezování znečištění, dozvíme se, že obecné princi-

py vymezující základní povinnosti provozovatele zařízení jsou následující:

- ... zařízení jsou provozována takovým způsobem, že:
- jsou učiněna všechna vhodná preventivní opatření proti znečišťování, zejména na základě využití nejlepších dostupných technik;
- nedochází k významnému znečištění;
- se předchází vzniku odpadu v souladu se Směrnicí Rady 75/442/EHS z 15. července 1975 o odpadech; jestliže odpad vzniká, je zhodnocován nebo, pokud jeho zhodnocení není technicky a ekonomicky možné, je zneškodňován, přičemž je vyloučen nebo omezen jakýkoli dopad na životní prostředí;
- energie se využívá efektivně;
- jsou přijata nezbytná opatření, která brání vzniku havárií a omezují jejich následky;
- jsou přijata nezbytná opatření, aby se po definitivním ukončení činnosti předešlo jakémukoli riziku znečištění, a aby se příslušné místo navrátilo do uspokojivého stavu.

Tato část směrnice uvozuje jeden z klíčových parametrů, a to provozování zařízení. Je zřejmé, že zařízení jako takové svými vlastnostmi ovlivňuje míru znečištění životního prostředí, nicméně klíčovým prvkem je způsob jeho provozování – i relativně zastaralé zařízení lze provozovat environmentálně přátelsky, špatným provozováním moderního zařízení lze významně zatížit životní prostředí. V neposlední řadě způsob provozování zařízení má své ekonomické důsledky, kdy např. každé procento snížení emise může znamenat o několik procent vyšší náklady.

Podle našeho názoru však nebyla při konstrukci národního systému integrovaného povolování věnována tomuto parametru (provozování) dostatečná pozornost a integrované povolování se spíše, či pouze, vydává „k zařízení“ místo „k provozu zařízení“, přesto, že nese název „integrované povolení k provozu“. Ve svém důsledku to znamená, že se prakticky nevěnujeme při integrovaném povolování hodnocení způsobu řízení podniku/zařízení. Tím se značně omezuje možnost vytváření pozitivního tlaku na zavádění preventivních metod a systémových opatření obecně.

Z výše uvedeného vyplývá, že za současných podmínek prakticky neexistuje prostor pro uplatňování postupů, které by nutily provozovatele zabývat se systémovými opatřeními v oblasti úspor energií. V této souvislosti nás to může mrzet dvojnásob, jelikož motivace provozovatelů k zavádění energetického řízení, respektive jeho jednotlivých prvků, je v některých státech EU využíváno k současnému dosahování environmentálního a ekonomického přínosu, který vzniká:

- jednak přímo zavedením systému energetického řízení, které má samo o sobě prokázanu rychlou návratnost vložených finančních prostředků a
- jednak možností nahradit standardy, které by byly uloženy již v rámci integrovaného povolení cíli, které budou dosaženy později (právě díky systému zaručujícímu stálé zlepšování parametrů provozování zařízení a jeho případnému investičnímu zlepšení anebo náhradě efektivnější technologií na základě lepšího poznání potřeb podniku daného provozováním systému a ve vhodném termínu vycházejícím z inovačního cyklu).

ENERGETICKÉ ŘÍZENÍ JAKO NEJLEPŠÍ DOSTUPNÁ TECHNIKA

Podle příslušných ustanovení směrnice Evropské komise o integrované prevenci a omezování znečištění (nikoliv již tak zřetelně, bohužel, v českém zákoně) mají být zařízení podléhající integrované prevenci, kromě jiného, provozována tak, aby energie byla využívána účinně. Mají být přijata veškerá opatření – zejména „aplikací nejlepších dostupných technik“ – proti přímému i nepřímému znečištění. To zahrnuje také veškeré znečištění, které pochází z užití energie.

S ohledem na definici zařízení dle směrnice (stacionární technická jednotka, ve které probíhá jedna či více činností uvedených v příloze I směrnice, a jakékoliv další s tím přímo spojené činnosti, které po technické stránce souvisejí s činnostmi probíhajícími v daném místě a mohly by ovlivnit emisi a znečištění) je v řadě případů potřeba zabývat se nejen energetickou účinností týkající se přímo 'výrobní činnosti', ale energetickou účinností v podniku/provozu jako celku (např. i ve vytápění budov, osvětlení, pomocných provezech, apod.).

Účinné využívání energie, hospodárná a efektivní výroba a rozvod energie přispívají nepochybně k požadované minimalizaci materiálových vstupů a minimalizaci tvorby emisí a tedy k naplňování požadavku na prioritní prevenci znečištění. Identifikace vhodných nákladově efektivních technických i organizačních opatření (specifických technik pro daný provoz/podnik) k dosahování optimální energetické účinnosti je mimo jiné účelem energetického řízení.

Je-li energetické řízení systémovou součástí řízení podniku (zařízení), pak je lze považovat za nejlepší dostupnou techniku pro zvyšování energetické účinnosti a snižování negativních vlivů na životní prostředí. Formalizovaný a strukturovaný systém energetického řízení je jako nezbytná podmínka prokázání shody s požadavky integrované prevence vyžadován např. ve Velké Británii, kde se musí zaměřit na několik závazků a postupů, které lze rozčlenit do oblastí: politiky, plánování a organizace, monitoringu a řízení, podávání zpráv a zpětné kontroly.

Cílem energetického řízení na úrovni podniků je minimalizace nákladů na energii z krátkodobého i dlouhodobého hlediska při zajištění dodávky nezbytného množství energie pro výrobu v požadované kvalitě. Environmentální efekty jsou dosahovány navíc jako přirozený důsledek efektivnějšího využívání energií.

MONITORING A TARGETING (M&T)

Osvědčeným přístupem k zavádění energetického řízení je tzv. monitoring a targeting (M&T). M&T je metoda energetického řízení integrovaná do struktury podniku, která má následující základní prvky:

- sběr dat o spotřebě energií a o faktorech, které ji určují (např. výroba, vnější teplota anebo další vlivy)
- stanovení teoretických spotřeb a později případně i cílů pro zlepšování
- pravidelné porovnávání teoretických / cílových a dosažených spotřeb, identifikace příčin významnějších odchylek

- návrh a realizace opatření pro zvyšování energetické účinnosti

Jako první krok je při zavádění M&T v podniku větší potřeba doplnit systém podružných měření pro sběr informací o důležitých energetických a s nimi spojených finančních tocích. Teoretické a dosažované spotřeby se porovnávají obvykle jedenkrát týdně. V případě potřeby se realizují detailnější analýzy. Podstatou M&T je systém vedoucí k pochopení příčin ovlivňujících efektivní využívání energií v podniku a zaručující návrh a realizaci výhodných opatření pro zlepšení.

Zatímco energetický audit, který může být důležitým nástrojem energetického řízení, se soustředí především na technická opatření, M&T pokrývá oblast všech základních faktorů ovlivňujících energetickou účinnost a její řízení:

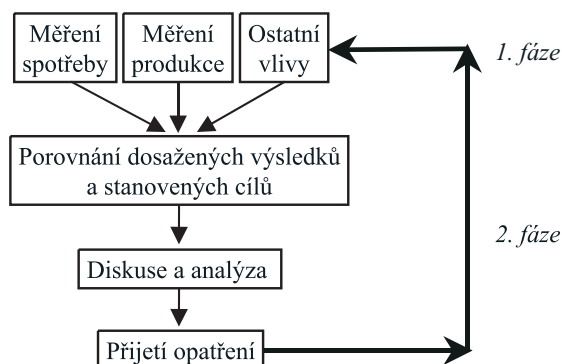
- pracovníci podniku, jejich dovednosti a motivace
- systémy řízení
- technologie

M&T propojuje tyto vzájemně se ovlivňující oblasti efektivním informačním systémem, který u komplexnějších procesů vyžaduje softwarovou podporu. Tento informační systém může být dále využit jak k přenosu informací v rámci integrované prevence a omezování znečištění, tak například pro prokazování a ověřování emisí CO₂ pro potřeby připravovaného emisního obchodování v rámci EU.

ZKUŠENOSTI ZE ZAVÁDĚNÍ M&T V ČESKÝCH PODNICÍCH

Úspěšnost zavádění M&T do značné míry závisí na stavu energetického řízení, potažmo řízení obecně, daného subjektu. Paradoxně tak v praxi dochází k situacím, kdy se systém M&T daří úspěšně implementovat tam, kde jsou již zvyklí pracovat s podobnými nástroji (například v oblasti kvality), zatímco tam, kde by tento systémový přístup mohl

Obrázek č.1: Cyklus stálého zlepšování v M&T

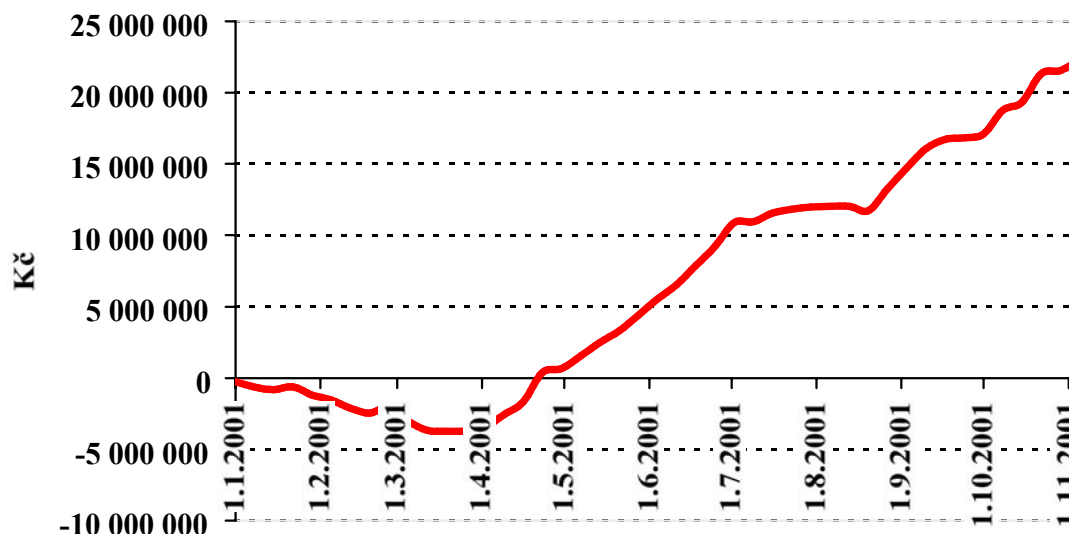
mít vzhledem k potenciálu dosažitelných úspor největší přínos, bývají často v různých fázích realizace problémy bránící plnému využití systému.

V České a Slovenské republice byl M&T zaveden ve více než dvaceti subjektech, z toho v rámci projektu SAVE II ve 14 subjektech. Většinou se jednalo o průmyslové podniky z různých odvětví, byly zde však i zástupci z řad správců komplexů budov. Tyto subjekty ročně vynakládají na energii v objemu 6.800 TJ více než 2 mld. Kč.

V praxi se podařilo prokázat významný přínos zavedení M&T pro energetické řízení v rámci subjektů. Podařilo se identifikovat řadu úsporných řešení jak z oblasti beznákladových a nízkonákladových opatření, tak i z oblasti investičních opatření. Velmi důležitým aspektem tohoto projektu je fakt, že po ukončení zavádění M&T nezůstává pouze v knihovničce energetika tenčí či objemnější závěreční zpráva, nýbrž živý funkční mechanismus pro neustálou kontrolu a zlepšování v oblasti energetické efektivnosti.

Například ve Frantschach Štětí byly v průběhu projektu prostřednictvím M&T zdokumentovány roční úspory nákladů na energii od zahájení projektu převyšující částku 22 mil. Kč (viz. Obr. 2 – výsledky zavádění M&T). Těchto úspor bylo

Obrázek č. 2: Výsledky zavádění M&T ve Frantschach Štětí – kumulované náklady a úspory.

dosaženo z velké části nízkonákladovými opatřeními spolu s osvětovým a školicím programem zaměstnanců.

Systém M&T byl v uplynulých letech zaveden nebo je v současné době zaváděn například v podnicích Plzeňský Prazdroj, Auto Škoda Mladá Boleslav, Unilever PTZ Nela-hozeves, Kovohutě Příbram, Danone Benešov, Paramo Kolín, Vishay Electronic, Eutit Stará Voda, nebo výše zmiňované papírný Frantschach Pulp and Paper ve Štětí.

PODPORA ZAVÁDĚNÍ ENERGETICKÉHO ŘÍZENÍ V ČESKÝCH PODNICÍCH

Na Envikongresu v Brně bude dne 20. 4. 2004 formálně zahájen projekt EMPRESS (Energy Management Performance Related Energy Savings Scheme – Schéma dosahování energetických úspor prostřednictvím energetického řízení), jehož cílem je vytvořit trh v oblasti financování zavádění energetického řízení v českých podnicích třetí stranou. Zavedení systému M&T je tak spojeno s jeho financováním podniky energetických služeb (ESCO). EMPRESS je mezinárodní projekt financovaný Global Environment Facility (GEF) a realizovaný United Nations Environment Programme (UNEP) prostřednictvím ENVIROS, s. r. o. Za účelem řízení projektu vzniklo při společnosti ENVIROS České centrum pro energetické řízení.

V rámci projektu EMPRESS jsou k dispozici finanční prostředky na podporu zavedení energetického řízení pomocí M&T v 15 českých podnicích. Tyto prostředky využijí podniky energetických služeb ESCO pro snížení svých rizik při pilotním zavádění tohoto nového schématu. V rámci společných projektů s podniky poskytnou ESCO pro zavedení M&T a pro případné investice své finanční zdroje v rámci financování třetí stranou systémem EPC (Energy Performance Contracting). Podnik hradí technickou asistenci i investice až zpětně z dosažených úspor na základě pozitivního cash flow společného projektu a nemusí tak do zavedení energetického řízení investovat žádné vlastní finanční prostředky. M&T/ESCO je schéma, které funguje na komerčním základě a které přináší zisk podniku i poskytovate-

li služeb M&T/ESCO. Efekty pro životní prostředí (včetně snižování emisí CO₂) jsou dosahovány navíc k těmto finančním efektům.

Projekt EMPRESS využívá úzkých vazeb M&T na integrované povolování a na obchodování s emisemi CO₂ a zaměřil se i na vytváření vhodných rámcových podmínek pro stále širší uplatňování strategie prevence znečišťování. Ambicí projektu je přispět mj. i k vytváření nové kultury povolenacích řízení, která podpoří spolupráci veřejného a soukromého sektoru na přednostním uplatňování strategie prevence vedoucí k dosahování dvojího zisku.

ZÁVĚRY

Integrované povolování představuje příležitost sladit dva zatím často protichůdně vnímané cíle: zlepšování ochrany životního prostředí a zvyšování konkurenceschopnosti podniků. Zavádění integrovaného povolování je v České republice ale postaveno na starých „složkových“ přístupech a téměř výhradně na technických řešeních. Příležitosti, které integrované povolování nabízí v oblasti prioritního uplatňování strategie prevence a dobré praxe v oblasti provozování zařízení, nejsou v ČR využívány a to na úkor zájmů veřejného i soukromého sektoru. Podmínkou pro využívání potenciálu environmentálních a ekonomických efektů je změna přístupu k průmyslové ochraně životního prostředí.

Pro ilustraci tohoto problému i příležitostí pro změnu lze použít energetické řízení, které je nejlepší dostupnou technikou v oblasti zvyšování energetické účinnosti. Příklady zavedení energetického řízení prostřednictvím M&T ukazují, že systémovým uplatňováním strategie prevence lze dosáhnout dvojího efektu zároveň: snížení výrobních nákladů i zátěže životního prostředí.

Ing. Vladimír Dobeš, M.Sc.,
České centrum pro energetické řízení EMPRESS
Ing. Vladimíra Henelová, ENVIROS, s.r.o.
Ing. Petr Honskus, ENVIROS, s.r.o.
Ing. Pavel Sitný, ENVIROS, s.r.o.

OBECNÉ PRINCIPY MONITOROVÁNÍ

1. ÚVOD

Monitorování představuje víceúrovňový a účelový informační systém, který je souhrnem technického vybavení, programového vybavení, dat a obsluhy a který je určený k cílenému sběru, archivaci, údržbě, analýze a vizualizaci informací. Na základě systematického pozorování, měření a analýzy současného stavu sledovaného objektu lze předpovídat jeho vývoj. Měření je množinou operací prováděných za účelem určení kvantitativní veličiny a jeho výsledkem je získání jednotlivých údajů.

V oblasti IPPC je monitorování zaměřené na určení a kvantifikaci výkonu zařízení za účelem ověřování plnění podmínek stanovených v integrovaném povolení. Výsledky monitoringu lze dále využít ke zpracování informací o environmentálním výkonu výrobních celků a zařízení (reporting), k odhadu výše plateb (daně, poplatky) a pro potřeby obchodování s emisemi.

Referenční dokument (BREF) chápe monitorování jako systematické popisování variant chemických a fyzikálních charakteristik emisí, spotřeby, ekvivalentního parametru nebo technických opatření, které jsou založeny na opakovaných měřeních či pozorováních s přiměřenou frekvencí v souladu s dokumentovanými a odsouhlasenými postupy a za účelem poskytování informací. Hlavním cílem monitorování je kontrola dodržování emisních limitů, optimalizace technologických procesů a zvyšování kvality řízení.

Nejpokročilejší a nejefektivnější stádium vývoje činnosti, jejich provozních metod, technicky a ekonomicky dostupných, charakterizuje nejlepší dostupná technika (Best Available Technique, BAT). BAT může být chápána z hlediska vědeckého, kdy představuje nejúčinnější a nejpokročilejší stupeň vývoje z hlediska použitých technologií a způsobů jejich provozování, nebo z hlediska praktického, kdy technologie existují v měřítku umožňujícím jejich zavedení v určitém hospodářském odvětví. Zároveň je nutné akceptovat ekonomické hledisko, které hodnotí ekonomicky a technicky přijatelné podmínky s ohledem na očekávané náklady a přínosy a hledisko ekologické, zohledňující účinnost technologií při dosažení vysokého stupně ochrany životního prostředí jako celku.

Výměna informací k nejlepším dostupným technikám probíhá na úrovni členských států EU s cílem vyrovnat nerovnovážný stav technologické úrovně v rámci společenství a podpořit stanovení limitů a používaných postupů. Výsledek výměny informací je publikovaný v referenčních dokumentech (BAT Reference Documents, BREF). BREF jsou pro členské země nezávaznými dokumenty, avšak je doporučováno jejich využití při stanovení BAT a z nich vyplývajících požadavků uvedených v integrovaném povolení (IP).

Nové techniky a postupy posunují neustále standard ochrany životního prostředí a umožňují zpřísnění emisních

limitů (EL); některé techniky změnou limitů přestávají kritéria BAT splňovat a nevyhovují požadavkům IPPC. Z nedostupných se stávají nejlepší dostupné techniky plošným zaváděním nových technologií, změnou cen vstupů, poklesem investičních a provozních nákladů apod. Změny a dobu potřebnou k zavedení nových BAT navrhuje provozovatel zařízení při revizi IP.

2. VÝMĚNA INFORMACÍ O BAT

Kritéria pro BAT řeší příloha č. IV směrnice IPPC. Zohledňují se principy prevence a předběžné „opatrnosti“ a jsou vymezovány konkrétní podmínky pro posuzování technik, které by mohly být označeny jako BAT se zřetelem k očekávaným nákladům a přínosům plánovaných opatření. Hodnotí se následující:

- použití technologie minimalizující vznik odpadu;
- použití méně nebezpečných látek;
- podpora zhodnocování a recyklace látek vzniklých nebo používaných v technologickém procesu, využití a recyklace odpadu;
- srovnatelné procesy, zařízení a provozní metody úspěšně vyzkoušené v průmyslovém měřítku;
- technický rozvoj a vývoj vědeckých poznatků;
- charakter, účinky a množství emisí;
- předpokládané termíny spuštění nových nebo existujících zařízení;
- doba potřebná k zavedení BAT;
- spotřeba a druh surovin, včetně vody, které se používají v technologickém procesu a energetická náročnost procesu;
- prevence nebo minimalizace celkových účinků emisí na životní prostředí a stupeň rizika jeho ohrožení;
- prevence havárií a minimalizace jejich následků pro životní prostředí;
- informace zveřejňované Komisí dle článku 16 odst. 2 (výsledky výměny informací) nebo mezinárodními organizacemi.

Strategie kontroly a řízení je zaměřena na přímá rizika pro životní prostředí, zejména emise, jejich charakter, množství a účinky.

Úvodním krokem při stanovení BAT je zajištění objektivní informace o provozovaných technikách s ohledem na vyjmenovaná kritéria. Hodnoty dosažené pro dané kritérium lze znázornit v jednoduchém grafu, kde vodorovná osa ukazuje dostupnost techniky a svislá osa dosaženou úroveň ochrany životního prostředí. Je zřejmé, že dostupnost techniky se snižuje v závislosti na stupni požadované úrovně ochrany životního prostředí. Podle dostupnosti jsou techniky rozdělovány na dostupné a (dočasně?) nedostupné (podél svislé osy grafu). Podle horizontální osy grafu lze vymezit

hranici mezi nejlepšími a ostatními technikami v podobě odvozeného EL. EL je zpravidla vztahován k jednotce produkce tak, aby bylo možné postihnout srovnatelné parametry procesu vyjadřující jeho účinek na životní prostředí. BAT by měla vyhovovat všem emisním limitům odvozeným pro jednotlivá kritéria. Techniky, popsané na obecné úrovni procesu a jejich parametrů, jsou zveřejněny v referenčních dokumentech (BREF).

Článek 16 směrnice IPPC ukládá Evropské komisi povinnost organizovat mezi členskými státy a zainteresovanými průmyslovými odvětvími výměnu informací o BAT a monitorování jejich vývoje. Výsledky výměny informací je Komise povinna každé tři roky zveřejňovat. Účelem systému výměny informací je přenos informací o BAT, a to mezi veřejnou a soukromou sférou a uvnitř veřejné a soukromé sféry na úrovni jednotlivých států a mezi členskými státy. Formálním cílem systému výměny informací je podpora povolovacích úřadů.

Výsledek formální výměny informací je postupně zveřejňován pro všechny činnosti v režimu IPPC formou referenčních dokumentů BAT. Obsahují informace o daném odvětví, resp. procesu, používaných postupech s vyčíslením indikátorů jednotlivých kritérií pro BAT, emisních limitech používaných v členských zemích, materiálových tocích a monitoringu. Základem každého BREFu je popis BAT. Činnosti, které nejsou charakteristické jen pro dílčí průmyslové odvětví, jsou obsahem horizontálních (průřezových) BREFů. Koordinační a technickou činnost spojenou s navrhováním BREFů provádí Evropská kancelář IPPC, která sídlí při Joint Research Centre-Institute for Prospective Technological Studies v Seville ve Španělsku (<http://eippcb.jrc.es>).

Systém výměny informací o nejlepších dostupných technikách v ČR vznikl na základě § 27 zákona o integrované prevenci. Jeho informační základnou je doména www.ippc.cz. Na základě vládního nařízení č. 63/2003 Sb. je zřízeno Fórum pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách (FVI) za účelem organizační podpory systému výměny informací. Technické pracovní skupiny (TPS) jsou nedílnou součástí systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách a zřizují je ministerstva v oblasti své působnosti stanovené zákonem. Úkoly TPS jsou definovány v Nařízení vlády č. 63/2003 Sb. TPS využívají informační základny www.ippc.cz, kde přístup zabezpečuje na návrh zřizovatelů MPO ČR prostřednictvím správce systému. TPS zajišťují přípravu podkladů pro příslušnou evropskou TWG, sledují vývoj nejlepších dostupných technik v příslušné oblasti v ČR a na úrovni ES nebo mezinárodních organizací. Připravují překlad a odborné korektury překladu příslušného dokumentu ES o nejlepších dostupných technikách, návrh jeho odborného výkladu, komentáře a poskytování informací o vývoji BAT.

Článek 14 směrnice IPPC vyzývá členské státy, aby přijaly nezbytná opatření zajišťující dodržování podmínek provozu, stanovených v integrovaných povoleních. Provozovatel je povinen pravidelně informovat povolovací orgán o výsledcích monitorování. Takové informace musí dle článku 15 směrnice IPPC příslušné orgány zpřístupnit veřejnosti.

Evropská komise přijala referenční dokument o obecných principech monitorování v r. 2003. V prosinci téhož roku byla založena TPS k monitoringu, která působí při Českém ekologickém ústavu – Agentuře integrované prevence.

Primárním cílem práce TPS bylo zabezpečení české verze překladu referenčního dokumentu o obecných principech monitorování schváleného Evropskou komisí. Dokument představuje základní pracovní materiál pro žadatele o vydání integrovaného povolení a pro provozovatele zařízení podléhajících režimu IPPC při plnění jejich závazků vyplývajících z legislativy a rozhodnutí o vydání integrovaného povolení zároveň slouží povolovacímu úřadu ke stanovení optimálních podmínek pro monitorování.

3. MONITORING

Monitoring je součástí požadavku IPPC z důvodu kontroly plnění podmínek integrovaného povolení a ve vztahu k zabezpečení informací pro zprávy o environmentálním výkonu průmyslových celků, například ke splnění reportingové povinnosti dle směrnice IPPC nebo EPER. Výsledky monitoringu lze využít také pro inventarizaci emisí, stanovení nejlepších dostupných technik odhadu vlivů na životní prostředí, k vyjednávání o emisních kvótách, stanovení možných náhradních parametrů, v rozhodování o surovinách a palivech, životnosti zařízení a investičních strategiích, určování nebo zavádění plateb a daní, optimalizaci výrobního procesu a k podpoře systému obchodování s emisemi.

Monitorovací systém a jeho cíle musí být zřejmé všem zainteresovaným stranám, včetně veřejnosti. Správným postupem je stanovení cílů a okruhu uživatelů údajů před začátkem monitorování. Získaná data lze vzájemně porovnávat v čase s cílem monitorování za účelem zjištění míry jeho plnění.

Monitorování mohou provádět provozovatelé, smluvní strany jednající jejich jménem a kontrolní orgány. Primární odpovědnost za kvalitu monitoringu nese provozovatel nebo kontrolní orgán. Je běžné, že kontrolní orgán spoléhá na vlastní monitoring provozovatelů a spokojí se s kontrolou podmínek stanovených integrovaným povolením. Prakticky se nerealizují vlastní monitorovací programy, které slouží k nezávislé kontrole.

Výhodou vlastního monitoringu je zkušenost provozovatele s vlastními výrobními procesy, odpovědnost za vlastní emise a efektivita z hlediska vynaložených nákladů. Monitoring prováděný kontrolními orgány zvyšuje věrohodnost zveřejňovaných údajů (zejména ve směru k veřejnosti), ale jeho rozsah je omezený s ohledem na množství dostupných finančních prostředků.

Správný postup vychází z určení monitoringu, za který je zodpovědný provozovatel, včetně monitoringu prováděného jeho jménem externím smluvním partnerem. Dále vychází ze stanovení monitoringu, za který je odpovědný povolovací nebo kontrolní orgán. Nutností je specifikace strategie monitorování, požadavků na předkládání zpráv, metod, záruk a specifikace úlohy každého účastníka, zapojeného v procesu monitorování. Důležité je stanovení požadavků na

přiměřenou kvalitu výsledků. Součástí správného postupu pro účely plnění emisních limitů je využití standardních metod měření (existují-li), certifikovaných přístrojů, autorizovaných osob a akreditovaných laboratoří. K vlastnímu monitoringu lze využít, namísto akreditace vlastního systému řízení kvality, při periodické kontrole i externí akreditovanou laboratoř.

Pro monitorování zvolených parametrů lze využít přímých měření, náhradních parametrů, látkových bilancí, kalkulací a emisních faktorů. Při výběru z výše uvedených přístupů je nutné respektovat rovnováhu mezi dostupností metody, její spolehlivostí, mírou jistoty, náklady a environmentálními přínosy. Výběr parametrů monitorování závisí na výrobních procesech, surovinách a chemických látkách používaných v zařízení. Frekvence monitorování parametrů se liší podle potřeb a rizik pro životní prostředí a je závislá na zvoleném přístupu k monitorování.

Různé úrovně environmentálního rizika lze rozlišit a postihnout přiměřeným režimem monitorování. Při určování režimu nebo intenzity monitorování jsou hlavními prvky ovlivňujícími riziko reálných emisí vyšších než emisní limity pravděpodobnost překročení emisních limitů a důsledky překročení emisních limitů. Při odhadování pravděpodobnosti překročení emisního limitu musí být zvažovány následující aspekty:

- počet zdrojů přispívajících k emisím,
- stabilita procesu,
- absorpční schopnost existujícího zařízení k likvidaci emisí,
- riziko mechanického poškození způsobeného korozí,
- pružnost výroby,
- schopnost provozovatele reagovat na případné havárie,
- stáří provozovaného zařízení,
- provozní režim,
- inventarizace nebezpečných látek, které mohou být uvolněny v případě normálních a havarijních podmínek,
- důležitost zátěží,
- výkyvy ve složení emisí.

Při posuzování důsledků překročení emisních limitů je potřebné vzít v úvahu dobu trvání případné havárie, akutní účinky látky, umístění zařízení, možnost migrace v dílčích složkách životního prostředí a aktuální meteorologické podmínky.

Rozlišíme-li režimy monitorování podle rizik překračování emisních limitů, pak můžeme specifikovat monitoring:

- *Příležitostný*, kde je hlavním účelem kontrola skutečné úrovně emisí za předpokládaných nebo obvyklých podmínek; provádí se jednou měsíčně až jednou ročně.
- *Pravidelný*, s vysokou frekvencí sledování tak, aby bylo možné určit zvláštnosti podmínek nebo pokles výkonu zařízení a realizovat nápravná opatření; provádí se jednou denně až jednou za týden.

- *Častý*, kde je požadována vysoká přesnost dílčích měření; provádí se jednou denně až jednou týdně.
- *Intenzivní*, kde nestabilita podmínek může vést s vysokou pravděpodobností k překročení emisních limitů. Jeho cílem je určení skutečných emisí v reálném čase. Provádí se jako monitoring kontinuální nebo až dvacetčtyřikrát denně.

Pro sledování dodržování emisních limitů a výsledků monitorování je nutné používat níže uvedené jednotky:

- jednotky koncentrace
- jednotky časově akumulované zátěže
- specifické jednotky a emisní faktory
- jednotky tepelných účinků
- ostatní jednotky emisních hodnot
- normalizované jednotky

V integrovaném povolení musí být jednoznačně uvedené použité jednotky pro plnění stanovených emisních limitů.

4. ZÁVĚR

Smysluplný monitoring je legislativně vynutitelnou součástí IP. Deklaruje se srozumitelně, která znečišťující látka má být sledována, proč má být sledována, jak má být sledována, jak často má být sledována, kde, kým, jak a v jakých intervalech má probíhat měření, pomocí jaké techniky, v jakých jednotkách má být uvedeno zjištěné množství nebo koncentrace a kdo bude uživatelem výsledků monitoringu. Vhodné je stanovení náhradního systému monitorování pro případ jeho havárie, včetně způsobu záznamu dat.

Splnitelnost stanovených EL, s ohledem na dané způsobu měření a používanou měřicí techniku, musí být předmětem diskuse před uložením závazných podmínek. Chybně stanovený postup nepřináší komplikace jen ve vztahu k podmínkám stanoveným v IP, ale také znehodnocuje řady měření a snižuje jejich praktickou využitelnost (zejména možnosti porovnávání).

Obvyklými chybami při stanovování podmínek pro monitorování je podcenění stanovení přiměřené výrobní zátěže, při které probíhá měření, stanovení interpretace dat, podmínek pro údržbu a aktualizaci monitorovacího systému jako celku.

Projektování, výstavba a provozování kontrolního systému sledování emisí musí být logickým a srozumitelným procesem, který začíná definováním cílů a končí představou o využití získaných dat, a to nejen k environmentálním závěrům.

RNDr. Jan Prášek
Český ekologický ústav
Agentura integrované prevence

ZKUŠENOSTI S HODNOCENÍM EKONOMICKÝCH A CROSS-MEDIA EFEKTŮ

1. ÚVOD

Autoři tohoto článku se v roce 2003 zabývali hodnocením ekonomických a cross-media efektů a na základě nabytých zkušeností zde formulují podněty, které by mohly přispět k zefektivnění procesu integrovaného povolování v ČR¹⁾.

Směrnice o IPPC²⁾ je normou, která je implementována v celé Evropské unii. Česká republika je zemí, která směrnici začlenila do svého právního systému a zajišťuje její realizaci. Provozovatelé zařízení uvedených v příloze Směrnice mohou (je jim povoleno) provozovat zařízení, pokud zajistí splnění určitých požadavků. Směrnice koncipuje požadavky na základě pojmu nejlepší dostupné techniky³⁾ (BAT).

Přítomnost definice BAT ve Směrnici není zcela jistě matoucí z hlediska pravidel legislativní tvorby, neboť pokud bude v normě používán určitý pojem, musí se vysvětlit, co je jím míněno. Tento účel definice splňuje – ovšem pouze pro normu (Směrnici či zákon o integrované prevenci). Problematiké je reálné vyhodnocení, zda techniky v zařízeních používané, tuto definici splňují, či ne.

Požadavky sledující cíl Směrnice jsou v integrovaném povolení formulovány v podobě tzv. závazných podmínek provozu. Vyjádření těchto požadavků probíhá procesem integrovaného povolování. Zmíněné nejlepší dostupné techniky v tomto procesu hrají jistou roli, jíž bychom se rádi blíže věnovali.

V článku se nejprve vrátíme k cílům a účelům Směrnice. Považujeme tato ustanovení jako východiska pro hledání efektivní realizace této normy. Jelikož jsme měli příležitost podílet se na řešení projektu pilotního hodnocení ekonomických a cross-media efektů⁴⁾, rádi bychom nabyté poznání zprostředkovali odborné veřejnosti. Další oddíl stručně popisuje průběh a výsledky pilotní aplikace hodnocení ekonomických a cross-media efektů. V závěru shrnujeme souvislosti mezi účelem Směrnice a hodnocením, které je dle našeho názoru nutné provádět.

2. POVOLENÍ K PROVOZU A NEJLEPŠÍ DOSTUPNÉ TECHNIKY

Na začátek několik obecně známých skutečností. Regulace IPPC si klade za cíl dosáhnout ochrany životního prostředí jako celku. Prostředkem dosažení tohoto cíle je integrace pre-

ventivních a koncových opatření snižujících dopady z činnosti na zařízení. Regulována jsou zařízení a činnosti uvedené v Příloze 1 Směrnice o IPPC. Tato směrnice byla v ČR transponována do zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci. Regulace spočívá ve vydávání tzv. integrovaného povolení, v němž jsou uvedené zejména závazné podmínky provozu, které by měly naplnit hlavní účel směrnice, a jež by měly být odvozeny zejména na základě charakteristik nejlepších dostupných technik (BAT). V této souvislosti vznikají dva zásadní problémy – zhodnotit, co je nejlepší ochrana životního prostředí jako celku (problém cross-media) a posoudit ekonomické souvislosti zaváděné či používané techniky.

Zákon o integrované prevenci ukládá provozovateli zařízení spadajícího do Směrnic regulovaných kapacit a činností podat Žádost o integrované povolení. Všimněme si nejprve slov „provozu“ a „zařízení“. Fyzické vybavení překračující kapacity Přílohy 1 Směrnice a provozovatelem využívané k provádění činností Přílohy 1 Směrnice má nějaké vlastnosti, co se týká dopadů na životní prostředí. Provozovatel a povolovatel (v ČR je to obvykle krajský úřad, pouze při zjištění přeshraničních vlivů Ministerstvo životního prostředí) se musí dohodnout na úpravě těchto vlastností, aby bylo dosaženo nejvyšší dostupné ochrany životního prostředí jako celku.

Závazné podmínky v povolení mohou být výsledkem dohody. Argumentace vedoucí k dohodě se musí pohybovat v určitém rámci. Obecné emisní limity platné ve složkové legislativě jsou v argumentaci výchozí podmínkou. Směrnice ovšem rozšiřuje argumentační prostor o další dvě meze: kvalita místního životního prostředí a environmentální výkonnost nejlepších dostupných technik.

V hospodářství jsou jistá řešení nejlepší. Míněno je tím to, že vlivy na životní prostředí nejsou devastující a současně je řešení či opatření provozovatelům dostupné⁵⁾. Proces vydávání integrovaného povolování by měl být těmito vlastnostmi vymezen. Nezbytné je ovšem provést vyhodnocení, za jakých podmínek a v jaké situaci je způsob provozování a výběr fyzického vybavení zařízení nejlepší a dostupný. Vlivy na životní prostředí a dostupnost je nutné hodnotit metodicky, neboť tak jedině lze posílit transparentnost povolovacího řízení a zefektivnit celý proces.

Evropská komise s vědomím této potřeby pověřila Sevillské IPPC Bureau prací na referenčním dokumentu

¹⁾ Autoři se opírají o výsledky z realizace „Pilotního projektu hodnocení ekonomických a cross-media vlivů v rámci integrovaného povolování v ČR“, 2003 [i]. Autoři by rádi poděkovali spoluřešitelům projektu Ing. Monice Příbylové (ČEÚ – AIP) a Ing. Janu Štefjovi za cenné podněty a připomínky.

²⁾ SMĚRNICE RADY 96/61/ES ze dne 24. září 1996 o integrované prevenci a omezení znečištění

³⁾ Definice „nejlepších dostupných technik“ je v Článku 2(11) Směrnice nebo v §2 odst. f) zákona č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci.

⁴⁾ cross-media efekty jsou různé vlivy na různé složky životního prostředí.

⁵⁾ Dostupnost je nutné pojímat jako vlastnost neohrožující konkurenceschopnost.

(BREF) pro hodnocení ekonomických a cross-media efektů. V současnosti je práce na tomto dokumentu ve fázi druhého návrhu. V další části článku nastíníme strukturu navrhované metodiky a sdělíme své zkušenosti s jejím praktickým použitím. Nyní se zaměříme zpět na problematiku hodnocení.

Pokud má být kdekoli tvrzeo, že zařízení je provozováno na základě nejlepších dostupných technik, musí toto tvrzení být ověřitelné a srovnatelné. Povolení jako výsledek správného řízení by tedy mělo závazné podmínky stanovovat na základě určitých hodnotících úsudků.

Otázka, co je pro životní prostředí nejlepší, vede k nutnosti vyhodnotit relativní zátěže mezi složkami životního prostředí – cross-media efekty⁶⁾. Cross-media efektem jsou například zvýšení spotřeby energie a spotřeby vody a zvýšení množství vzniklých odpadů způsobené instalací a provozem odsiřovací jednotky. Tyto efekty jsou dané za snížení emisí do ovzduší. Nebylo by ovšem rozumné tyto efekty opomíjet, neboť mohou mít skrytý, ale významný vliv.

Podobně nelze přehlížet ekonomické souvislosti, neboť změny technologií a způsobů jejich provozování vyvolávají často velmi silné tlaky na ekonomické zdroje provozovatele. Prostředkem, jak neohrozit konkurenceschopnost průmyslu a průmyslového zemědělství, jsou nejmodernější environmentální technologie. Toto tvrzení ale platí pouze pro nová zařízení. Povolení by v těchto případech nemělo dopustit spuštění zastaralé a jak ekonomicky, tak environmentálně nevykonné technologie. BATy vstupují do procesu mj. v roli podpůrných informací, které slouží jak provozovateli, tak povolovateli a tyto informace by měly vést k oboustranně výhodné inovaci.

Jiná situace je u stávajících zařízení. Závazné podmínky by měly citlivě zohledňovat stáří provozu, kvalitu místního životního prostředí a ekonomické zájmy provozovatele a místního obyvatelstva. Např. zvýšení účinnosti odsíření o procento může být vykoupeno více než procentním nárůstem nákladů na provoz odsiřovací jednotky. Tyto efekty spojené s povolováním není záhodno opomíjet, neboť mají vliv jak na kvalitu životního prostředí, tak na velikost nákladů připoutaných stanovením závazných podmínek. Nyní již můžeme načrtnout způsob hodnocení.

Zásadním prvkem každého hodnocení a řešení problémů je vypracování souboru alternativ. Z tohoto souboru je pak metodicky vybírána nejlepší varianta. Alternativy je možné hledat nejen ve volbě technologického celku, ale také např. ve výběru surovin a materiálu, optimalizaci výrobního procesu, údržby zařízení, netechnických opatřeních (školení zaměstnanců, zavedení environmentálního manažerského systému, organizačních změnách) a v neposlední řadě instalací koncových zařízení. Zde připomeňme, že Směrnice preferuje preventivní opatření před instalací koncových technologií. Otázka způsobu provozování podobně není nijak podružná. Troufáme si tvrdit, že způsob provozování zařízení je stejně významný jako fyzické vybavení zařízení.

Vyhodnocení všech možných alternativ má smysl, pouze pokud chceme dosáhnout určitých cílů. Cílem procesu integrovaného povolování je vydání a obdržení integrovaného povolení. Povolení je ovšem prostředkem k cíli Směrnice – integrace preventivních a koncových opatření. Volba tohoto cíle má vlastnosti strategie win-win. Regulace činností tímto způsobem „donucuje“ provozovatele inovovat. Environmentální zlepšení je aplikací preventivních opatření provázeno úsporami nákladů (nižší spotřeba energie, surovin a materiálů).

Zde již záleží na tom, do jaké míry jsou činěna rozumná rozhodnutí. Smyslem hodnocení je právě podpořit rozhodovací proces. O roli hodnocení v českém povolovacím řízení se budeme zabývat v části „Využití E&CM při povolovacím procesu“. Nyní nastíníme proces hodnocení podle druhého návrhu referenčního dokumentu k ekonomickým a cross-media efektům.

3. PILOTNÍ PROJEKT HODNOCENÍ EKONOMICKÝCH A CROSS-MEDIA EFEKTŮ

Metodika kombinující a syntetizující ekonomické a environmentální disciplíny je v rámci IPPC označována pojmem hodnocení ekonomických a cross-media vlivů.⁷⁾ V rámci systému pro výměnu informací o BAT spravovaném Evropskou komisí v Seville byla založena technická pracovní skupina pro ekonomické a cross-media vlivy, jejímž úkolem je vypracovat metodiku použitelnou v povolovací praxi a vyhodnocující, která z technik je nejlepší a dostupná. Tato otázka je v různých evropských státech řešena různými způsoby reflektujícími institucionální a organizační uspořádání národních povolovacích systémů.

Ačkoliv má Česká republika v Sevillské pracovní skupině aktivní zástupce (Ing. Monika Příbylová a Ing. Ladislav Špaček, CSc.), nebyla zde tato hodnocení dosud prováděna. Z tohoto důvodu byl v roce 2003 navrhnout a realizován pilotní projekt hodnocení ekonomických a cross-media efektů.

Projekt měl dva hlavní cíle:

- Ověřit možnosti hodnocení ekonomických a cross-media efektů v ČR.
- Zahájit a podpořit soustavou činnost technické pracovní skupiny pro ekonomické a cross-media efekty (v této kapitole stručně E&CM).

Vzhledem ke stanoveným cílům byl navržen postup spočívající v několika navazujících etapách vytvářející rámec jak pro prohloubení poznání problematiky stanovování BAT v povolovacím procesu, tak pro využití kapacit technické pracovní skupiny pro ekonomické a cross-media efekty. Etapy jsou stručně popsány v následujících bodech.

Nejprve byla zpracována rešerše známých metodik hodnocení E&CM a souvisejících nástrojů na snižování dopadů průmyslu do životního prostředí. Analyzovány byly metodiky hodnocení E&CM, které představují aplikovatelné návody pro hodnocení E&CM:

⁶⁾ Termín „cross-media“ nemá dosud přijatý český ekvivalent. Nejpoužívanější překlad je slovní spojení „mezisložkový“. „Cross-media efekty“ lze potom volně přeložit jako „mezisložkové vlivy“. V angličtině se tento termín často používá ve spojeních „cross-media switches“, „cross-media trade-offs“, „cross-media conflicts“ a „cross-media clash“.

⁷⁾ orig. economics and cross-media effects.

- Druhý návrh BREF pro ekonomické a cross-media efekty [ii];
- Příručka H1 a metoda BPEO (Velká Británie)[iii];
- VITO (MIOW+) – Metodika Vlámského BAT Centra [iv];
- Finská metodika pro hodnocení E&CM [v].

Všechny sledované metodiky jsou založeny na stejném principu: posuzování alternativ ? variant provozních a technických. K jejich aplikaci je potřebná dobrá znalost všech vlivů na životní prostředí pocházejících z hodnocených zařízení.

Dále byly zkoumány ostatní metodiky a přístupy, které však nepředstavují přímo nástroje k hodnocení E&CM a jsou cílené na dílčí otázky hodnocení variant (německý přístup, analýza environmentálních rizik, environmentální účetnictví, EMAS, EnTA).

V rešeršní části jsme se pokusili analyzovat využitelnost dalších souvisejících nástrojů. Využitelnost byla posuzována z hlediska jejich využití jako zdroje dat pro hodnocení E&CM. Jednalo se o následující nástroje: EIA, environmentální audit a SEVESO II. Všechny uvedené nástroje mohou poskytnout relevantní údaje pro hodnocení E&CM, avšak nemohou hodnocení E&CM nahradit.

Pro odzkoušení E&CM byl využit návrh BREF pro ekonomické a cross-media efekty, která je syntézou ostatních analyzovaných metodik (H1, MIOW+ a částečně i finské metody). Důvody pro výběr znějí takto:

- Analyzované metodiky hodnocení E&CM se projevují v dosavadních návrzích BREFu pro E&CM.
- Evropskými pracovními skupinami vypracované sektorové BREFy jsou v České republice používány jako významný dokument v procesu vydávání integrovaného povolení.
- Odzkoušení návrhu BREF pro E&CM v podmínkách ČR je v podstatě testováním návrhu a umožňuje formulovat připomínky pro Sevillskou technickou pracovní skupinu.

3.1 Princip a kroky metodiky dle BREF

Metodika sestává z následujících kroků:

1. Přehled a identifikace alternativních možností;	}	Metodika cross-media
2. Inventarizace emisí;		
3. Určení cross-media efektů;		
4. Interpretace cross-media efektů;		
5. Přehled a identifikace alternativních možností;	}	Nákladová metodika
6. Sběr a ověření nákladových údajů;		
7. Určení nákladových komponent;		
8. Zpracování údajů a získání informací o nákladech;		
9. Interpretace nákladové analýzy.		

Vlivy na životní prostředí – cross-media efekty jsou tyto:

- toxicita pro člověka,
- globální oteplování,

- toxicita pro vodní organismy,
- okyselování,
- nutrifikace – eutrofizace,
- degradace ozonové vrstvy,
- tvorba fotochemického ozonu.

Mimo tyto efekty je posuzována také spotřeba energie, surovin a vznik odpadů.

Významné je i začlenění jistých účelných zjednodušení. Z významných uvedme tzv. „stop princip“ ? pokud v jakémkoliv kroku můžeme učinit jasné rozhodnutí o tom, která z alternativ je nejlepší, není nutné podstupovat další kroky. Nejedná se tedy o čistě vědecký postup (neustálé prověřování tezí a závěrů). Důvod je nasnadě – povolovací procedura již takto značně zatěžuje všechny strany. Vybavení argumenty by nemělo být zdlouhavé a náročné na informace a lidské úsilí.

3.2 Pilotní odzkoušení metodiky

Pro odzkoušení metodiky bylo simulováno rozhodování o nové investici do zvláště velkého spalovacího zařízení. Uvažovány byly tyto varianty: spalování nízkosírného uhlí v granulacním kotli bez odsíření, spalování uhlí v granulacním kotli s odsířením a spalování uhlí ve fluidním kotli.

Údaje o vlivech na životní prostředí a ekonomické údaje byly zjištěny u vybraných a ochotných podniků – provozovatelů velkých spalovacích zařízení. Údaje byly zpracovávány v souladu se zvolenou metodikou. Podle zkušeností řešitelů je nejdůležitější úvodní vymezení hranic posuzovaných technických systémů. Sběr dat potom probíhá právě v těchto hranicích. Pro srovnatelnost variant je nutné provést mnoho lineárních přepočtů a nastudovat technické studie. Nákladové údaje byly převzaty z účetnictví podniků. Některé informace ovšem nebyly dostupné, takže byl proveden odborný odhad – zejména investičních položek za desetiletí několikaleté modernizovaných a rekonstruovaných zařízení. Na odhadu se podíleli také ekonomové z podniků. Řešitelé konstatují, že etapa zpracování údajů (zejména kroky „inventarizace emisí“ a „určení nákladových komponent“) byla poměrně náročná. Na základě tohoto tvrzení vyvstává nutnost rozpracovat v postupu hodnocení právě tyto kroky, jinak by v praxi hodnocení spíše zatěžovalo.

3.3 Využití E&CM při povolovacím procesu

Pilotní projekt prokázal využitelnost a účelnost metodiky hodnocení E&CM uvedené v BREF pro rozhodovací mechanismy v rámci integrovaného povolování. Využití metody mezisložkových a ekonomických efektů lze aplikovat v následujících případech:

- Rozhodnutí o nové investici na základě údajů potenciálních dodavatelů zařízení nebo z údajů od současných provozovatelů.
- Porovnání stávajícího zařízení s jinými srovnatelnými zařízeními stejné kategorie (benchmarking) nebo s údaji z BREF nebo údaji z jiných zdrojů (nabídka nového zařízení).

- Výběr z různých způsobů provozování jednoho zařízení – hledání provozního optima.
- Srovnání návrhů řešení zvýšení environmentální výkonnosti zařízení opatřením(i) integrovaným do technologie nebo koncovým zařízením.

Hodnocení E&CM podle návrhu BREFu pro E&CM je metodou s dostatečnou vypovídací schopností, nicméně ve stávajícím rámci integrovaného povolování v ČR své uplatnění zřejmě bude teprve hledat. Důvodem pro tuto tezi je jak praxe povolování, tak struktura Žádosti o integrované povolení stanovená Vyhláškou 554/2002 Sb..

Metodika E&CM podle návrhu BREFu a všechny související metodiky, tak jak jsou uvedené v rešeršní části, jsou metodiky komparativní – jsou mezi sebou vyhodnocovány určité varianty. Tímto způsobem je možné stanovovat BAT. Metodický proces stanovování BAT spočívající v posuzování cross-media a ekonomických aspektů provozování zařízení IPPC disponuje potenciálem zeefektivnění povolovacího procesu.

Na základě analýzy pojmu BAT a provedení pilotního hodnocení ekonomických a cross-media efektů jsme dospěli k názoru, že BAT je nutné stanovit na základě porovnání alternativ vyhodnocením jejich dopadů na životní prostředí v dané lokalitě a případně ekonomické efektivity. „Požadavky na BAT“ jsou v současnosti aplikovány pouze formálně pomocí několika částí žádosti o integrované povolení (např. část 5.4 vyhl. č. 554/2002 Sb.) a požadavkem v §14 odst. 3 zákona č. 76/2002 Sb., který určuje, že stanovení emisních limitů musí vycházet z BAT na základě hledisek uvedených v příloze č. 3 zákona č. 76/2002 Sb.

Na základě informací ze žádostí a od provozovatelů odborně způsobilá osoba⁸⁾ zpracuje vyjádření obsahující souhrnné hodnocení BAT dle kritérií přílohy č. 3 zákona č. 76/2002 Sb., (bez hodnocení dopadů na životní prostředí), příslušný povolující úřad závěry tohoto hodnocení obvykle přejímá do odůvodnění rozhodnutí o vydání integrované povolení. Emisní limity a další podmínky integrované povolení se stanovují v drtivé většině na základě složkové legislativy ČR. Je nutné citlivě sladit integraci složkových požadavků do integrovaného povolení, respektive „přechod“ složkových povolení do povolení integrovaného se zatím chybějícím, ale nutným hodnocením dopadů (provozování) zařízení na životní prostředí. Minimálně za úvahu stojí možnost upravit vzor žádosti, tj. omezení některých nadbytečných informací a doplnění chybějících požadavků pro hodnocení dopadů provozu na životní prostředí.

4. ZÁVĚR

Směrnice IPPC je normou stanovující požadavky na provoz určitých zařízení. Požadavky směřují k naplnění strategických cílů udržitelného rozvoje. Pro efektivní splnění požadavků směrnice – ochrany životního prostředí jako cel-

ku (cross-media) při rozumném donucování znečišťovatelů k inovacím (win-win) – je nutné v rámci integrovaného povolování racionálně hodnotit možné alternativy provozování zařízení.

Praxe povolování je dána nejen zákonem, ale především osobami v povolování zapojenými. Autoři soudí, že pro zvýšení transparentnosti povolování by bylo vhodné stanovit jasná a přesná hodnotící kritéria. Výhody z aplikace kritérií by nesly všechny strany povolovacího řízení – povolovatelé i provozovatelé.

Jakkoliv zní tato zjištění otřele, neapelujeme na nic jiného, než na použití zdravého rozumu. Povolovací řízení je proces, jenž může mít různé podoby. Za současného stavu považujeme za žádoucí, aby byl vytvořen veřejný metodický dokument umožňující posoudit argumentaci účastníků v průběhu povolovacího řízení. Navrhovaný referenční dokument má ostatně právě tento účel.

Závěry jsou zřejmě výzvou nejen pro technickou pracovní skupinu pro ekonomické a cross-media efekty⁹⁾, ale pro všechny odborné a správní instituce zainteresované v regulaci IPPC.

POUŽITÁ LITERATURA

- [i] Pilotní projekt hodnocení ekonomických a cross-media vlivů v rámci integrovaného povolování v ČR, zadavatel: Český ekologický ústav, zpracovatel: ENVIROS s.r.o., Praha, 2003.
- [ii] Draft Reference Document on Economics and Cross-Media Effects, Institute for Prospective Technological Studies (Seville), Technologies for Sustainable Development, European IPPC Bureau, September, 2003.
- [iii] Integrated Pollution Prevention and Control (IPPC): Environmental Assessment and Appraisal of BAT, Environment Agency UK, ISBN 0 11 3101082, 2003.
- [iv] Vercaemst P., Economic viability in the sector – key factors, VITO – Belgie, presented in Sevilla, TWG for Economics and Cross-Media, 2002
- [v] Evaluation of environmental cross-media and economic aspects in industry – Finnish BAT expert case study, FINNISH ENVIRONMENT INSTITUTE, 2002, ISBN 952-11-1042-2.
- [vi] Zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezení znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých zákonů (zákon o integrované prevenci).
- [vii] Vyhláška č. 554/2002 Sb., kterou se stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění.

Ing. Jaroslav Prchal
Český ekologický ústav, Agentura integrované prevence
Ing. Petr Honskus
ENVIROS s.r.o.

⁸⁾ Odborná vyjádření ke všem Žádostem o integrované povolení v prvním roce účinnosti zákona o integrované prevenci zpracovávala Agentura integrované prevence, ČEÚ – odborně způsobilá osoba z titulu §5 zákona.

⁹⁾ Technická pracovní skupina byla založena z iniciativy Agentury integrované prevence, ČEÚ se souhlasem Ministerstvem životního prostředí

ÚVODNÍ SLOVA ODBORNÝCH GARANTŮ SEKČÍ ENVIKONGRESU

SEKCE: ZEMĚDĚLSTVÍ A POTRAVINÁŘSKÝ PRŮMYSL

NĚKTERÉ POZNATKY A PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S DOSAVADNÍM NAPLŇOVÁNÍM ZÁKONA O INTEGROVANÉ PREVENCI

1. ÚVOD

Dne 1. 1. 2003 nabyl účinnosti zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých dalších zákonů (zákon o IPPC). Zákon vychází ze Směrnice Rady 96/61/ES z 24. 9. 1996, o integrované prevenci a omezování znečištění, zkráceně označovaná „IPPC“ z anglického „Integrated Pollution Prevention and Control“.

Prováděcími předpisy k zákonu o integrované prevenci jsou:

- **vyhláška č. 544/2002 Sb.**, kterou se stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění,
- **nařízení vlády č. 63/2003 Sb.**, o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách, účinné od 4.3.2003,
- **nařízení vlády č. 368/2003 Sb.**, o integrovaném registru znečišťování s účinností od 1.1. 2004.

Účelem zákona je v souladu s právem Evropských společenství, dosáhnout vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku a zabezpečit integrovaný výkon veřejné správy při povolování provozu zařízení a zřídit a provozovat integrovaný registr znečišťování životního prostředí.

Podle české legislativní úpravy integrované povolení řeší oblast ochrany ovzduší, vod, půdy, lesa, přírody a krajiny, dále nakládání s odpady, hluk, vibrace, neionizující záření a vybrané skutečnosti, jenž řeší veterinární zákon. Vzor žádosti vymezuje i prostor pro popis oblasti úsporného využívání energie, surovin a dalších materiálů.

V ČR existují dobrovolné programy, kterými se podnik zavazuje k vyššímu standardu ochrany životního prostředí. Jedná se o systém environmentálního managementu dle usnesení vlá-

dy ČR č. 466/1998 s aktualizací č. 651/2002 – EMAS a systém EMS podle řady norem ISO 14000. Výsledkem je v případě prvního programu ověřené environmentální prohlášení a v případě druhém, certifikace provozu na základě kontrolního auditu. ČR přistoupila k systému ochrany životního prostředí také prostřednictvím Národního programu čistší produkce, který byl schválen usnesením vlády č. 165/2000.

V podstatě lze konstatovat, že zákon č. 76/2002 Sb. je legislativně stanovený systém EMS pro provoz, které uvádí příloha č. 1 tohoto zákona. Výsledkem celého procesu je integrované povolení se stanovenými podmínkami provozu pro předem určené zařízení.

Komplexně se tedy jedná o zhodnocení vlivu zařízení na životní prostředí a lidské zdraví, což představuje kontrolu popřípadě aktualizaci všech podkladů, které jsou vyžadovány pro vydání rozhodnutí, stanovisek, vyjádření a souhlasů podle zvláštních právních předpisů, které má integrované povolení nahradit.

Vyhláška č. 554/2002 Sb., která stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení přihlíží ke skutečnosti, že povolení pro každé zařízení je rozdílné a proto i když je vzor žádosti stejný pro všechny resorty, závazné kapitoly vyhlášky mohou být podle nutnosti přizpůsobeny parametrům jednotlivých zařízení. Závazné náležitosti žádosti vychází z článku 6 směrnice rady 96/61/ES. V ČR popisuje obsah žádosti § 4 zákona o IPPC.

Proto, aby mohl příslušný správní úřad – krajský úřad (úřad) vydat adekvátní integrované povolení je nutná potřeba individuálního přístupu u každého povoloovacího procesu zvlášť.

To znamená, že úřad může žádat u každého zařízení rozdílné podklady k žádosti, pokud jsou nezbytné k dokumen-

taci a posouzení celého provozu dotčeného zařízení ve vztahu k životnímu prostředí a mají relevantní vliv na rozhodnutí o vydání či nevydání IP.

Individualita činnosti úřadů v povolovacích procesech je dána i vlastním postojem ke kontrole úplnosti žádosti. Některé úřady kontrolují obsahovou úplnost žádosti, jenž vyplývá z § 4 zákona o IPPC, jiný úřad se zaměřuje hlouběji, na úplnost a správnost přiložených podkladů k žádosti a po konzultacích s provozovatelem či návštěvě vlastního provozu zařízení dále konkretizují podklady, které je nutné ještě dodat, aby proces vydání IP probíhal bez komplikací a co nejkratší dobu. Z praktické zkušenosti je známo, že úřad při nejasnostech upřednostňuje konzultace zástupců oddělení pro IPPC s jinými odděleními pro ochranu ŽP, ale i s dalšími správními úřady jejichž správní akty jsou nahrazeny IP, dále také s OZO, která se bude k žádosti vyjadřovat. Pro žadatele o IP je vhodné si s úřadem vyjasnit i pojem BAT. Jak už je známo BAT lze pojmut u pozice regionálního, národního a mezinárodního. Úřad si sám stanoví jestli BAT specifikovat pomocí hledisek proč je daná technika pro zařízení nejlepší a nebo zda ji vůbec uvádět jako BAT.

V jiné situaci úřad nechá vyjádření k celému obsahu žádosti a úplnosti podkladů na OZO, která v případě absence některého podkladu zapracuje jeho doplnění do IP jako závaznou podmínku provozování zařízení.

Dle § 11 zákona, o integrované prevenci má vyjádření k žádosti zpracovávat odborně způsobilá osoba (OZO).

V seznamu odborně způsobilých osob MŽP ČR bylo zapsáno ke konci roku 2003 již 30 organizací, tj. 29 organizací vybraných postupem dle § 6 zákona o IPPC a organizace zřízená MŽP ČR na podporu procesu dle § 5 zákona Agentura integrované prevence (AIP) zřízena pod Českým ekologickým ústavem.

Praktické zkušenosti s OZO v zastoupení AIP a další 29 subjektů jsou také rozdílné. Některé zkušenosti z povolovacích procesů poukazují na využívání OZO mimo AIP jako posuzovatelů nejen obsahu žádosti, ale také vlastního vyjádření AIP, které už bylo na žádost zpracováno, což je úřadem popíráno a uváděno jako další podklad nezbytný k rozhodnutí o vydání IP zařízení. Tímto aktem úřad samozřejmě po-

pře i kvalitu vyjádření k žádosti od AIP, čímž je zpochybněna celá působnost a veškerá dosavadní vyjádření této OZO. Nastávají komplikace, rozhodovací proces se prodlužuje a často jsou opomíjeny hlavní principy směrnice 91/61/ES. Nehledě na to, že služby OZO AIP jsou financovány ze státního rozpočtu, zatímco vyjádření od jiné OZO hradí kraj sám ze svých finančních zdrojů.

K těmto krokům úřad vede nátlak občanských sdružení či jednotlivců, kteří jsou proti dalšímu provozu dotčeného zařízení. Úřad je v tomto případě ovlivněn odpůrci provozu, negativně se staví k vydání IP a přestává zohledňovat technickou stránku zařízení na úrovni ČR či dokonce EU, takže situace vyvrcholí do stavu, kdy odmítá vydat IP zařízení, jenž se z pozice technického vybavení a technologických postupů řadí k nejlepším v EU.

Proto komunikace mezi žadatelem a orgánem vydávajícím integrované povolení tvoří základ celého procesu vydání IP a může řešit i výše popsané skutečnosti.

Užívání univerzálního vzoru žádosti má pomoci k orientaci a vyhledávání údajů v žádosti a má omezit zbytečné vrácení nevyhovujících žádostí a tím zabránit zbytečnému prodlužování procesu vydávání integrovaného povolení.

2. APLIKACE ZÁKONA O IPPC V REZORTU ZEMĚDĚLSTVÍ

Z resortu zemědělství pod působnost zákona č. 76/2002 Sb., dle přílohy č. 1 spadají následující kategorie zařízení:

6.5. Zařízení na zneškodňování nebo zhodnocování zvířecích těl a živočišného odpadu o kapacitě zpracování větší než 10 t denně.

6.6. Zařízení intenzivního chovu drůbeže nebo prasat mající prostor pro více než

a) 40 000 kusů drůbeže,

b) 2 000 kusů prasat na porážku (nad 30 kg), nebo

c) 750 kusů prasníc.

V tab. 1 je uveden počet dotčených zařízení z oboru zemědělství a potravinářství podle jednotlivých krajů a v rámci České republiky (podle Českého ekologického ústavu – Oddělení informatiky).

Tabulka č. 1: Dotčená zařízení z oboru zemědělství a potravinářství podle jednotlivých krajů

Kateg.	VYS	JHM	OLK	MSK	ZLK	PHA	STC	JHC	PLK	KVK	ULK	LBK	HKK	PAK	Celk.
6.5	1			1							1	1		1	5
6.6 a)	6	23	8	10	16		32	25	13	5	23	1	12	13	187
6.6 b)	16	16	7	4	6		23	18	10	2	8	4	8	7	129
6.6 c)	8	4	5	5	3		13	8	8	2	1	3	3	3	66

Zákon o integrované prevenci definuje celkem 4 typy zařízení, pro které platí různé časové lhůty k plnění povinností daných zákonem. Podrobně jsou tato zařízení popsána v následující tabulce.

Tabulka č. 2: Typy povolovaných zařízení podle §§ 42,43 a 45 zákona

Typ zařízení	Definice typu zařízení	Povinnost pro provozovatele
Typ I (podle § 42)	zařízení, pro která byla podána žádost o stavební povolení do 30.10. 1999 a současně byla uvedena do provozu do 30. 10. 2000	mít integrované povolení do 30.10.2007, chce-li provozovat zařízení po tomto datu

Typ II (podle § 43)	zařízení uvedená do provozu do 1.1.2003 a současně nespádající do kategorie I nebo zařízení, pro která byla vydána stavební povolení do 1.1. 2003, ale která nebyla uvedena do provozu k tomuto datu	podat žádost o integrované povolení do 31.3. 2003 a mít integrované povolení do vstupu ČR do EU [4], tj. pravděpodobně k 1.5.2004, chce-li provozovat zařízení po tomto datu
Typ III (podle novely § 45)	zařízení, pro které byla podána žádost o stavební povolení do 31.12.2002, pro která však nebylo stavební povolení vydáno před 1.1.2003.	mít integrované povolení k návrhu na zahájení kola dačnického řízení
Typ IV (podle § 45)	zařízení, pro které bylo požádáno o vydání stavebního povolení po 1.1.2003 včetně	mít integrované povolení před stavebním povolením

Podle informací AIP byl stav k 24. 2. 2004 následující:

v oblasti velkochovů prasat, drůbeže a kafilérií zpracovávala AIP 34 žádosti o IP a v současné době zpracovává 8 žádostí o IP. Celkem 42 žádostí. Z toho žádostí podle § 43 zákona o IPPC je 34 a podle § 42 je jich 8. V databázi AIP je přihlášeno celkem 413 zařízení, z toho velkochovů drůbeže je 204, velkochovů s výkrmem prasat 129, 71 velkochovů prasníc, veterinárních asanačních ústavů 9.

Tabulka č. 3: Přehled počtu podaných žádostí o IP a počtu udělených IP v jednotlivých krajích

Kraj	Počet podaných žádostí	Z tohoto uděleno IP
Středočeský	4	–
Karlovarský	1	–
Ústecký	2	–
Plzeňský	3	–
Jihočeský	4	–
Pardubický	3	3
Královéhradecký	6	5
Vysočina	6	3
Jihomoravský	10	6
Olomoucký	1	–
Zlínský	1	–
Moravskoslezský	1	1
Celkem	42	18

Tabulka č. 4: Přehled počtu podaných žádostí o IP a počtu udělených IP dle kategorie zařízení

Zařízení dle druhů a kategorií zvířat	Počet podaných žádostí	Z tohoto uděleno IP
Výkrm kuřecích brojlerů	18	5
Užitkový chov slepic a kuřic	2	2
Rozmnožovací chov slepic	3	3
Užitkový chov kuřic	1	1
Výkrm prasat	5	3
Chov prasníc	5	1
Výkrm prasat a chov prasníc	6	3
Veterinární asanační ústavy	2	–
Celkem	42	18

3. ZÁVĚR

Z doposud získaných praktických zkušeností vyplývá, že úspěšnost procesu IPPC je podmíněna vzájemnou spoluprací provozovatele zařízení (žadatele o IP), úřadu a popřípadě zhotovitele žádosti po celou dobu tvorby žádosti a jako nejpodstatnější princip procesu vycházející ze směrnice se jeví dialog.

Celý proces kompletace žádosti lze shrnout do několika zásadních bodů s kterými se subjekty v praxi potýkají a jenž by měli být pro zachování bezproblémové komunikace a zdárného dokončení procedury dodrženy. Dodržením těchto zásad postupu zhotovení žádosti, se stává celá procedura schůdnější pro všechny zúčastněné strany, předejde se neočekávaným situacím a na vlastní ústní jednání přichází dotčené subjekty připraveny a s představou co mohou od procesu očekávat a jaké budou závěry.

Jedná se o tyto zásadní kroky

- určení kompetencí osob v zařízení, které budou jednat v problematice IPPC s úřadem,
- seznámení zaměstnanců zařízení s procesem IPPC,
- aktualizace registru složkové legislativy, která se zařízením týká,
- analýza podkladů pro žádost o vydání IP podle jednotlivých složek životního prostředí v návaznosti na legislativu,
- navázání komunikace s úřadem a předběžná konzultace stavu zařízení ve vztahu k životnímu prostředí, ale také k občanským sdružením, sousedním obcím a dalším subjektům, kteří provoz zařízení ovlivňují nebo mohou ovlivnit – vyjasnění si postupů následné komunikace a požadavků,
- osobní návštěva zástupců úřadu v zařízení s konkrétní konzultací postojů, názorů a problémů, které doposud při kompletaci žádosti nastaly,
- osobní konzultace provozovatele a úřadu rozhodnutí, stanovisek a opatření, které má IP nahrazovat,
- v konečné fázi vyplňování žádosti konzultace opatření pro úsporné využívání energií, surovin a dalších materiálů se zohledněním BAT a předběžné stanovení závazných podmínek pro další provoz zařízení,
- poskytnutí předběžné verze žádosti před úplným dokončením úřadu, aby se vyjádřil k případným nedostatkům a nejasnostem.

Z hlediska dodržení těchto kroků lze celý proces považovat za velmi zdoluhavý, ale skutečnost je opakem. Oficiální řízení o vydání integrovaného povolení by mělo být o to kratší, jelikož veškeré možné problémy měly být řešeny během kompletace žádosti, čímž lze předejít následným věcným i časovým komplikacím.

Prof. Ing. Jan Mareček, CSc.,

Ing. Eva Krčálová,

Ing. Petr Krejček

Ústav zemědělské, potravinářské

a environmentální techniky

Agronomická fakulta, Mendelova zemědělská

a lesnická univerzita v Brně

SEKCE: ENERGETIKA

IPPC A NOVÉ TECHNOLOGIE V ENERGETICE – ZÁKLADNÍ MOTTO SEKCE ENERGETIKY

Výroba elektrické energie a tepla patří mezi základní výrobní odvětví každé ekonomiky. Současně však také kromě nesporného přínosu má i značný negativní vliv na okolní prostředí. Spalovací závody využívají velká množství fosilních paliv a dalších surovin vytěžených ze zemských přírodních zdrojů a přeměňují je na energii využitelnou pro vlastní spotřebu v technologickém procesu i pro velké až malé odběratele a obyvatelstvo. Tyto závody produkují velká množství zbytkových odpadů a vypouštějí významná množství emisí do všech základních částí životního prostředí, zejména pak do ovzduší.

Ve státech EU, stejně jako v ČR se k výrobě elektrické a tepelné energie využívají všechny dostupné typy energetických zdrojů, přičemž druh používaného paliva zásadně ovlivňuje jeho dostupnost v určité lokalitě či v určitém státě. To má pochopitelně také zásadní vliv na velikost produkovaného znečištění životního prostředí.

Česká republika bude jako nový člen EU v současné době patřit ke státům, které nezlepšují „environmentální strukturu“ energetické výroby a spotřeby, jak lze vidět z některých srovnání, vycházejících z bilancí let 2000 – 2005 (předpoklad):

a) Podíly spotřeby tuzemských primárních energetických zdrojů (v %)

druh paliva-přírodního zdroje	EU 2002	ČR	
		2000	2005
uhelné	15	55	45
ropné	41	16	16
plynné (zem. plyn)	22	19	20
jaderné	15	8	16
obnovitelné	7	2	3

b) Podíly výroby elektrické energie (v %)

druh paliva-přírodního zdroje	EU 2002	ČR 2002
fosilního původu	51,0	76,0
vodní	13,0	3,5
jaderné	35,5	20,5
geotermální a větrný	0,5	–

Soubor škodlivin, produkovaných energetickými závody je značně široký, od tuhých částic, přes oxidy síry, dusíku a uhlíku, těkavé organické látky, kyseliny, kovy až po aromatické uhlovodíky a dioxiny. Proto musí být další snižování

jejich emisí do okolí prvořadým úkolem jak provozovatelů energetických zdrojů, tak také výrobců zařízení. Šetření energetickými zdroji a tím i ovlivnění celkového množství emitovaných škodlivin je pak v široké kompetenci všech konečných uživatelů energií. Větší důraz je v budoucnosti třeba klást na využití čistých obnovitelných zdrojů energie (OZE), které nezatěžují okolí uváděnými charakteristickými emisemi.

Vstup ČR do EU vede k přijetí celé řady legislativních opatření, ta navazují kromě jiného na významnou direktivu Evropského parlamentu a Rady (2001/77/ES) „O podpoře elektrické energie vyrobené z obnovitelných zdrojů energie na vnitřním trhu s elektrickou energií“. Indikativním cílem této směrnice EU je dosáhnout k r. 2010 12 % podílu OZE na hrubé spotřebě elektrické energie pro země EU 15 v rámci primární spotřeby energie (jak uvádí proklamativně tzv. „Bílá kniha“ o OZE) a 22 % podílu na hrubé domácí spotřebě elektrické energie celkem. V souvislosti s uváděnými snahami o zvýšení všeobecného využití OZE byl ČR přijat v rámci přístupových jednání s EU v r.2003 velmi ambiciózní cíl dosažení 8 % podílu OZE na hrubé domácí spotřebě elektrické energie k stejnému datu (ze současných cca 3,5 %!).

Podle představ expertního týmu, který se podílel na zformulování návrhu znění zákona o podpoře výroby elektřiny z OZE (nyní je připomínkovan v parlamentu) je třeba klást především důraz na budoucí zvýšené využití biomasy rostlinného původu v energetice. Propojení zájmových oblastí průmyslové, veřejné i komunální energetiky s lesnictvím a zemědělstvím by mělo přispět k docílení synergických efektů pro další optimální rozvoj v těchto resortech. Zejména sektor zemědělství má dlouhodobé problémy s nevyužívanými rozsáhlými výměrami půdy zemědělského a pastvinářského určení. Využití těchto pozemků pro rozšíření pěstování průmyslových plodin i se zvláštním zřetelem na využití v energetice (spalitelná biomasa, produkty pro výrobu etanolu do kapalných palivových směsí apod.). Preferování rozvoje zájmových oblastí na pěstované rostliny je zcela v kontextu s využitím již omezeného zbývajících hydroenergetického potenciálu státu, méně výhodnými specifickými vnitrozemskými podmínkami pro využití větru i zeměpisnou šířkou ČR, která neskýtá příliš vydatný celoroční solární potenciál ve srovnání např. se Středomořím. Zejména pro vodní a i větrnou energetiku není samozřejmě možné počítat s vstupem nových instalací do

chráněných přírodních území zejména v kategoriích Národních parků a Chráněných krajinných oblastí a tím se výrazně zužují další rozvojové možnosti těchto segmentů OZE.

Při doplnění již platných zákonných opatřeních vlivy nově se vytvářejících zákonných norem lze pro budoucí rozvoj energetického průmyslu očekávat vznik přechodového období, kdy budou zvýšené nároky a tlaky na jejich (urychlenou, leč přesto postupnou) aplikaci zúčastněnými legislativními, průmyslovými a všemi dalšími subjekty. Mezi dosud postupně se v praxi uplatňující zákony patří Zákon o integrované prevenci a omezování znečištění. Tento zákon vycházející z příslušné směrnice EU, klade hlavní důraz na dobré hospodaření s přírodními zdroji a na účinné využití energie. Jednou z cest jak toho dosáhnout je optimalizace využití energie a účinnosti procesu její výroby. Optimalizovat účinnost je možné u všech částí výrobního zařízení, včetně zařízení k ochraně životního prostředí. Proto je potřebné provést dobrou investiční strategii úprav a rekonstrukcí zařízení, založenou na postupném uplatnění nejlepší dostupné techniky.

Pro odvětví energetiky připravili experti zemí EU v roce 2003 druhý návrh referenčního dokumentu o nejlepších dostupných technikách a neprodleně byl také proveden český překlad dokumentu pro potřeby českého průmyslu (viz www.ippc.cz). Je tedy k dispozici alespoň základní vodítko pro posuzování a porovnávání technické úrovně provozovaného zařízení v českých podnicích tak, aby odpovídalo úrovni, vyžadované v zemích EU. Referenční dokument shrnuje současný a budoucí stav dostupných technologií. Má napomáhat zejména pro orientaci mezi více variantami možného technologického řešení, zejména když se to týká nově instalovaného zařízení. V praxi je pak nutno přihlédnout ke konkrétním specifickým podmínkám ekologickým i ekonomickým a dokument nemůže fungovat jako právně závazný

akt povinně aplikovatelných neekologičtějších technologií (v řadě uvedených případů se jedná i o technologická řešení demonstračního charakteru, které teprve čeká dlouhodobá fáze provozního ověření ve větším měřítku instalací). V žádném případě však tento předmětný materiál lexikonálního zaměření nemůže suplovat stávající platnou a připravovanou národní legislativu jednotlivých členských zemí EU ve vztahu k ŽP.

Program sekce energetiky na ENVIKONGRESu 2004 je zaměřen právě na otázky nových technologií, které mohou být považovány za technologie BAT (Best Available Techniques – nejlepší dostupné techniky).

Mezi takové technologie lze zařadit například kogenerační zdroje tepla, jehož jeden příklad, využívající geotermální energii je předmětem referátu ing. Z. Hlouška a jeho kolegů ing. Z. Vlčka a ing. P. Rejmona (Energoprojekt), významné mohou být v budoucnosti rovněž přínosy ze spalování biomasy živočišného a rostlinného původu v energetických zařízeních, jak je prezentováno v referátech prof. ing. K. Obroučky, CSc. (VŠB TU Ostrava) a ing. F. Vaňka, CSc. (ČEZ).

Aktuální návaznost na platnou legislativu a její dopad mají příspěvky ing. J. Švachuly, CSc. (EKONOX) a ing. P. Štveráka spolu s ing. P. Brzkem (ZVVZ Milevsko).

Přínos v úsporách energie a doporučení pro vhodný výběr zařízení dokumentuje pro chlazení a čistění spalin tematický vstup ing. J. Stiebitze (LURGI).

Celou energetickou problematiku završuje příspěvek představitel MPO, který se zaměřuje hlavně na koncepční východiska energetické politiky ČR.

Ing. Bohuslav Moucha, CEMC
Ing. František Vaněk, CSc., ČEZ, a. s.

SEKCE: NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

ZKUŠENOSTI S PROCESEM IPPC V OBLASTI
NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

1. ÚVOD

Od začátku loňského roku nabyt účinnosti zákon č. 76/2002 Sb., o integrované prevenci a omezování znečištění, o integrovaném registru znečišťování a o změně některých dalších zákonů (zákon o integrované prevenci), který vychází ze Směrnice Rady 96/61/ES z 24. 9. 1996, o integrované prevenci a omezování znečištění. Integrovaná prevence a omezování znečištění (IPPC) je novým legislativním nástrojem, s jehož pomocí lze dosáhnout vysokého stupně ochrany životního prostředí jako celku. Prováděcími předpisy k zákonu o integrované prevenci jsou vyhláška MŽP č. 544/2002 Sb., kterou se stanoví vzor žádosti o vydání integrovaného povolení, rozsah a způsob jejího vyplnění, nařízení vlády č. 63/2003 Sb., o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách, účinné od 4.3.2003 a nařízení vlády č. 368/2003 Sb., o integrovaném registru znečišťování, které nabylo účinnosti od 1.1. 2004.

Jednou z oblastí, na kterou se zákon o integrované prevenci a jeho prováděcí předpisy zaměřují je kategorie 5 – nakládání s odpady, tj. sektor, který se v České republice v posledních letech velmi dynamicky rozvíjí. V této kategorii se zákon (viz jeho Příloha č. 1) vztahuje na následující zařízení, které musí žádat o integrované povolení (IP):

5.1. Zařízení na odstraňování nebo využívání nebezpečného odpadu a zařízení k nakládání s odpadními oleji, která mají kapacitu větší než 10 t odpadu denně.

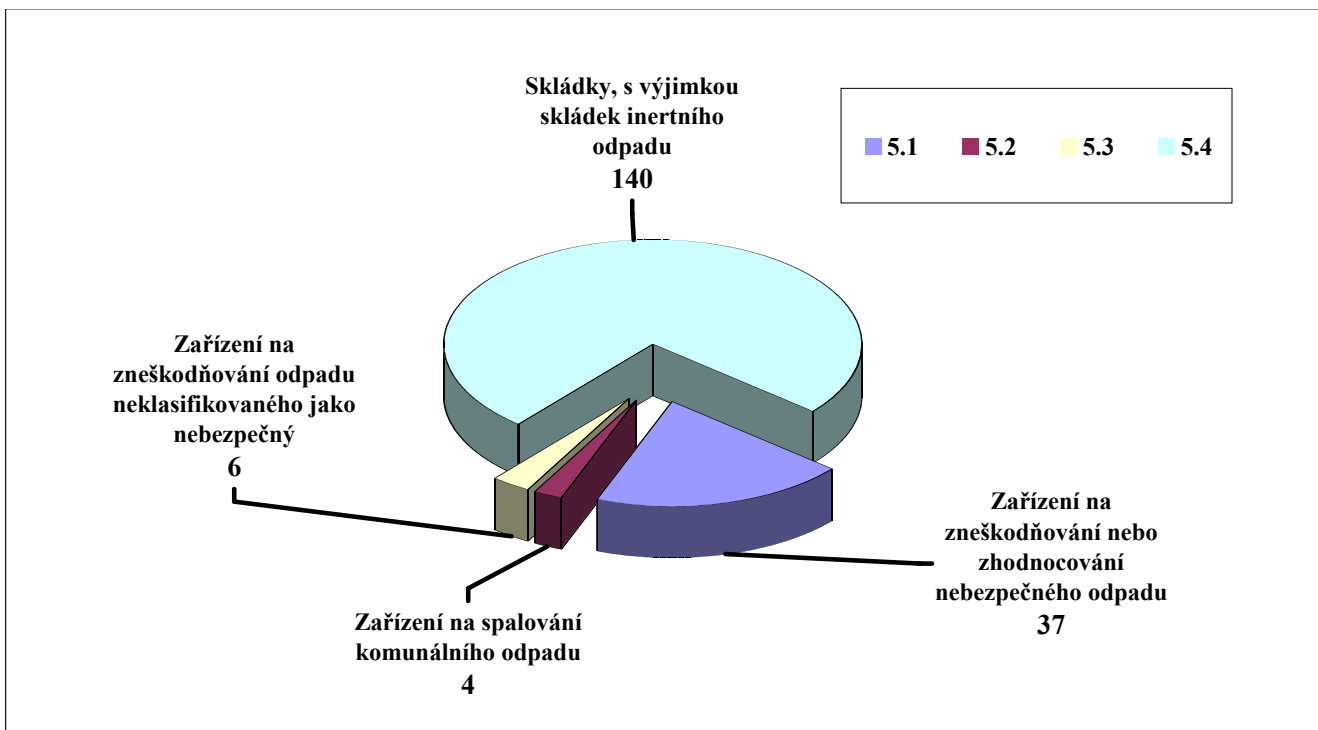
5.2. Zařízení na spalování komunálního odpadu o kapacitě větší než 3 t odpadu za hodinu.

5.3. Zařízení na odstraňování ostatního odpadu o kapacitě větší než 50 t odpadu denně.

5.4. Sklárky, které přijímají více než 10 t odpadu denně nebo mají celkovou kapacitu větší než 25 000 t (kromě skládek inertního odpadu).

V České republice (ČR) se to týká cca 187 zařízení, viz Graf č. 1.

Graf č.1 Počet zařízení v ČR na něž se vztahuje IP

V ČR jsou však realizovány i dobrovolné programy, ve kterých se provozovatelé těchto zařízení zavazují k vyššímu standardu ochrany životního prostředí než je předepsáno zákonem o integrované prevenci. Jedná se o systém environmentálního managementu a auditu – Program EMAS II – dle usnesení vlády ČR č. 466/1998 s aktualizací č. 651/2002 a systém environmentálního managementu (EMS) podle normy řady ISO 14000. Výsledkem je v případě Programu EMAS II ověřené environmentální prohlášení organizace provozovatele zařízení a v případě EMS, certifikace provozu zařízení na základě kontrolního auditu. V podstatě lze konstatovat, že zákon o integrované prevenci je legislativně stanovený systém EMS pro provoz, které uvádí příloha č. 1 tohoto zákona.

V ČR je již několik zařízení kategorie 5.4, které mají certifikovaný systém EMS. Jedno z nich skládka DEPOS Horní Suchá a.s. a její představitelé vystoupí se svými zkušenostmi na ENVIKONGRESu.

Důležitou roli v procesu IPPC hrají nejlepší dostupné techniky (angl. BAT), kterými se podle zákona o integrované prevenci rozumí „nejúčinnější a nejpokročilejší stupeň vývoje použitých technologií a způsobů jejich provozování, které jsou vyvinuty v měřítku umožňujícím jejich zavedení v příslušném hospodářském odvětví za ekonomicky a technicky přijatelných podmínek s ohledem na náklady a přínosy, pokud jsou provozovateli zařízení za rozumných podmínek dostupné a zároveň jsou nejúčinnější v dosahování ochrany životního prostředí jako celku.“

Aplikace BAT v procesu vydávání IP by měla přinést nový pohled na hodnocení dopadů provozu zařízení v sektoru nakládání s odpady na životní prostředí. Je-li identifikován rozdíl či nedostatek, jsou v IP ukládána nápravná opatření, často ve formě závazné podmínky pro provoz. Problematika nejlepších dostupných technik pro zařízení k nakládání s odpady dosud není upravena pomocí referenčních dokumentů nejlepších dostupných technik (angl. BREF), které obsahují seznam technologií a postupů, jež lze považovat v současnosti za BAT. Pro nakládání s odpady není v současné době BREF k dispozici.

Z celkového počtu cca 1353 zařízení, které jsou nyní v databázi provozované v Agentuře integrované prevence (AIP) v Českém ekologickém ústavu (<http://www.ceu.cz/IPPC>) bude nutné mít IP 187 zařízení kategorie 5 (body 5.1 – 5.4), což činí 14% z celkového počtu všech zařízení na něž se vztahuje zákon o integrované prevenci. Počet zařízení není konečný, je průběžně v ČEÚ – AIP upravován dle podkladů dodaných provozovateli zařízení.

Vyhláška č. 554/2002 Sb., která stanoví vzor žádosti o vydání IP přihlíží ke skutečnosti, že povolení pro každé zařízení je rozdílné a proto i když je vzor žádosti stejný pro všechny resorty, závazné kapitoly vyhlášky mohou být podle nutnosti přizpůsobeny parametrům jednotlivých zařízení. Závazné náležitosti žádosti vychází z článku 6 směrnice rady 96/61/ES. V ČR popisuje obsah žádosti § 4 zákona o IPPC. Proto, aby mohl příslušný správní úřad – krajský úřad (úřad) vydat adekvátní integrované povolení je nutná potřeba individuálního přístupu u každého povoloovacího procesu zvlášť.

V roce 2003 bylo doručeno AIP ke zpracování odborného vyjádření 234 žádostí o vydání IP a toho bylo 67 žádostí pro zařízení kategorie 5 – nakládání s odpady. Nejpočetněji zastoupeným typem zařízení k nakládání s odpady, pro které bylo dosud požádáno o vydání IP a kde ČEÚ – AIP zpracovávala odborná vyjádření, jsou zařízení kategorie 5.4 – skládky odpadů. Všechny 67 žádostí je již zpracováno a vyjádření AIP byla odeslána na krajské úřady. V průběhu prvního čtvrtletí roku 2004 bylo AIP doručeno několik dalších žádostí a jsou k nim zpracovávána odborná vyjádření. Provozovatelé zbývajících zařízení, u nichž nebyla povinnost podat žádost o IP do 31. 3. 2003, musejí požádat ve stanovených lhůtách tak, aby obdrželi IP do 31. 10. 2007.

V loňském roce byla týmem pracovníků MŽP, ČEÚ – AIP a společnosti IsaTech s.r.o., Pardubice zpracována „Příručka k vyplnění žádosti IP pro zařízení kategorie 5.4“. Tato příručka obsahuje praktický návod, jak vyplnit jednotlivé kapitoly žádosti IP a je možno si ji stáhnout z internetu na adrese <http://www.ceu.cz/IPPC/> v části On-line příručky. Umožňuje lépe pochopit postup vyplnění žádosti a tak přispět k jejímu kvalitnímu zpracování, aby nemusela být vrácena k doplnění.

ČEÚ – AIP stanovila příklady přímo spojených činností pro skládky odpadů, které se týkaly následujících oblastí:

- příjem a evidence odpadu,
- úprava odpadu,
- nakládání s průsakovými vodami,
- nakládání se skládkovým plynem,
- monitorování,
- rekultivace.

Pro skládkování odpadů ČEÚ – AIP jako BAT využívá, v souladu se směrnicemi 96/61/ES a 1999/31/ES, požadavků národní legislativy a příslušných ČSN. Při srovnání skládek na území ČR, posuzovaných v režimu IPPC, se stejnou kategorií zařízení v Evropě lze konstatovat, že definice BAT pro tuto oblast nakládání s odpady je v ČR úspěšně naplňována.

2. ZKUŠENOSTI Z PROJEDNÁVÁNÍ IP V SEKTORU NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

Ze získaných praktických zkušeností v sektoru 5 – nakládání s odpady vyplývá, že úspěšnost procesu IPPC je podmíněna vzájemnou spoluprací provozovatele zařízení (žadatele o IP), krajského úřadu, (případně i konzultační firmy – zhotovitele žádosti) po celou dobu zpracování žádosti. Jako nejdůležitější princip procesu IPPC vycházející z legislativy se ukázal vzájemný dialog všech zainteresovaných stran. Při projednávání IP se projevil řada problémů.

Nejzávažnějším problémem ve správních řízeních na krajských úřadech bylo, že v některých případech se objevovaly dodatečné skutečnosti, které zakládaly postavení dalších subjektů jako účastníků řízení nebo vyžadovaly doplnění žádosti a dodatečné zasílání těchto doplňků účastníkům řízení a dotčeným správním úřadům. To vedlo v některých případech k nedodržení lhůt řízení. Dalším komplikací bylo dodatečné zjištění nesouladu údajů v žádosti o IP se schválenou projektovou dokumentací.

Převážná většina skládek odpadů je členěna na dílčí části (etapy, sekce, kazety), které jsou postupně povolovány, kolaudovány, plněny, uzavírány a rekultivovány. Dílčí částí, pro které bylo vydáno stavební povolení, ale nebyly dosud vybudovány, bylo možné v IP řešit pouze rámcově. Např. předložení provozních řádů pro tyto části skládky bylo bezpředmětné a jejich schválení musí být tedy jednoznačně předmětem změny IP.

Problémem většiny projednávaných skládek bylo nedořešené nebo nedostatečně řešené nakládání se skládkovým plynem.

Dalším problémem se ukázalo vyjádření dotčených správních úřadů, z nichž některé ne zcela úplně pochopily principy procesu IPPC. Vyplývalo to z toho, že se jednalo o zavedení nové správní agendy.

Vyjádření AIP také občas nesla znaky jisté šablonovitosti, přesto však mohla být použita na krajských úřadech jako základ textu budoucího rozhodnutí.

Při projednávání s provozovateli zařízení v místě provozu se osvědčilo důsledně projít a odsouhlasit všechny podmínky provozu zařízení, i když to v některých případech bylo časově náročné. Přitom byly vyřazovány podmínky, které pouze upozorňovaly na nutnost plnění zákonných povinností.

S ohledem na značný rozsah IP bylo poměrně obtížné dát finálním rozhodnutím správních orgánů takovou podobu, která by při zachování všech věcných a formálních náležitostí podle zákona o integrované prevenci a podle správního řádu zůstala přehledná, logicky strukturovaná a srozumitelná.

3. ZÁVĚR

Provozovatelé zařízení s vydaným IP začnou dříve či později podávat žádosti o změnu IP. V případě závažných změn zařízení je postup správního úřadu jednoznačně stanoven, bude s provozovateli těchto zařízení vedeno správní ří-

zení podle § 3 až 15 zákona o integrované prevenci. Problémem však zůstává, jak řešit nepodstatné změny v provozu či technologii zařízení – např. nepodstatné změny v seznamu odpadů, v provozních řádech, odvodnění skládky, apod. K této problematice by mělo Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s ČEÚ – AIP vypracovat on-line metodický pokyn, který by sjednotil postup všech krajských úřadů a zveřejnit jej na adrese <http://www.ceu.cz/IPPC>.

Významným úkolem krajských úřadů, oblastních inspektorátů České inspekce životního prostředí a krajských hygienických stanic se stane kontrolní činnost – dohled nad dodržováním podmínek IP. V této kontrolní činnosti však vystane celá řada nových problémů. Např. u skládek se problematikou oblastí jeví nakládání se skládkovým plynem a povinnost měření emisí pachových látek (od roku 2006), atd. a tuto situaci bude nutno řešit.

Nová situace pro provozovatele zařízení i dotčené správní úřady již vznikla nabytím účinnosti nařízení vlády č. 368/2003 Sb., o integrovaném registru znečišťování a je reálný předpoklad, že další problémy se dají očekávat při první vlně ohlašování do integrovaného registru znečišťování počátkem roku 2005.

K řešení těchto problémů by měl napomoci funkční systém výměny informací, který byl založen na základě § 27 zákona o integrované prevenci a nařízení vlády č. 63/2003 Sb., o způsobu a rozsahu zabezpečení systému výměny informací o nejlepších dostupných technikách a je provozován ministerstvem průmyslu a obchodu na webovských stránkách <http://www.IPPC.cz>. Proto je vhodné, aby se nejen provozovatelé zařízení v oblasti nakládání s odpady, ale i celá odborná veřejnost zapojila do výměny informací o nejlepších dostupných technikách a jejich uplatňování v procesu IPPC.

Prof. RNDr. Jiří Hřebíček, CSc.
ECO-Management s.r.o. Brno

SEKCE: VÝROBA A ZPRACOVÁNÍ KOVŮ

ZKUŠENOSTI S PROCESEM IPPC
V ODVĚTVÍ HUTNICTVÍ – VÝROBA
A ZPRACOVÁNÍ KOVŮ

Odvětví hutnictví v sobě zahrnuje výrobu surového železa a oceli včetně výroby koksu, zpracování oceli válcováním za tepla a za studena, povrchové žárové pokovení hutních výrobků, výrobu a zpracování neželezných kovů a výrobu a opracování odlitků, z odvětví energetiky do něj náleží výroba koksu. Vyjádřeno kategoriemi zařízení dle přílohy zákona č. 76/2002 Sb. jedná se o 1.3, 2.1 až 2.5. Z každé této kategorie bude na ENVI 2004 provedena přednáška včetně přednášek výrobců zařízení technologií pro zachycování a likvidaci odpadů v tomto odvětví.

Pro zajištění informovanosti a jednotného postupu pracují v rámci odvětví dvě technické pracovní skupiny:

- a) kategorie 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4 – TPS Metalurgie, v jejímž rámci působí další skupiny – pro slévárny, pro žárové pokovení,
- b) kategorie 2.5 – TPS pro neželezné kovy.

V rámci obou TPS podléhá podle současných znalostí zákona č. 76/2002 Sb., celkem cca 140 zařízení.

Jednotlivé TPS jsou složeny ze zástupců provozovatelů, projekčních a výzkumných organizací a státní správy, čímž je zajištěn oboustranný tok informací. Technická pracovní skupina:

- je metodicko-organizačním centrem, které má za úkol řešit ve spolupráci se státními orgány problémy, které vznikají při zpracování a schvalování žádostí o integrované povolení
- je konzultačním místem při procesu porovnávání dosahovaných parametrů jednotlivých zařízení s parametry požadovaných složkovými zákony a doporučenými předpisy BREF,
- místem výměny informací o procesu IPPC
- zpracovává pohled na jednotlivá ustanovení referenčních předpisů BREF pro použitou technologii, zvláště pokud není totožná se žádnou technologií uvedenou v BREF.

Východiskem ke všem úvahám ohledně aplikace zákona o IPPC by mělo být, že se jedná o vzájemnou dohodu mezi provozovatelem zařízení a orgány státní správy o trvalém

snižování zátěže životního prostředí ze strany provozovatele při respektování jeho ekonomických možností. Je nutno si také uvědomit, že provozovatel se zpracováním žádosti oproti dřívějšímu stavu odkrývá veřejnosti a poskytuje komplexní pohled na celý jím provozovaný podnik.

Základním společným problémem pro aplikaci zákona o integrované prevenci v odvětví hutnictví je zajištění dostatečného objemu finančních prostředků na přizpůsobení se požadavkům zákona. Vzhledem k finanční náročnosti jednotlivých zařízení, jejich dlouhé době ekonomické návratnosti a dlouhodobému programu jejich rekonstrukcí a modernizací je nutno hledat cesty jak sladit podmínky plnění zákona u provozovatele s vlastními požadavky zákona. Mělo by se tedy přistupovat k posuzování a schvalování žádostí o integrované povolení a při stanovení podmínek dalšího provozu zařízení individuálně a řešit vzniklé problémy jejich posouzením a projednáním přímo u provozovatele.

Současně jsou provozovatelé nuceni zlepšit a zvýšit svoji informační aktivitu vůči místním orgánům samosprávy a především vůči nejširší občanské veřejnosti, zastoupené různými aktivitami.

Z posouzení dosavadního průběhu procesu IPPC v odvětví hutnictví vyplývají některé závěry:

- Podmínka, že před vydáním stavebního povolení je nutno mít integrované povolení způsobuje zdržení investiční výstavby a modernizací výrobního zařízení. Vhodnější by bylo tuto vazbu ze zákona zcela odstranit nebo alespoň nahradit termínem „před uvedením do trvalého provozu“. Současný konkurenční tlak nedovolí totiž provozovateli instalovat zařízení s horšími technicko-technologickými a ekologickými parametry než mělo zařízení předchozí. Kromě toho většina zařízení v hutnictví prochází procesem EIA – posouzením vlivu na životní prostředí.
- Chybně jsou v příloze 1 zákona definována „zařízení“, což vede k nekonečným diskusím při schvalování žádosti ohledně zařazení jednotlivých strojů do kategorií 5.1.1,

5.1.2 a 5.1.3. Nahrazení pojmu „zařízení“ pojmem „provoz“ a přesné určení pojmu „kapacita“ by řadu zbytečných diskusí ukončilo.

- V zákoně je řada nejednoznačných ustanovení typu „zvlášť významný vliv na životní prostředí, zhoršující vliv“, apod., což zakládá problémy v rámci schvalovacího procesu žádosti. Tyto pojmy by měly být definovány a kvantifikovány.
- Posouzení nejlepších dostupných technik BAT bývá složité v tom, že často jsou za BAT považovány údaje uvedené v informační části předpisu BREF.
- Často jsou limity uváděné u BAT chybně považovány za závazné – ale v předpise BREF je řečeno, že těmto úrovním limitů se má zařízení při vynaložení ekonomicky účelných nákladů přibližovat – jedná se tedy o doporučené hodnoty. Závazné jsou hodnoty limitů uvedené v platných složkových zákonech.
- Parametry řady již provozovaných zařízení jsou v některých oblastech lepší než parametry uvedené v BREF, což znamená, že provozovatelé neinstalují zastaralé technologie. Je snahou přinutit provozovatele, aby se v žádosti v části podmínek dalšího provozu zavázal k plnění těchto špičkových parametrů, což je nepřípustné.
- V žádosti jsou uvedeny tabulky, které nemohou být pro danou technologii a použité vstupní suroviny vyplněny. Přesto se na jejich vyplnění trvá.
- Často jsou v žádosti vyžadovány údaje, které mají charakter obchodního a podnikového tajemství, t.j. jedná se minimálně o vyhrazené údaje. Ochrana těchto údajů není vůbec řešena včetně systému práce se žádostmi obsahujícími tyto údaje.

- Osvědčilo se předjednávání žádostí o integrované povolení s krajskými úřady, úřady hygieny, ČIŽP, Agenturou integrované prevence a dalšími, které se budou k žádosti vyjadřovat. Obdobně se osvědčilo předběžné projednání žádosti a střednědobých záměrů v oblasti snižování zátěže životního prostředí s orgány místní samosprávy. V tomto směru se bude i nadále pokračovat.
- Velké hutní podniky byly rozčleněny do samostatných technologických celků, kdy každý z nich má charakter jednoho závodu. Osvědčilo se zpracování harmonogramu předkládání žádostí za jednotlivé části velkého podniku.
- U části 13 žádosti je nutné uvědomit si, že se jedná o dohodu, která musí odrážet řadu aspektů (požadavky legislativy, představy o řešení v čase různých účastníků schvalovacího řízení, ekonomické možnosti provozovatele). Je však nutno uvědomit si, že pokud provozovatel podmínky dalšího provozu přijme, zavazuje se tím k jejich splnění v daných termínech. Pohybuje se však na trhu s dovozem levných výrobků ze zemí s nižšími náklady na pracovní sílu a ekologii (viz připravované obchodování se skleníkovými plyny pouze v rámci rozšířené EU, zdanění energií, apod.).

Z hlediska hodnocení procesu IPPC v hutnictví bylo by možné uvést řadu dalších zkušeností. Po vyhodnocení dosaďadního procesu IPPC v odvětví hutnictví se však jednoznačně ukazuje, že stávající zákon č. 76/2002 vyžaduje urychlenou revizi a provázání s další ekologickou legislativou. Zcela je pak nutné přepřacovat vyhlášku č. 554/2002, která uvádí vzor žádosti o integrované povolení

Ing. Vladimír Toman, Hutnictví železa, a.s.

SEKCE: OSTATNÍ PRŮMYSL

ZKUŠENOSTI Z PŘÍPRAVY A PROJEDNÁNÍ ŽÁDOSTÍ V KATEGORII ZAŘÍZENÍ OSTATNÍ PRŮMYSL

Proces integrovaného povolování je v běhu prakticky rok a za tu dobu se shromáždila řada poznatků, jež by bylo dobré využít pro zkvalitňování povolovacích procesů a administrativních nároků na provozovatele i povolovatele. Článek se zabývá situací v papírenském průmyslu (kat. 61a,b), textilním průmyslu (kat. 6.2) a povrchových úpravách (kat. 6.7)

Dosud podávané žádosti v papírenském průmyslu byly zpracovány vlastními silami s menší konzultační výpomocí. Využity byly zkušenosti z pilotních projektů a ukazuje se, že nařízený vzor žádosti je zcela nevhodný pro proces IPPC. Navíc, krajské úřady zcela bez logiky často trvají na tom, aby všechny kolonky byly vyplněny, jakkoliv je v NV v bodě 2 ustanovení: *Provozovatel zařízení vyplní žádost nejprve v elektronické podobě, ze které následně vytvoří listinnou podobu žádosti. Žádost vyplní v rozsahu, který odpovídá charakteru povolovaného zařízení.* To znamená, že vyplňování by mělo sledovat logický řetězec tak, aby žádost poskytla dostatečný zdroj pro své posouzení a rozhodnutí.

Jak již bylo uvedeno, při posouzení využití BAT se nejde po věcném obsahu, ale po formální stránce, aby bylo možno snadno provést „hodnocení“ podle přílohy III. Velký problém způsobují výklady MŽP a AIP ve věci některých pojmů, zvláště „souvisejících zařízení“. Na základě tohoto výkladu chtějí KÚ i formálně rozdělit závod na tato související zařízení, aniž to má jakoukoliv vnitřní logiku. Je možné, že i např. v papírnách se mohou vyskytnout související zařízení (např. integrovaná kartonážka nebo jiné zpracovatelské provozy), ale považovat za související zařízení administrativní budovu, převíječ papírenského stroje, tepelný zdroj, údržbářské dílny apod. je naprostý formalismus, který je pouhou administrativní zátěží, nepřinášející žádný efekt ve zlepšení environmentální výkonnosti.

V textilním průmyslu zatím nebyla podána žádná žádost, provozovatelé čekají na zkvalitnění legislativy, zvláště zcela nevyhovující vyhlášky se vzorem žádosti. Jako důležité se jeví pro textil definice pojmu „zpracovatelská kapacita“. Mělo by to být vyjasněno na mezinárodní úrovni protože v jednotlivých zemích Evropy je vykládána různě. Např. v Německu postačí prohlášení výrobce, že skutečná výroba nepřekračuje limit a integrované povolení mít nemusí, i když instalovaná kapacita umožňuje výrobu vyšší. Pokud však by

v jediném dni v roce skutečná výroba limit překročila, povolení mít musí. V Itálii je rozhodující průměrná roční výroba za poslední tři roky. Přitom z analýzy vyplývá, že 30 – 40% instalované kapacity není využíváno. U nás se prosazuje instalovaná kapacita jako taková.

Dále je třeba diskuse o definici zařízení. Nemusí se vždy jednat o celý závod, i když je to v Evropě obvyklé a často žádoucí. V textilu a papírenském průmyslu je to jednoduché, tam zařízení je definováno jako „závod“. Nicméně někdy je včetně energetiky, jindy bez, někdy s ČOV někdy bez. Rozhodnutí by mělo být na žadateli. Jednak je zde určitá vnitřní logika, aby byla povolena skutečně zvládnutelně integrovaná výrobní jednotka bez nutnosti se zabývat podrobně prvky, které nemají vliv přímo či nepřímo na životní prostředí a dále by měl být zohledněn prvek integrace i v čase, aby se s novými povoleními nechodilo při každé sebemenší změně, což souvisí s definicí změny a významné změny v zákoně. Provozovatel si definuje, o co bude žádat a úřad bude rozhodovat o jeho žádosti. Volba bude na žadateli, zda si podá jednu žádost na celý závod, nebo žádosti zvlášť na výrobní kapacity a zvlášť třeba na teplárnu.

Je-li více provozovatelů v jedné lokalitě a využívají-li stejná koncová nebo servisní zařízení, pak by mělo být výhodou podávat žádosti současně a současně je i projednávat, neboť se „jedním vrzem“ vyřeší spousta návazností bez zbytečného několikanásobného administrování. Je to rovněž výraz jistého „integrovaného přístupu“.

Silně je postrádán prvek „Guidance documents“ pro jednotlivá odvětví, které jsou zpracovány v řadě zemí, velmi kvalitně pak v Velké Británii a ve Švédsku. Tyto dokumenty odpovídají na řadu definičních nedostatků (vč. definice rozsahu zařízení), věcného rozsahu žádostí a dalších souvisejících problémů. Z praktických důvodů by bylo nanejvýš žádoucí tyto dokumenty začít urychleně zpracovávat na bázi britských vzorů. Tuto aktivitu nemůže zajistit AIP – nemá na to kapacity ani erudici (dosavadní produkty v tomto směru byly spíše komplikující než vysvětlující – viz související zařízení).

Na několika místech je již konstatováno, že požadovaný rozsah našich žádostí je zcela neadekvátní potřebě rozhodovat. Pro velmi složitá zařízení ve Švédsku je rozsah vlastní žádosti kolem 100 stran a dalších možná 100 stran jsou pří-

lohy! Při simulovaném povolování FPP ve Štětí měla žádost téměř 800 stran, což bylo partnery ze Švédska považováno za nadbytečné, jdoucí do velkého detailu. Skutečná žádost FPP měla cca 20 kg a lze předpokládat, že do 19,5 kg dokumentace se nikdo ani nepodíval.

Zásadně se proto musí změnit procedura udělování povolení. Zejména co se týče podkladů k žádosti. Žádost by měla obsahovat pouze údaje vztahující se a související s výrobou, s používanými technikami a s emisemi do ovzduší, do vody a s odpady. Ostatní informace by měly být omezeny na informativní úroveň a měly by být nevymahatelné (jedná se o stávající zařízení). U nových samozřejmě rozsah informací širší.

Pokud zařízení je provozováno a má povolení podle složkových zákonů, mělo by pro žádost o integrované povolení postačit předložení současných platných povolení, popis technologií výroby a jejich porovnání s BAT, návrh nových limitů a podmínek provozování.

Vymahatelnost informací by měla být pouze v těch oblastech, které mohou být obsahem integrovaného povolení. Tedy pro existující zařízení:

- povolení k nakládání s vodami
- emisní limity do ovzduší
- souhlas k nakládání s nebezpečnými odpady

Nic víc totiž v integrovaném povolení nesmí podle zákona být. Pokud by tato praxe byla akceptována, rozhodně by to snížilo náklady jak na straně průmyslu tak na straně úřadu, procedura by se zrychlila a stala by se atraktivnější i pro menší podniky, které jsou zatím odpuzovány. I velké podniky hledají s ohledem na komplikovanost procedury jakoukoliv cestu jak se proceduře IPPC vyhnout. Cílem musí být maximální zjednodušení procedury. Pak může mít IPPC smysl.

Vlastní projednání žádosti bylo zjišťováno u provozovatelů především v papírenském průmyslu. Nutno konstatovat, že přes velký nával žádostí k 31. 3. (pro staronová zařízení) a fakt novosti procesů, nebyl v zásadě důvod, aby z 300 podaných žádostí jich bylo dodnes vyřízeno jen několik desítek.

To svědčí o zásadním nezvládnutí procesu pro jeho komplikovanost: téměř standardně se žádosti vracely pro formální nedostatky, i když po věcné stránce byly v pořádku a dvě papírenské společnosti se mohou dočkat vydání povolení prakticky za 10 měsíců od podání žádosti. Podle dostupných infor-

mací jsou sledovány především formální aspekty a je snaha rozhodovat v maximálních časových horizontech a s informacemi mnohokrát „jištěnými“: „*chybí odborná znalost procesu (možná s částečnou výjimkou Agentury), takže podmínky se ze strany úřadů nestanovují z pohledu možností daného procesu výroby a se zvážením reálného dopadu do ŽP; úřady mají tendenci vyhrabat „ze všech koutů“ vyhlášek a nařízení všechny více nebo méně aplikovatelné požadavky a limity a ty po provozovateli požadovat bez vlastního názoru, zda to k něčemu je nebo nikoliv*“.

Podle zkušeností odborné skupiny pro textilní průmysl ze simulovaného povolení úřad vyžaduje všechny podklady, tedy vyplněnu každou kolonku žádosti podle vyhlášky. Protože modelovaný závod podklady neměl k dispozici, žádost byla vyhodnocena jako neúplná a simulované rozhodnutí bylo úřednické – řízení se přerušuje. Úřad nebyl ochoten akceptovat, že některé požadované informace s výrobou nesouvisejí, např. doprava (okolo vede silnice II. třídy – o dopravě není v BREFu ani slovo – v rozhodnutí nesmí být o dopravě ani slovo). Obdobná zkušenost je v papírenském průmyslu a tedy zřejmě docela obecná.

Z uvedených poznatků vyplývá jediné: je nutno překonat deficit strategického rámce při přípravě zákona a urychleně reagovat na bolavá místa povolovacích procesů jak ve věcné, tak ve formální rovině. Pro zdárné uplatnění zákona je nutno pochopit jeho filosofické principy a holou skutečnost, že ani k 30. 10. 2007 nebudou všechny závody (zařízení) spadající pod režim IPPC provozovat všechny nejlepší dostupné techniky, obsažené v referenčních dokumentech, ale koncept přispěje k výraznému dalšímu zlepšení environmentální výkonnosti hospodářské sféry v souladu s principy udržitelného rozvoje.

Podrobnější zkušenosti „ze života“ v kategorii 6 Ostatní průmysl budou uvedeny v přednáškách odborníků jednak z výrobní sféry papírenského a textilního průmyslu a také ze sféry odborníků, spolupracujících s podniky na přípravě žádosti. Prostor v sekci bude dán rozsáhlejší a věřím i věcné diskusi. Účast na ENVIKONGRESu jistě pomůže posunout kvalitu povolovacích procesů na vyšší úroveň, která byla zamýšlena při koncipování tohoto systému v Evropě.

Ing. Josef Zbořil,
člen představenstva Svazu průmyslu a dopravy ČR

SEKCE: CHEMICKÝ PRŮMYSL

ZKUŠENOSTI Z PRVÉHO ROKU ZAVÁDĚNÍ INTEGROVANÉ PREVENCE DLE ZÁKONA č. 76/2002 Sb. DO PRAXE ČESKÉHO CHEMICKÉHO PRŮMYSLU

V březnu 2004 uplynul právě rok od doby, kdy první skupina podniků („staro-nová zařízení“) byla na základě zákona č. 76/2002 Sb. povinna předložit žádost o povolení provozu v režimu procedury integrované prevence (IPPC). Chemický průmysl rozsahem a pestrostí svých technologií a závažností environmentálních dopadů patří mezi prioritní cíle integrované prevence. Proto bude užitečné se ohlédnout, jak tento rok probíhal a jaké praktické zkušenosti přinesl. Tento článek je shrnutím praktických zkušeností velkých chemických podniků, prezentovaných v sekci Chemický průmysl na Envikongresu Brno v dubnu 2004.

Jedna z prvních otázek, kterou si každý chemický podnik musel položit ještě před přípravou žádosti o integrované povolení, byla otázka, zda požádat o vydání integrovaného povolení pro celý výrobní areál, nebo pouze pro jednotlivé výrobní celky, které aktuálně spadají do skupiny „staro-nových zařízení“ s povinností požádat o povolení do 31.3.2003, popřípadě nových zařízení.

Přestože řada významných chemických podniků se začala připravovat v souladu s duchem Směrnice 96/61/EC na vydání integrovaného povolení pro celý výrobní areál, specifika české právní úpravy je dovedla k rozhodnutí podat žádost o několik dílčích povolení. Postupovaly tak kupříkladu velké podniky jako Chemopetrol, Kaučuk, AliaChem/Synthesie, Deza a další. Naproti tomu plně, tedy i územně integrovaný přístup zvolily kupříkladu podniky Česká rafinérská (požádala o integrovaná povolení pro rafinerie Kralupy a Litvínov), Precheza a BorsodChem Moravské chemické závody. Která z uvedených alternativ postupu při žádosti o integrované povolení je úspěšnější ukáže až blízká budoucnost. Zatím co územně a časově integrovaný celistvý postup lépe naplňuje základní myšlenky Směrnice 96/61/EC, postup po dílčích krocích lépe čelí možným komplikacím plynoucím z rizika extensivního výkladu „významných změn zařízení“ a všem problémům nové povolovací procedury z toho plynoucím.

Při přípravě zákona o integrované prevenci byly vedeny ostré diskuse o úloze „odborně způsobilé osoby“ a o jejím zajištění ústřední státní institucí – Agenturou integrované prevence, nebo subjekty obchodního práva na základě tržních mechanismů.

Ve fázi přípravy žádosti o integrované povolení největší chemické podniky jako Chemopetrol, Kaučuk, Česká rafinérská, Deza a další daly přednost přípravě vlastními silami a ustavily k tomu účelu vlastní týmy expertů a odborných pracovníků. Vzhledem ke krátké době na zpracování dokumentace byly tyto týmy, působící nad rámec svých běžných pracovních povinností, vystaveny velkému pracovnímu tlaku a úlohu zvládly jen za cenu mimořádného pracovního nasazení. Přesto dosažené výsledky lze označit za výborné.

Některé další významné chemické podniky zvolily alternativu s využitím služeb konzultačních firem. Postupovaly tak kupříkladu AliacChem/Synthesie, Lachema, Spolek pro chemickou a hutní a Precheza. Přes malou zkušenost konzultačních firem s interpretací BAT a se zcela novou právní úpravou obecně, i tato alternativa byla jednotlivými podniky hodnocena pozitivně. Finanční náročnost zajištění externí spolupráce na přípravě dokumentace k integrovanému povolení se pohybovala v řádu několika statisíců Kč. Hlavní tíži jak finančních nákladů, tak odborných kapacit však v při obou alternativách nesly samy podniky. Časová náročnost řešení byla omezena dobou od vydání relevantních právních předpisů do předpisem stanoveného termínu předání žádosti, tedy tří měsíců. Tato doba byla obecně podniky hodnocena jako nedostačující. Věcný rozsah žádosti o integrované povolení se pohyboval mezi desítkami až stovkami stran, přílohy žádosti v rozsahu několika tisíc stran dokumentace.

Přes oprávněné obavy z komunikace s krajskými úřady a Agenturou, kde agenda integrované prevence byla nově zavedena a odborná pracoviště byla budována až v průběhu vlastního procesu zavádění nové právní úpravy, byla spolu-

práce podniky jak ve fázi předběžných konzultací, tak v průběhu vlastního projednávání žádosti, hodnocena jako velmi dobrá a nebyly zaznamenány žádné závažnější systémové poruchy.

Určité problémy byly zaznamenány z hlediska dodržení zákonem stanovených lhůt projednání žádostí. Jak podniky, tak úřady budované „za pochodu“ nebyly v mnoha případech schopné v daném čase všechny požadavky zákona a prováděcích předpisů naplnit a tak ve většině případů byl využit institut přerušení řízení na dobu do čtyř měsíců. Toto přerušení v řadě případů vycházelo z dohody úřadů s podniky v průběhu předběžných konzultací.

S napětím byly očekávány výsledky účasti veřejnosti na povolovacím procesu. První zkušenosti ukazují na relativně nízký zájem veřejnosti o proceduru vydávání integrovaného povolení. Byl však zaznamenán případ, kde souběh přerušení řízení z důvodů doplnění dokumentace a následné odvolání místního občanského sdružení ve věci dílčího lokálního environmentálního zájmu fakticky zablokovalo a vážně ohrozilo realizaci environmentálního programu EU zásadní povahy a významu.

Velkou neznámou byla před zahájením procedur integrovaného povolení otázka interpretace BAT a referenčních dokumentů BREF. Zatímco v Evropské Unii je toto téma považováno za klíčové, v prvním roce zavádění režimu IPPC v České republice nebyly v této oblasti zaznamenány vážnější problémy. Příčinou tohoto překvapivého jevu může být skutečnost, že mezi žádostmi o integrované povolení převažovaly žádosti týkající se nových a moderních technologií, které požadavky BAT bez problému splňovaly. Druhým možným vysvětlením je skutečnost, že jak krajské úřady, tak Agentura integrované prevence s minimem zkušeností práce s BREF se do dobrodružství jejich interpretací nepouštěly (pro řadu dílčích oborů chemického průmyslu dosud oficiální znění BREF nebylo ani vydáno).

Skutečnost, že očekávané střety interpretací BAT/BREF se v této fázi nedostavily však byly „kompenzována“ některými českými specifiky, kterými je česká environmentální legislativa a administrativní praxe již pověstná. Jedním z nich je kategorizace zdrojů znečištění ovzduší dle zákona o ovzduší a souběžná interpretace zařízení z hlediska zákona č. 76/2002 Sb. Nejasnosti spojené s těmito interpretacemi (v rozporu s relevantními předpisy EU) nejen komplikují v řadě případů vydání integrovaného povolení, ale též postupy v režimu stavebního zákona a způsobují neodůvodněné národohospodářské ztráty. V jednom z regionů postup jednání ze správních úřadů dle názoru autora tohoto článku již přestoupil hranice pouhé rozporné interpretace zákonů a lze v něm identifikovat prvky administrativní zvláště. Nápravu by proto mělo zjednat MŽP uplatněním institutu vrchního státního dozoru, a to dříve než se sporné otázky stanou předmětem řízení před správním soudem.

Uvedené zkušenosti potvrdily oprávněnost návrhů na změny zákona č. 76/2002 Sb. předložené poslanecké sněmovně v první polovině roku 2002, zejména návrh úpravy vazby integrovaného povolení na stavební řízení směrem k dosažení plného souladu se Směrnicí 96/61/EC to znamená, že vydání integrovaného povolení je vztahováno až k vlastnímu zahájení provozu zařízení.

Závěrem je možno konstatovat, že první etapa zavádění integrované prevence v českém chemickém průmyslu přes hektické tempo zavádění nové právní úpravy do praxe přinesla vesměs pozitivní zkušenosti, které jsou příslibem pro dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí ČR nejen v chemickém průmyslu v příštích letech.

Ing. Vladimír Novotný,
předseda výboru pro zdraví, bezpečnost a životní prostředí
SCHP ČR,
UNIPETROL, a.s.

SEKCE: ZPRACOVÁNÍ NEROSTŮ

PROCES IPPC PŘI ZPRACOVÁNÍ NEROSTŮ

1. ÚVOD

V členských státech Evropské unie a zemích OECD byla přijata soustava právních předpisů, které umožňují přechod na integrovaný systém zaměřený na prevenci znečištění.

Základní směrnici pro zavedení tohoto systému v EU je směrnice Rady ES 96/61/EC ze dne 10. 10. 1996 o integrované prevenci a řízení znečištění – IPPC (Integrated pollution prevention and control). Cílem směrnice je dosáhnout vysoké úrovně ochrany životního prostředí jako celku, tzn. neposuzovat odděleně dopad činnosti na jednotlivé složky životního prostředí, ale vycházet ze všech možných vlivů činnosti na kvalitu životního prostředí a lidské zdraví. Směrnice stanovuje požadavky pro zamezení nebo alespoň omezení dalšího znečišťování ovzduší, vody a půdy. Požadavky se týkají těch průmyslových činností, které jsou největšími producenty znečištění, a u kterých je snaha dosáhnout největší možné ochrany životního prostředí.

V zájmu maximalizace využití surovin a minimalizace energetické náročnosti provozů bude na místní (krajské) úrovni docházet k porovnávání stávajících technologií s nejlepšími dostupnými technikami – BAT (Best Available Technique). BAT slouží jako referenční stav, se kterým budou porovnávány již existující provozy, nebo žádosti o stavbu nového provozu. Předpokládá se, že nové provozy budou projektovány tak, aby byly provozovány na stejných nebo lepších úrovních než těch, které jsou uvedeny v nejlepších dostupných technikách, a že stávající provozy se budou snažit o dosažení stejné nebo lepší úrovně podle technologických a ekonomických možností.

Pro každou činnost, která spadá do režimu IPPC, je tvořen referenční dokument BAT, tzv. BREF (BAT Reference Document). Ten poskytuje informace pro průmysl, členské státy EU i veřejnost o dosažitelných provozních podmínkách, emisích a úrovních spotřeby, kterých je možné dosáhnout při použití dané BAT. Stane se také vodítkem pro správní orgány, které budou poskytovat integrované povolení, bez něhož po 30. 10. 2007 nebude v zemích EU možné provozovat žádné zařízení, spadající do Směrnice IPPC. BREFy pro jednotlivá odvětví jsou připravovány Evropskou kanceláří IPPC a připomínkovány příslušnými technickými pracovními skupinami. Jejich příprava je založena na výměně a posouzení informací všech států o existujících BAT, monitorovacích postupech, dosahovaných výsledcích a výhledech dalšího vývoje.

V následujícím textu se zmíníme o procesu IPPC v sekci 3 – Zpracování nerostů, která se týká průmyslu cementu a vápna, sklářského průmyslu a keramického průmyslu. V rámci ENVIKONGRESu 2004 proběhne na veletrhu ENVIBRNO seminář k problematice IPPC v oblasti zpracování

nerostů v odpoledních hodinách dne 22. 4. 2004 v pavilonu C. Bude zahájen přednáškou Ing. Václava Knora z Ministerstva průmyslu a obchodu ČR s názvem „IPPC v průmyslu stavebních hmot“.

2. BREF PRO OBLAST NAKLÁDÁNÍ S HLUŠINOU A ODPADY PŘI HORNICKÉ ČINNOSTI

Některé činnosti nejsou charakteristické jen pro jedno průmyslové odvětví. V tomto případě jsou mezisektorové nejlepší dostupné techniky (BAT) shromažďovány v tzv. „horizontálních/průřezových BREFech“, které budou platné pro všechna příslušná odvětví. Příkladem takového BREFu, týkající se sekce 3 – Zpracování nerostů je „BREF pro oblast nakládání s hlušinou a odpady při hornické činnosti“. Podrobněji se zmíní o tomto BREFu Ing. Hana Lorencová z Mostecké uhelné společnosti, a. s., právní nástupce, Most ve svojí přednášce „Postup prací na dokumentu BREF pro oblast nakládání s hlušinou a odpady při hornické činnosti“ dne 22. 4. 2004 v rámci této sekce na ENVIKONGRESu 2004 v Brně. BREF shrnuje obecné zásady pro těžbu a úpravu nerostných surovin pro celý „životní cyklus procesu“, tzn.:

- etapy projektování
- identifikace všech možných dopadů těžby a úpravy nerostů
- studie a plány pro nakládání s odpady
- projekt souvisejících staveb
- kontroly a monitorování
- etapy provozování
- etapa uzavírky a následné péče

Všechny možnosti prevence a zásady popsané v kapitolách tohoto BREFu mohou být přiměřeně aplikovány na existující i na nové provozy. Obecně platí, že nejlepší výsledky budou získány tam, kde plány na uzavírku lokality budou vytvořeny přímo na počátku provozu v etapě projektování, tzn. koncepce činností spojených s těžbou a úpravou nerostných surovin od počátku do konce.

3. IPPC A VÝROBA CEMENTU A VÁPNA

BREF byl vydán v březnu roku 2000 a v lednu 2002 byl schválen EIIPCB (Evropská kancelář IPPC). Je rozdělen na 2 základní části, z nichž jedna shrnuje nejlepší dostupnou techniku (BAT) pro cement a druhá pro vápno. Chystá se revize BREFu s předpokladem realizace prvních výstupů v roce 2005.

BAT pro výrobu cementu představuje zejména pec na suchý způsob výroby s vícestupňovým předehříváním

a předkalcinací. Touto technikou je třeba zaručit hladký a stabilní proces výpalu, minimalizace spotřeby paliva a energie a pečlivý výběr materiálů vstupujících do pece. Předepsány jsou limity pro emise NO_x, SO_x a prachu.

BAT pro výrobu vápna zaručuje hladký a stabilní proces výpalu, minimalizaci spotřeby paliva, energie a vápence a pečlivý výběr materiálů vstupujících do pece. Předepsány jsou limity pro emise prachu.

V rámci Envikongresu 2004 v Brně odezní z oblasti výroby cementu a vápna na sekci 3 – Zpracování nerostů tyto přenášky:

- Aktuální stav problematiky IPPC v cementářském průmyslu – Ing. Jan Gemrich, Výzkumný ústav maltovin Praha, s. r. o.
- Aktuální stav problematiky IPPC ve vápenickém průmyslu – Ing. Petr Hrbek – Vápenka Vitošov
- Zkušenosti s IPPC v Holcim Prachovice – Ing. Vlastimil Holas – HOLCIM Prachovice

4. IPPC A SKLÁŘSKÝ PRŮMYSL

Směrnice Rady 96/61/ES ze dne 24. 9. 1996 a dále i Směrnice EU „Směrnice integrované prevence a kontroly znečištění (IPPC)“ 96/61/EC se podle dodatku č. 1 vztahuje na provozovatele sklářských tavicích agregátů, jejichž projektovaná výrobní kapacita tavení skla je větší než 20 t skla denně.

Ve snaze sjednotit emisní limity pro výše specifikované znečišťující sklářské zdroje byl Evropským úřadem pro Integrovanou prevenci a kontrolu znečištění vydán v říjnu 2000 Referenční dokument o nejlepších dostupných technikách ve sklářském průmyslu, tzv. BREF 2000. V tomto dokumentu jsou uvedeny doporučené emisní limity EU.

Na téma zkušenosti s IPPC ve sklářském průmyslu budou v rámci Envikongresu 2004 předneseny v rámci této sekce následující příspěvky:

- Zkušenosti se zaváděním BREFu a BATu ve vazbě na Integrované povolení – Ing. Jaromír Čermák – Ornela, a. s. Desná v Jizerských horách
- Dopad legislativy v EU na sklářský průmysl – Ing. Petr Beránek – Glass Service E +E Vsetín
- Nejlepší dostupné techniky pro povolování výroby skleněných, minerálních a keramických vláken – Ing. Josef Knězek, CSc., Výzkumný ústav stavebních hmot, a. s., Brno

5. PRŮBĚH ŘEŠENÍ KERAMICKÉHO BREFU

Evropská technická pracovní skupina (TWG) pro kategorii 3.5., tj. pro Zařízení na výrobu keramických výrobků vypalováním, zejména krytinových tašek, cihel, žáruvzdorných tvárnic, obkládaček, kameniny nebo porcelánu, o výrobní kapacitě větší než 75 t denně, anebo o kapacitě pecí větší než 4 m³ a s hustotou vsázky větší než 300 kg/m³, poprvé zasedala v Seville ve dnech 1. – 2. prosince 2003. Tohoto jednání se zúčastnil i zástupce české technické pracovní skupiny TPS KERAMIKA CZ Ing. Miroslav Svoboda –

Výzkumný ústav stavebních hmot, a. s., jmenovaný Ministerstvem průmyslu a obchodu ČR. TPS KERAMIKA CZ se tak do TWG pro přípravu keramického BREFu zapojila aktivně jako jediná z přístupujících zemí EU.

Česká TPS KERAMIKA CZ byla založena v lednu 2003 ze zástupců Ministerstva průmyslu a obchodu ČR Výzkumného ústavu stavebních hmot, a. s., Silikátového svazu a Cihlářského svazu Čech a Moravy. V průběhu roku 2003 byla touto pracovní skupinou vytvořena databáze keramických podniků v ČR a podpůrný dokument o procesech v keramickém průmyslu.

Na uvedeném prvním zasedání TWG v Seville byl pro potřeby IPPC definován pojem keramika a další související pojmy. Dále byly stanoveny hlavní sektory keramického průmyslu, rozdělení keramiky, rozsah a struktura keramického BREFu a časový průběh tvorby BREFu. Pro roky 2004 a 2005 bude hlavním cílem činnosti skupiny příprava materiálů pro práci mezinárodní technické skupiny v Seville, zejména připomínkování návrhů BREF, pomocí aktivního zapojení se do internetového evropského komunikačního systému, kde budou zveřejňovány veškeré informace, které se týkají přípravy BREFu. Finální verze keramického BREFu by měla být hotova koncem roku 2005. Současnou situaci objasní ve svojí přednášce Ing. Miroslav Svoboda dne 22. dubna 2004 v rámci sekce Zpracování nerostů na Envikongresu 2004 v Brně.

Budou předneseny tyto příspěvky:

- Příprava keramického BREFu a poznatky ze zahraničí – Ing. Miroslav Svoboda, Výzkumný ústav stavebních hmot, a. s., Brno
- Zkušenosti s IPPC v keramickém průmyslu – Ing. Jaroslav Stoklasa – ÚSMH AV ČR

6. ZKUŠENOSTI S VYDÁVÁNÍM INTEGROVANÉHO POVOLENÍ

V roce 2003 byly podány první žádosti o vydání Integrovaného povolení. V rámci kategorie 3 přílohy č. 1 Zákona o integrované prevenci – zpracování nerostných surovin – bylo AIP přiděleno k vyjádření 17 žádostí. Největší počet tvořila zařízení na výrobu skla, včetně skleněných vláken o kapacitě tavení větší než 20 tun denně. K vyjádření bylo podáno 11 žádostí, z tohoto počtu však bylo 7 pro nedostatky vráceno žadateli k doplnění. Zařízení na výrobu keramických výrobků vypalováním, kategorie 3.5 dle přílohy č. 1 zákona byla zastoupena 4 žádostmi, dvě z nich byly vráceny k dopracování. O zkušenostech s vydáváním Integrovaného povolení bude informovat na Envikongresu v rámci sekce 3 Ing. Vilibald Pintzker z Agentury integrované prevence ve své přednášce „Zkušenosti s aplikací zákona č. 76/2002 Sb. pro zařízení kategorie 3 dle přílohy č. 1 zákona“.

Ing. Jaroslava Ledererová, CSc.

Ing. Miroslav Svoboda

Ing. Michaela Suchardová

Výzkumný ústav stavebních hmot, a. s. Brno

Česko-slovenský workshop

PODPŮRNÉ NÁSTROJE V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

Úvodní slovo náměstkyně ministra

Vážení účastníci,

obsah mezinárodního česko-slovenského workshopu „Podpůrné nástroje v oblasti odpadového hospodářství“ vyplývá již z jeho samotného názvu.

Pokud mohu za české Ministerstvo životního prostředí komentovat činnost v této oblasti, pak za nejvýznamnější lze považovat zpracování Realizačního programu České republiky „Návrh nástrojů na podporu zvýšení materiálového využití odpadů“ a Twinningový projekt „Finanční nástroje pro implementaci acquis v oblasti životního prostředí“, v jehož rámci byly rovněž definovány a analyzovány dostupné a využitelné nástroje v oblasti odpadového hospodářství před vstupem do Evropské unie.

Na základě memoranda podepsaného na úrovni ministrů životního prostředí České republiky a Slovenské republiky počátkem tohoto roku budou probíhat jednání k přípravě společné strategie odpadového hospodářství po vstupu obou zemí do EU.

Vzájemná výměna názorů a zkušeností na regionální a mezinárodní úrovni z uplatňování jak existujících a využívaných nástrojů, tak i navazování a upevňování spolupráce na odborné úrovni je nesporně pro všechny zúčastněné užitečné a inspirující.

Ing. Ivana Jirásková
náměstkyně ministra životního prostředí
ředitelka sekce technické ochrany životního prostředí

MEMORANDUM

ze schůzky ministrů životního prostředí České republiky a Slovenské republiky

1. Dne 27. ledna 2004 se v Hodoníně uskutečnilo pracovní jednání ministrů životního prostředí České republiky a Slovenské republiky Libora Ambrozka a Lászla Miklóse. Jednání bylo vyústěním řady společných jednání expertů obou stran k problematice odpadového hospodářství.
2. Obě strany přikládají otázkám řešení problematiky odpadového hospodářství velkou pozornost. Na obou stranách byly zpracovány a vyhlášeny celorepublikové plány odpadového hospodářství (POH). Obě strany v období před vstupem do Evropské unie řešily v dané oblasti podobné problémy. Z tohoto důvodu bylo nezbytné konzultovat některé aspekty v rámci velmi dobrých sousedských vztahů, především v pohraničních regionech.
3. Slovenská republika má zřízen recyklační fond pro oblast odpadového hospodářství (OH). V současné době disponuje Recyklační fond investičními prostředky ve výši 1 miliardy Sk. Ve Slovenské republice jsou schválené POH SR jednotlivých krajů a okresů do roku 2005, dále pak Investiční strategie SR v odpadovém hospodářství. V České republice byl schválen POH ČR a v současné době probíhá schvalování POH krajů. Na základě předběžných jednání zástupců MŽP SR a MŽP ČR se ukazuje, že v rámci připravovaného vstupu obou republik do EU bude vhodné koordinovat přípravu strategií v oblasti odpadového hospodářství v příhraničních regionech tak, aby bylo možno využít fondů EU k zavedení moderních technologií v nakládání s odpady, zejména v oblasti komunální sféry a recyklace odpadů.
4. Jako pilotní oblast, kde byla v minulosti rozvinuta úzká česko-slovenská přeshraniční spolupráce a kde je rozvinutá oblast odpadového hospodářství se jeví příhraniční regiony Jihomoravský kraj a Bratislavský a Trnavský samosprávný kraj. Česká a slovenská strana se v této souvislosti na jednání v Hodoníně shodly na užitečnosti výměny informací a to zejména v těchto oblastech:
 - a) Výměna informací o stavu OH, legislativních, administrativních a ekonomických nástrojů v obou republikách a možnostech využívání recyklačních technologií.
 - b) Výměna informací a příprava a podpora návrhů investičních strategií a spolupráce v oblasti recyklace a využití odpadů jako zdroje druhotných surovin a energie.
 - c) Příprava návrhů a podpora realizace společných přeshraničních projektů v oblasti odpadového hospodářství s využitím fondů EU.
5. Ministři životního prostředí České republiky a Slovenské republiky konstatují, že vzájemný dialog a následné společné aktivity v oblasti OH jsou oboustranně užitečné a doporučují připravit na expertní úrovni harmonogram společných aktivit pro následující období. Podobné schůzky budou organizovány i v příštím období, přičemž další schůzka bude na území Slovenské republiky.

V Hodoníně, 27. ledna 2004

Libor Ambrozek
ministr životního prostředí České republiky

László Miklós
ministr životního prostředí Slovenské republiky

VÝVOJ ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY PŘED VSTUPEM DO EVROPSKÉ UNIE

1. LEGISLATIVA A PLÁNOVÁNÍ ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ V ČR

Základní rámec v oblasti vývoje odpadového hospodářství v České republice (dále jen ČR) je možno vymezit v níže uvedených časových úsecích:

rok 1991:

Nabyl účinnosti první zákon o odpadech na území ČR (č. 238/1991 Sb.), který založil povinnost pro původce odpadů zpracovat programy odpadového hospodářství. Tato povinnost se vztahovala na některé podnikatelské subjekty a obce (podle limitu produkce odpadů), okresy a stát. Soustředěná data z programů odpadového hospodářství původců odpadů byla podkladem pro zpracování programu odpadového hospodářství příslušné obce, následně jednotlivých okresů a státu;

rok 1995:

Byl projednán Program odpadového hospodářství ČR ve vládě, který vycházel z programů odpadového hospodářství okresů. Projednaný dokument nebyl uplatňován a v důsledku toho se plánovací proces v oblasti odpadového hospodářství v požadovaném rozsahu nezahájil;

rok 1998:

Od 1. ledna nabyl účinnosti nový zákon o odpadech (č. 125/1997 Sb.), ve kterém byla uložena povinnost zpracovat Koncepti odpadového hospodářství ČR. Tato skutečnost korespondovala s rozhodnutím ČR učiněné v roce 1996, požádat o přijetí do EU, kde pro členské státy byla ve směrnici ES stanovena povinnost plánovat v oblasti nakládání s odpady;

rok 1999:

Byla zpracována Koncepte odpadového hospodářství ČR 2000 a zahájeny práce na Krajských koncepcích odpadového hospodářství (dále jen KKO);

rok 2001:

Byly zahájeny přípravné práce na návrhu Plánu odpadového hospodářství ČR (dále jen POH ČR);

rok 2002:

Od 1. ledna nabyl účinnosti nový zákon o odpadech (č. 185/2001 Sb.) a zákon o obalech (č. 477/2001 Sb.). 27. prosince byl předložen do vlády návrh nařízení vlády o POH ČR;

rok 2003:

Od 1. července nabylo účinnosti nařízení vlády č. 197/2003 Sb. o Plánu odpadového hospodářství České republiky, čímž se podpořil proces vedoucí k udržitelnému odpadovému hospodářství. V průběhu roku 2003 bylo již zpracováno několik krajských plánů odpadového hospodářství

a v návaznosti na ně budou následovat plány odpadového hospodářství původců odpadů.

Jakými nástroji, postupy a způsoby dodržovat stanovené zásady a plnit jednotlivá opatření POH ČR? To je řešeno zpracovateli realizačních programů ČR za spoluúčasti členů pracovních skupin, které ustanovilo Ministerstvo životního prostředí ke zpracování realizačních programů ČR. Návrhy na jmenování členů do jednotlivých pracovních skupin poskytl, na základě výzvy Ministerstva životního prostředí, ostatními resorty, kraje, hospodářská sféra (svazy, asociace, sdružení), neziskové organizace a další dotčené subjekty.

Zpracování realizačních programů ČR probíhá od roku 2003 (např. Realizační program ČR pro nebezpečné odpady, pro odpady ze zdravotnictví, pro kaly z ČOV, pro autovraky, pro obaly a odpady z obalů, pro biologicky rozložitelné odpady, pro elektrická a elektronická zařízení, pro odpady s obsahem PVC, Plán ČR pro odstraňování PCB a Návrh nástrojů na podporu zvýšení materiálového využití odpadů v ČR) a bude ukončeno v roce 2006. Aktuální informace jsou k dispozici na webových stránkách Ministerstva životního prostředí <http://www.env.cz>, odkaz Odpady resp. Plán odpadového hospodářství ČR. Výstupy z prvních realizačních programů ČR budou zpracovány po jejich připomínkovém řízení do formy usnesení vlády a předloženy k projednání vládě do poloviny roku 2004.

V současné době je v Parlamentu ČR projednávána novela zákona o odpadech, jejíž bezprostředním důvodem byla dále nutnost sladit českou legislativu s požadavky Směrnice 2000/53/ES o vozidlech s ukončenou životností. Cílem této Směrnice je omezení produkce odpadů vzniklých z motorových vozidel kategorie M1 a N1 tj. osobní užitkové vozy do 3,5 t. Klíčové požadavky zaváděné novelou zákona o odpadech se vztahují na všechny kategorie motorových vozidel, která byla určena k provozu na pozemních komunikacích pro účel přepravy osob, zvířat nebo věcí a týkají se nakládání s autovraky i jejich částmi.

Dalším z aktuálně novelizovaných zákonů je zákon č. 477/2001 Sb., o obalech. Jeho cílem je především komplexně řešit problematiku obalů a obalových odpadů. Dalším cílem zákona rovněž byla transpozice legislativy Evropských společenství v oblasti s nakládání s obaly, tj. směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES o obalech a obalových odpadech a předpisů na ni navazujících. Pro transpozici této směrnice bylo pro Českou republiku vyjednáno přechodné období do roku 2005, týkající se rozsahu kvót pro recyklaci a využití obalů. Tato novela nabylo účinnosti dne 3. 3. 2004.

V současnosti probíhají velmi intenzivní pracovní jednání za účasti dotčených ústředních orgánů státní správy a odborných pracovníků z ČR a zahraničí, která řeší problematiku transpozice a implementace dalších evropských směrnic a rozhodnutí. Jedná se zejména o biologicky rozložitelné odpady, odpady z těžby a omezení ukládání odpadů na skládky.

Česká republika má v zákoně č. 185/2001 Sb., o odpadech, příslušných prováděcích vyhláškách zejména vyhlášce č. 383/2001 Sb., o podrobnostech nakládání s odpady a následně v Plánu odpadového hospodářství ČR plně transponovány požadavky Směrnice ES č. 1999/31 o skládkách odpadu. K hlavním požadavkům Směrnice patří zejména snižování množství biologicky rozložitelného komunálního odpadu ukládaného na skládky a to: v horizontu 2010/2013/2020 na 75/50/35 % množství ukládaného na skládky v roce 1995. Při implementaci směrnice ČR požádala Evropskou komisi v souladu s ustanovením směrnice 1999/31 o posun plnění požadavků o 4 roky z původních let 2006/2009/2016. Tato možnost byla k využití pro státy, které v roce 1995 skládaly více než 80 % komunálního odpadu, mezi které patřila i ČR.

V letech 2004–2005 se bude řešit projekt PSO – program pro spolupráci se Střední a Východní Evropou financovaný holandskou vládou na téma: „Nakládání s biologickým komunálním odpadem“ a projekt „implementace směrnice EU o elektrošrotu“.

2. EKONOMICKÉ NÁSTROJE V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVÍ

Pro podporu ochrany a zlepšování životního prostředí byl jako jeden ze základních ekonomických nástrojů státní politiky životního prostředí zřízen Státní fond životního prostředí České republiky (dále jen SFŽP). SFŽP podporuje realizace opatření i v programech nakládání s odpady (stav k 1. 1. 2004):

4.1. Program podpory sanací a rekultivací starých skládek

Cílem programu jsou sanace a rekultivace starých skládek převážně komunálního odpadu (KO), zejména těch, které byly provozovány na základě zvláštních podmínek podle § 15 odst. 1 písm. b) zrušeného zákona č. 238/1991 Sb., o odpadech, ve znění zákona č. 300/1995 Sb., zpoplatněných dle § 2 zákona č. 62/1992 Sb., a následně dle zákona č. 41/1995 Sb. Technické zabezpečení těchto skládek musí minimalizovat jejich rizikovost pro životní prostředí. Ve výjimečných případech mohou být likvidovány i černé skládky zejména v národních parcích a v chráněných krajinných oblastech. Program je určen pro územní samosprávné celky nebo jimi zřízené příspěvkové organizace a organizační složky.

4.2. Program na podporu využití odpadů

Cílem programu je podpořit zavádění Integrovaných systémů nakládání s odpady na území krajů a obcí, jejichž jednotlivé prvky přispívají k využívání odpadů a tím ke snížení celkové zátěže životního prostředí. Základními prvky integrovaného systému nakládání s odpady, které budou

podporovány, jsou zařízení, v nichž jsou provozovány činnosti uvedené v příloze č. 3 zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, v platném znění, např. :

- technologické linky na třídění a úpravu odpadů;
- zařízení pro mechanicko-biologickou úpravu odpadů,
- zařízení pro biologickou úpravu odpadů – kompostování,
- technologické linky na recyklaci a regeneraci odpadů;
- zařízení na využívání odpadů;
- zařízení a technologické linky na úpravu a využívání elektrošrotu (ledničky, PC, TV atp.)

a výstavba (zřizování) sběrných míst a dále sběrných dvorů a překládacích stanic v systému odděleného sběru různých druhů odpadů.

Program je určen pro právnické i fyzické osoby oprávněné k podnikání s odpady, územní samosprávné celky a jimi zřizované příspěvkové organizace nebo organizační složky.

Předmět podpory musí být v souladu s Plánem odpadového hospodářství ČR a Plánem odpadového hospodářství místně příslušného kraje, pokud je uvedený dokument v době podání žádosti o podporu schválen.

4.3. Program na podporu zpracování Plánů odpadového hospodářství krajů

Cílem programu je podpora zpracování Plánu odpadového hospodářství kraje (dále jen „POH kraje“) pro území jednotlivých krajů dle členění České republiky platného od 1. 1. 2000. Účelem programu je sjednotit postup přípravy POH krajů a formy výstupů vzhledem ke vzájemným vazbám mezi kraji, za účelem optimalizace i nové realizace nadregionální sítě zařízení pro nakládání s odpady směřující k integrovaným systémům hospodaření s odpady.

4.4. Program na podporu nakládání s autovraky

Cílem programu je podpořit nakládání s autovraky, zejména při odtahu a svozu opuštěných vozidel do sběrných zařízení a dále na podporu vybudování systému sběru, zpracování a využití autovraků.

Program je určen pro právnické a fyzické osoby oprávněné k podnikání v oboru nakládání s nebezpečnými odpady, územní samosprávné celky a jimi zřizované příspěvkové organizace nebo organizační složky, obecně prospěšné organizace a občanská sdružení.

Autovrakem se rozumí ve smyslu § 36 písm. a) zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, v platném znění každé úplné nebo neúplné motorové vozidlo, které bylo určeno k provozu na pozemních komunikacích pro přepravu osob, zvířat nebo věcí a stalo se odpadem podle § 3 zákona č. 185/2001 Sb.

Základní typy opatření, která budou podporována:

- technické dovybavení stávajících autovrakovišť na úroveň požadovanou vyhláškou č. 383/2001 Sb., v platném znění,
- vybavení zpracovatelských zařízení technologickými linkami na demontáž autovraků, recyklaci a využití autovraků a jejich dílů,
- vybavení sběrných a zpracovatelských zařízení prostředky pro svoz autovraků,
- technický rozvoj zařízení pro sběr a zpracování autovraků.

Program nabývá platnosti v den schválení novely zákona o odpadech týkající se nakládání s autovraky, pokud příjmem Fondu bude alespoň část z poplatků za dovezené automobily.

3. PŘESHRANIČNÍ POHYB ODPADŮ

Ministerstvo životního prostředí je podle § 72 odst. 1 písm. c), zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, kompetentním úřadem pro dovoz, vývoz a tranzit odpadů. Státní správu v této věci vykonává odbor odpadů, tj. ve správním řízení vydává prvoinstanční rozhodnutí k dovozu, vývozu a tranzitu odpadů. V EU se přeshraniční pohyb řídí Nařízením Rady (EHS) č. 259/93 ze dne 1.2.1993, o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o jejich kontrole. Toto Nařízení platí pro členské země přímo, tj. po vstupu do EU bude přímo aplikovatelné v ČR. V současném zákoně o odpadech, je Nařízení transponováno s některými odchylkami. Po vstupu bude příslušná část zákona o odpadech zrušena a zůstanou v ní pouze ta ustanovení, která na základě zmocnění v Nařízení musejí upravovat národní legislativu.

V souladu s Nařízením dělí zákon o odpadech dovoz a vývoz odpadů na dovoz a vývoz odpadů za účelem jejich využití a za účelem jejich odstranění.

3.1 Dovoz odpadů za účelem odstranění

Do České republiky je podle § 54 odst. 3 zákona o odpadech, zakázáno dovážet odpady za účelem odstranění, tzn. že veškeré dovozy odpadů za účelem jejich uložení na skládce jsou zakázány. Podle čl. 4-3-a)-i Nařízení členská země může zakázat dovoz odpadů za účelem odstranění. ČR proto zachová zákaz dovozu odpadů k odstranění i po vstupu do EU, pokud nedojde k podstatné změně v této oblasti odpadového hospodářství ČR.

3.2 Vývoz odpadů za účelem odstranění

V souladu s Nařízením a uplatněním principu soběstačnosti v odstraňování odpadů je povolován vývoz odpadů za účelem odstranění jen v případě, že v ČR není k dispozici volná kapacita k odstranění určeného druhu odpadu (v praxi se jedná zejména o odpady s obsahem PCB/PCT). Vývoz odpadů za účelem odstranění tedy nebude povolován v případě, že budou současně splněny následující podmínky:

- v ČR existuje zařízení pro odstraňování příslušného druhu odpadu
- provozovatel zařízení má příslušné souhlasy k provozování zařízení podle zákona o odpadech (souhlas podle § 14) i dalších relevantních zákonů a předpisů (např. kolaudační rozhodnutí)
- zařízení má dostatečnou volnou kapacitu pro odstranění daného množství odpadu
- zařízení není dlouhodobě odstaveno z provozu.

3.3 Dovoz a vývoz odpadů za účelem využití

Na odpady určené k využití se pohlíží jako na druhotné suroviny. Odpady se dělí do 2 skupin, sestavených na základě vyhodnocení rizik pro zdraví a ŽP při jejich přeshraničním pohybu v podmínkách členských zemí EU:

a) Odpady, jejichž dovoz, vývoz a tranzit podléhá souhlasu dotčených zemí (odpady uvedené na žlutém a červeném seznamu odpadů a odpady nezařazené).

b) Odpady jejichž dovoz, vývoz a tranzit souhlas dotčených zemí nevyžaduje a které se pohybují jako zboží (odpady uvedené na zeleném seznamu). Pokud by odpady uvedené na zeleném seznamu byly kontaminovány jinými materiály v takové míře, že tyto odpady není možné využít způsobem, který neohrožuje lidské zdraví a životní prostředí nebo rizika spojené s těmito odpady se zvyšují natolik, že je nutné je zahrnout do žlutého seznamu nebo červeného seznamu odpadů, pak je nelze přepravovat jako odpady zeleného seznamu, i když jsou v něm uvedeny. Při zařazování odpadů do zeleného seznamu je třeba se řídit rovněž Metodickým pokynem odboru odpadů pro zařazování odpadů na zelený seznam, který detailněji stanoví pro některé vybrané odpady podmínky, za nichž je lze zařadit do zeleného seznamu odpadů (Věstník MŽP č. 12/2001). Odbor odpadů připravuje Metodický pokyn pro zařazení zbylých druhů odpadů zeleného seznamu. Jeho uveřejnění ve Věstníku MŽP se předpokládá na začátku roku 2004.

Členská země EU může podle čl. 1-3-d) Nařízení ve výjimečných případech z důvodu ochrany zdraví a životního prostředí u některých položek zeleného seznamu kontrolovat jejich přeshraniční pohyb tak, jako by se jednalo o odpady uvedené na žlutém nebo červeném seznamu odpadů. V současné době je tato výjimka aplikována u 3 položek zeleného seznamu (použité pneumatiky – GK020, hliníkové stěry – GB030 a vraky motorových vozidel bez kapalin – GC040). Lze předpokládat, že ČR tyto 3 výjimky už nebude po vstupu do EU požadovat. Pokud se týká třetí výjimky, stává se v poslední době velkým problémem narůstající počet dovozů použitých vozidel, která nelze řádným způsobem uvést do provozu a je proto třeba s nimi naložit jako s odpadem. V případě pochybností o tom, zda se jedná nebo nejedná o odpad, rozhoduje podle § 78 odst. 2 písm. h) zákona o odpadech příslušný krajský úřad. V současné době je připraven ke schválení v poradě vedení a následně k vydání ve Věstníku MŽP a zveřejnění na webových stránkách MŽP Metodický pokyn pro posuzování dovážených použitých vozidel jako odpadu. Metodický pokyn bude předán krajským úřadům s cílem poskytnutí pomůcky pro sjednocení postupu při hodnocení dovážených použitých vozidel. O zpracovaném Metodickém pokynu bude dále podána informace GŘ cel pro vytvoření jejich vlastního interního předpisu. Pokud MŽP ani tuto problematiku výjimku nebude vstupem do EU požadovat, budou muset kontrolní orgány zpřísnit kontroly dovážených autovraků z hlediska obsahu nebezpečných látek (provozní kapaliny, olejové filtry, akumulátory, apod.). V případě, že autovraky budou obsahovat nebezpečné kapaliny a látky, nelze je zařadit do zeleného seznamu pod kód OECD GC040, ale je nutno je zařadit mezi odpady nezařazené do žádného ze seznamů a jejich přeshraniční pohyb se bude řídit režimem červeného seznamu odpadů.

Na rozdíl od přeshraničního pohybu za účelem odstranění nelze podle současné právní úpravy v EU u přeshraničního pohybu odpadů určených k využití uplatnit obecný zákaz. Podle § 55 odst. 4 zákona o odpadech platí v současné době zákaz dovozu odpadů za účelem energetického využití

tí, včetně dovozu odpadů uvedených na zeleném seznamu k tomuto účelu. Po vstupu ČR do EU bude tento generální zákaz přepravy odpadů z členských zemí EU za účelem jejich energetického využití zrušen. Pro posuzování, zda se při přepravě odpadu za účelem spalování jedná o přepravu za účelem energetického využití nebo odstraňování, je třeba ve smyslu čl. 2-i),k) Nařízení důsledně vycházet z definice Rámcové směrnice o odpadech č. 75/442/EEC. Konkrétně pro rozlišení, zda se jedná o operaci R1 nebo D10, je ve smyslu dvou nedávných rozsudků Evropského soudního dvora rozhodný účel spalování odpadu ve vztahu k těmto definicím. Námitky proti přepravě odpadu za účelem energetického využití odpadu je možné po vstupu ČR do EU vznést z důvodů uvedených v čl. 7-4 Nařízení, např. pokud přeprava není v souladu s vnitrostátními právními předpisy na ochranu ŽP, pokud je v nesouladu s POH apod. MŽP posuzuje v souladu s POH ČR všechny fáze nakládání s odpadem až do jeho předání do finálního zařízení k využití/odstranění odpadu. Podle § 12 odst. 2 a 3 ve spojení s § 14 odst. 1 zákona o odpadech lze v ČR odpady využívat/odstraňovat pouze v zařízeních, která mají povoleno zpracovávat příslušný druh odpadu na základě rozhodnutí krajského úřadu, kterým

je udělen souhlas k provozování zařízení a souhlas s provozním řádem zařízení.

4. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Česká republika bude samozřejmě i po vstupu do EU nadále spolupracovat se sousedními státy, se kterými jsou navázány úzké vztahy nejen na odborné úrovni. Jedná se zejména o Slovenskou republiku, německé regiony jako je Sasko a Bavorsko. Příkladem může být i nedávný seminář „12. Workshop of the Basel convention regional centre on strengthening the co-operation based on the chemicals and hazardous wastes conventions“, kterého se v Praze, Průhonících, účastnily některé členské a přistupující státy EU, týkající se problematiky a vyhodnocení persistentních organických polutantů a sjednocení názorů i v problematice jiných mezinárodních smluv (Stockholmská, Rotterdamská úmluva, Montrealská úmluva, Stockholmský protokol).

Ing. Leoš Křenek
ředitel odboru odpadů

Ministerstvo životního prostředí České republiky

VÝVOJ ODPADOVÉHO HOSPODÁŘSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY PRED VSTUPOM DO EURÓPSKEJ ÚNIE

Odpadové hospodárstvo Slovenskej republiky prešlo za uplynulých 13 rokov významnými zmenami. Prvým krokom na tejto ceste bolo v roku 1991 schválenie prvého komplexného právneho systému pre túto oblasť. Zákon č. 238/1991 Zb. o odpadoch a nadväzne zákon SNR č. 494/1991 Zb. o štátnej správe v odpadovom hospodárstve vytvorili základ právnej úpravy odpadového hospodárstva nášho štátu.

Po desiatich rokoch úspešného uplatňovania tejto právnej úpravy bolo však nutné prikrčiť k jej pomerne rozsiahlej úprave. Dôvodom tejto zmeny boli predovšetkým požiadavky vyplývajúce zo skutočnosti, že Slovensko sa stalo asociovanou krajinou vo vzťahu k Európskej únii.

V tomto období boli deklarované základné požiadavky na zmeny v legislatíve Slovenskej republiky, kde na jednom z prvých miest bola oblasť odpadového hospodárstva. Európska komisia presne stanovila, s ktorými smernicami a nariadeniami Rady sa má naša legislatíva prednostne vysporiadať.

Preberanie európskej legislatívy týkajúcej sa odpadov bolo a je jednou z hlavných priorít Slovenskej republiky v rámci asociačného procesu a prebiehalo v troch základných krokoch.

Prvým krokom bolo prijatie zákona č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý zabezpečil čiastočný súlad nášho právneho systému na úseku odpadového hospodárstva s právom EÚ.

Tento zákon prebral ustanovenia právnych predpisov EÚ týkajúce sa celého rámca nakladania s odpadmi:

- smernica Rady č. 75/442/EHS o odpadoch v jej aktuálnom znení, ktorá je rámcovou smernicou pre celú oblasť odpadov,
- smernica Rady č. 91/689/EHS o nebezpečných odpadoch,
- nariadenie Rady č. 259/93 o dozore a kontrole zásielok odpadov vo vnútri, do a z Európskych spoločenstiev
- smernica Rady č. 91/157/EHS o batériách a akumulátoroch obsahujúcich určité nebezpečné látky,
- smernica Rady č. 75/439/EHS o zneškodňovaní odpadových olejov,

Zákon o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov upravil práva a povinnosti právnických osôb a fyzických osôb pri predchádzaní vzniku odpadov a pri nakladaní s odpadmi, pôsobnosť orgánov štátnej správy a obcí, zodpo-

vednosť za porušenie povinností na úseku odpadového hospodárstva a ustanovil zriadenie Recyklačného fondu.

Významným krokom v novej právnej úprave v oblasti odpadového hospodárstva sú aj nové ekonomické a právne nástroje, ktorých cieľom je výrazne vyššia kumulácia finančných prostriedkov zo súkromného sektoru. Predchádzajúca legislatívna úprava síce nebránila využívaniu obdobných nástrojov na báze dobrovoľnosti, takýto postup sa avšak ukázal ako málo efektívny.

Jedným z týchto ekonomických nástrojov je aj Recyklačný fond. Zriadením Recyklačného fondu sa vytvoril nový typ inštitúcie, ktorá patrí k jedným zo základných ekonomických nástrojov pre oblasť životného prostredia ovplyvňujúcim nakladanie s odpadmi.

Druhým krokom na ceste zosúladenia našich právnych predpisov v oblasti odpadového hospodárstva bolo prijatie zákona č. 529/2002 Z.z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý je plne v súlade s ustanoveniami Smernice európskeho Parlamentu a Rady č. 94/62/ES o obaloch a o odpadoch z obalov.

Tretím krokom bola koncom roku 2003 novelizácia zákona o odpadoch. Novelou zákona boli prebrané právne predpisy EÚ, najmä :

- smernicu Rady č. 78/176/EHS o odpadoch z priemyslu oxidu titaničitého,
- smernicu Rady č. 82/883/EHS o postupe pri dohľade a monitorovaní životného prostredia, v súvislosti s odpadom z priemyslu oxidu titaničitého,
- smernicu Rady č. 96/59/ES o zneškodňovaní PCB a PCT.

a bola dopreberaná smernica o starých vozidlách. Schválením novely zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o odpadoch sa dosiahol súlad právnej úpravy odpadov v Slovenskej republike s právnou úpravou Európskej únie.

Novelou zákona o odpadoch bola uskutočnená aj úprava tých ustanovení zákona, ktorých vykonateľnosť sa počas viac ako jeden a pol ročnej účinnosti predmetného právneho predpisu ukázala problematickou alebo nedostatočnou.

V roku 2004 čaká oblasť odpadového hospodárstva ešte niekoľko zmien súvisiacich so vstupom Slovenskej republiky do Európskej únie. Jednak je to nadobudnutie platnosti zmluvy o pristúpení Slovenskej republiky k Európskej únii. Týmto dňom Nariadenie Rady (EHS) č. 259/93 z 1. februára 1993 o kontrole a riadení pohybu zásielok odpadu v rámci Európskeho spoločenstva, doňho a z neho (Úradný vestník Európskych spoločenstiev č. L 030 s. 1 a nasl. zo 6.2.1993) v znení neskorších zmien a doplnkov a súvisiace predpisy sa stane na území Slovenskej republiky priamo aplikovateľné a bezprostredne účinné a jednak príprava transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady 2002/96/ES z 27. januára 2003 o odpade z elektrických a elektronických zariadení v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady 2003/108/ES z 8. decembra 2003 a transpozícia smernice Európskeho parlamentu a Rady

2002/95/ES z 27. januára 2003 o obmedzení používania niektorých nebezpečných látok v elektrických a elektronických zariadeniach.

Odpadové hospodárstvo vždy patrilo a patrí k tým zložitým životného prostredia, ktoré úzko súvisia tak so samotnou ochranou životného prostredia, ako aj ekonomikou. Táto skutočnosť je vyjadrená už aj samotný názvom tejto oblasti – hospodárenie s odpadmi. Práve v tejto oblasti životného prostredia sa viac ako v ostatných prejavuje jeho spojenosť s ekonomickou sférou. Toto dôležité prepojenie nadobúda svoj význam hlavne v posledných rokoch a bude výrazne ovplyvňovať najbližší rozvoj odpadového hospodárstva na Slovensku. Jednotlivé druhy odpadov sa vzhľadom na vyčerpanosť primárnych prírodných zdrojov a zvyšovanie environmentálneho povedomia postupne stávajú a stanú významným zdrojom vstupných surovín do výroby. Zhodnocovanie odpadov a to tak materiálové, ako aj energetické je a čím ďalej tým viac bude prvoradým spôsobom nakladania s odpadmi. Recyklácia odpadov a rozvoj odvetvia priemyslu s ním súvisiaci je významným krokom nie len z dôvodu ochrany životného prostredia ale aj z hľadiska rozvoja spoločnosti.

Zmeny možno zaznamenať aj v myslení občanov. Nové ekonomické nástroje v odpadovom hospodárstve prispeli k zvýšeniu záujmu obyvateľov miest a obcí o túto oblasť a tým aj k zvyšovaniu ich environmentálneho povedomia.

V minulom roku sme si pripomínali desiate výročie odpadového hospodárstva samostatnej Slovenskej republiky. Za toto obdobie sa podarilo uskutočniť niekoľko významných krokov a to jednak v oblasti legislatívy ako aj technikou zabezpečení nakladania s odpadmi.

O úspechoch, ktoré sa podarilo „odpadárom“ za toto obdobie dosiahnuť a to tak v Slovenskej republike ako aj v Českej republike v niektorých z oblastí nakladania s odpadmi je aj celý priebeh tohoto workshopu.

Spolupráca našich národov v zjednotenej Európe môže byť mnoho krát príkladom. Oblasť odpadového hospodárstva je tým jasným dôkazom, nakoľko naše spoločné aktivity a plány by mali prispieť k spoločnému postupu v rámci presadzovania sa na európskom poli a k spoločným projektom riešenia nakladania s odpadmi za účelom racionalizácie činností a zefektívnenia vynakladania prostriedkov.

Verím, že spoločnými silami, uvedením si dôležitosti a významnosti odpadového hospodárstva a nakladania s odpadmi pre rozvoj spoločnosti ako aj prekonávaním prekážok v myslení nás všetkých dosiahneme ďalší pokrok tak aby sme úspešne konkurovali aj v tejto oblasti vyspelým štátom Európy medzi ktoré chceme patriť.

Ing. Peter Gallovič
riaditeľ odboru odpadového hospodárstva
Ministerstva životného prostredia
Slovenskej republiky

NAKLÁDÁNÍ S ODPADY A STÁTNÍ FOND ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR

1. ÚVOD

Státní fond životního prostředí ČR (dále jen Fond) byl zřízen zákonem ČNR č.388/1991Sb., o Státním fondu životního prostředí jako významný finanční zdroj a jako jeden z významných nástrojů Státní politiky životního prostředí. Na tento zákon dále navazuje Směrnice o poskytování finančních prostředků ze SFŽP ČR a její Přílohy I a II. Tyto přílohy, které popisují jednotlivé národní programy, jenž Fond podporuje, jsou pravidelně každoročně novelizovány. Tyto novelizace reagují na aktuální potřeby žadatelů, vývoj legislativy a samozřejmě odráží i množství disponibilních prostředků Fondu. Správcem Fondu je na základě výše citovaného zákona ministr životního prostředí.

V současné době, kdy se implementují Evropské směrnice týkající se životního prostředí do českého práva je evidentní, že tímto nástrojem bude nadále. Jednou z priorit do které by se mělo investovat je oblast nakládání s odpady.

2. PROGRAMY NA PODPORU NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

V současnosti Fond nabízí v oblasti nakládání s odpady tyto programy:

- Program podpory sanací a rekultivací starých skládek, označený v Přílohách I jako 4.1. V rámci toho programu je možné žádat o podporu ve formě dotace ve výši 40 % z celkových rozpočtových nákladů (v případě obcí na území NP je možno po předložení odsouhlaseného plánu opatření získat až 80% dotace) a podporu ve formě půjčky s úrokem 4% p.a. ve výši 40 % z celkových rozpočtových nákladů. Je možné žádat na sanace a rekultivace starých skládek KO, zejména těch, které byly provozovány na základě zvláštních podmínek podle § 15 odst. písm. b) zrušeného zákona č. 238/1991 Sb., ve znění zákona č. 300/1995 Sb., zpoplatněných dle § 2 zákona o odpadech č. 62/1992 Sb. a následně i dle zákona č. 41/1995 Sb. technické zabezpečení těchto skládek musí minimalizovat jejich rizikovost. V odůvodněných případech mohou být likvidovány i černé skládky, zejména v NP a CHKO.
- Podpora vybudování systému shromažďování, sběru, třídění, využívání a odstraňování odpadů financováním výstavby sběrných míst – sběrných dvorů, recyklačních linek a zařízení na využívání odpadů. Jedná se o program 4.2 Program na využívání a zneškodňování odpadů, ve kterém nepodnikatelské subjekty mohou obdržet dotaci ve výši 30 % z celkových rozpočtových nákladů a půjč-

ku s 1,5 % úrokem ve výši 50 % z celkových rozpočtových nákladů a podnikatelské subjektu půjčky s 4% úrokem ve výši 80 % z celkových rozpočtových nákladů. Odklad splatnosti půjčky je v obou případech 2 roky, doba splatnosti u nepodnikatelské sféry 7 let, u podnikatelů 8 let. Fond hradí jak stavební, tak technologickou část. V současné době nehradí např. provozní výdaje, nákup kontejnerů a zařízení nezabudované do stavby (např. manipulační technika), nákup nemovitostí a pozemků.

- Program na podporu zpracování Plánů odpadového hospodářství krajů, značený jako 4.3. Účelem programu je sjednotit postup přípravy POH krajů a formy výstupů vzhledem ke vzájemným vazbám mezi kraji, za účelem optimalizace i nové realizace nadregionální sítě zařízení pro nakládání s odpady směřující k integrovaným systémům hospodaření s odpady. Žadatelem může být pouze kraj, výše podpory max. do výše 80 % z rozpočtových nákladů a je omezena částkou 1 mil. Kč.
- Program na podporu nakládání s autovraky, značený jako 4.4. Tento program by měl vejít v platnost v případného dne schválení novely zákona o odpadech, týkající se nakládání s autovraky, tzn. pokud příjmem Fondu bude alespoň část poplatků za dovezené automobily. Cílem programu je podpora nakládání s autovraky, zejména při odtahu a svozu opuštěných vozidel do sběrných zařízení a dále na podporu vybudování systému sběru, zpracování a využití autovraků. Program jen určen pro právnické a fyzické osoby oprávněné k podnikání v oboru s nebezpečnými odpady. Územní samosprávné celky atd. Podpora je navržena ve formě dotace ve výši 50 % z celkových rozpočtových nákladů (omezení pro nepodnikatelské subjekty – max. 20 mil.Kč, u podnikatelských subjektů 3 mil.Kč). Předpokládá se, že obsah programu bude v krátké době ještě upřesněn.

3. PŘÍJMY A VÝDAJE SFŽP V OBLASTI NAKLÁDÁNÍ S ODPADY

Prostředky na financování projektů SFŽP ČR získává z poplatků za vypouštění odpadních vod do vod povrchových, poplatků za vypouštění škodlivých látek do ovzduší, poplatků podle zákona o odpadech, odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu ve výši 60 %, poplatků za skutečný odběr podzemních vod, úhrad odváděných do státního rozpočtu za vydobyté nerosty, příjmů za porušení předpisů a opatření k ochraně životního prostředí, peněžních příjmů z postihu žadatelů za neoprávněné použití nebo zadržení prostředků Fondu, dotací ze státního rozpočtu, podílů na

výnosu daní, úvěrů od právnických osob, příspěvků od tuzemských a zahraničních právnických a fyzických osob, dalších příjmů stanovených obecně závaznými právními předpisy v jednotlivých úsecích životního prostředí, pokut uložených orgány správce Fondu a Českou inspekci životního atd.

Z oblasti odpadového hospodářství Fond získává prostředky na základě zákona č. 185/2001 Sb., o odpadech, § 45 a § 46 – za ukládání odpadů na skládky. Poplatek za ukládání odpadů na skládku platí původce odpadu. Poplatek od původce odpadu vybírá provozovatel skládky při uložení odpadů na skládku a poté je provozovatel odvádí příjemcům poplatků, a to vždy k poslednímu dni následujícího kalendářního měsíce. Poplatek za ukládání odpadu se skládá ze dvou složek. Základní složky poplatku – příjemcem této složky poplatku je obec, na jejímž katastrálním území skládka leží, riziková složka poplatku se platí za uložení nebezpečného. U komunálního a ostatního odpadu je v současné době výše základní složky odpadu 200 Kč/t a u nebezpečného odpadu základní složka 1100 Kč/t a riziková složka poplatku je 2000 Kč/t. V roce 2005 až 2006 všechny sazby vzrostou na 300 Kč/1200 Kč/ 2500 Kč/t.

Příjmem SFŽP ČR je riziková složka poplatku za uložení nebezpečného odpadu. V roce 1998 byl tento poplatek stanoven ve výši 300 Kč/t, 1999 – 2000 ve výši 500 Kč/t, v roce 2001 ve výši 750 Kč/t uloženého nebezpečného odpadu, v roce 2002 až 2004 je to již výše uvedený poplatek. Celkové příjmy Fondu za rizikovou složku odpadu činily v roce 1999 88,8 mil. Kč, v roce 2000 cca 53,6 mil. Kč a v roce 2001 51,7 mil. Kč, v roce 2002 112,4 mil. Kč, v roce 2003 to bylo **106,4 mil. Kč**. I když příjmy by teoreticky mohly být vyšší, prakticky se tak neděje. Velká část nebezpečných odpadů uložených na skládku je deklarována jako materiál na technické zabezpečení skládky a tudíž podle konkrétně § 45 odst. 3 zákona o odpadech, který v současné době zní: „Poplatky se neplatí za ukládání odpadů jako technologického materiálu zajištění skládky za účelem technického zabezpečení skládky v souladu se schváleným projektem provozní skládky – provozovatelé skládek uvádějí až 3x více materiálu na technické zabezpečení skládky (tedy nezaplatněného) oproti množství odpadu, za který odvedli poplatek. Fond, města a obce tak přichází o velkou část příjmů, které by mohly být následně použity na další rozvoj odpadového hospodářství.

Dále je to dle zákona č. 477/2001 Sb., o obalech – příjem za registrační a evidenční poplatek. V roce 2002 Fond celkově obdržel 4 285 000 Kč a v roce 2003 to bylo 4,6 mil. Kč. Příjem ze zákona o obalech však bude klesat, novelizací zákona došlo ke snížení částky obou poplatků.

Pro srovnání Fond zpátky do odpadového hospodářství investoval **v roce 2002 462,7 mil. Kč**, tj. téměř **4x násobek** příjmů z odpadového hospodářství v tomto roce. V roce 2003 poskytl podporu v celkové výši **452,2 mil. Kč**, opět skoro **4x více** než z oblasti odpadů získal (celkem **152 mil. Kč**.)

Dle novely zákona o odpadech implementující Směrnici Rady a Parlamentu 2000/53/ES, o vozidlech s ukončenou životností, by Fond by měl získat alespoň část poplatků za

dovoz ojetých vozidel, nesplňující emisní limity do ČR. Vybrané poplatky by měly sloužit k financování odstranění staré zátěže (autovraků).

4. PODPORA NAKLÁDÁNÍ S ODPADY Z FONDŮ EU

Vstupem do Evropské Unie díky společné regionální a strukturální politice EU získá žadatel prostřednictvím Fondu možnost žádat o podporu odpadových projektů z kohezního fondu – Fondu soudržnosti a fondu strukturálních – konkrétně Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF, European Regional Development Fund).

Mezi oběma typy Fondů je rozdíl ve formě podpory. V případě Fondu soudržnosti jde o podporu konkrétních projektů ať už vlastního nakládání s odpady nebo odstranění starých zátěží. Minimální velikost projektu je stanovena na 10 mil. EUR. V případě Fondu soudržnosti je SFŽP ČR implementační jednotkou. V případě podpory ze strukturálních Fondů je o podporu operačních programů.

Prostřednictvím Fondu jako zprostředkujícího subjektu bude možné žádat o podporu v rámci **Operačního programu Infrastruktura, konkrétně Opatření 3.4 – Nakládání s odpady a odstraňování starých zátěží**. Cílem opatření 3.4 je zlepšení úrovně nakládání s odpady v souladu s ustavenou hierarchií nakládání s odpady (prevence, materiálové využití, energetické využití a konečné odstranění) a rekultivace a sanace starých ekologických zátěží.

Opatření se bude dělit na dvě níže uvedené kategorie:

A. Vybudování integrovaného systému sběru a recyklace odpadů

Podporu lze poskytnout na následující typy projektů:

- budování zařízení pro třídění odpadů
- budování zařízení pro recyklaci
- budování zařízení na využívání odpadů (např. kompostování, bioplyn. stanice atd.)
- budování systémů odděleného sběru různých druhů odpadů (baterie, použité oleje, odpady z obalů, autovraky, bioodpady, odpad z elektrických a elektronických zařízení atd.)
- budování sběrných dvorů a překladišť
- budování zařízení na úpravu a zpracování odpadů
- vybudování zařízení na dekontaminaci (např. zařízení pro nakládání s PCB) a odstraňování nebezpečných odpadů (vyjma skládkování)

B. Rekultivace a sanace starých ekologických zátěží

Podporu lze poskytnout na následující typy projektů:

- rekultivace starých skládek převážně komunálního odpadu a ostatního odpadu
- likvidace černých skládek zejména v chráněných územích (NP, CHKO, VKP, rezervace, parky atd.)
- sanace a rekultivace vážně kontaminovaných lokalit ohrožující složky životního prostředí a zdraví člověka (max. výše celkových uznatelných nákladů je 50 mil. Kč)

Tab. č. 13: Indikativní finanční rámec opatření 3.4 (v EUR)

Opatření 3.4 Veřejné zdroje financování	Veřejné zdroje celkem	ERDF	Národní spolufinancování			
			SR	Rozpočty krajů	Rozpočty obcí	Ostatní (státní fondy)
2004	11 531 124	8 648 343	0	0	1 729 669	1 153 112
2005	16 516 252	12 387 189	0	0	2 477 438	1 651 625
2006	21 426 532	16 069 899	0	0	3 213 980	2 142 653
2004 – 2006	49 473 908	37 105 431	0	0	7 421 087	4 947 390

Pozn.: finanční prostředky jsou uvedeny v běžných cenách.

4.1 Kategorie příjemců dotace / koneční příjemci dotace

Právnícké osoby, které jsou založeny k nepodnikatelským účelům, zejména obecně prospěšné organizace, územní samosprávné celky (obce a kraje), občanská sdružení, svazky obcí, právnícké osoby založené nebo zřízené územními samosprávnými celky (příspěvkové organizace a organizační složky) a další organizace, které budou postaveny na stejnou úroveň obecně závazným právním předpisem.

Podnikatelské subjekty, zejména obchodní společnosti, státní podniky, družstva, fyzické osoby-podnikatelé. (pouze projekty kategorie A)

Žadatel musí být vlastníkem nebo nájemcem nemovitosti, která je předmětem podpory (pouze projekty kategorie A).

4.2 Formy podpory

Formou podpory bude nevratná přímá pomoc pro jednotlivé projekty.

Výše příspěvku na jednotlivé projekty bude stanovena v souladu s čl. 29 Nařízení Rady (ES) č. 1260/1999.

Pro příspěvek z ERDF platí horní mez nejvýše 75 % celkových užitelných nákladů, na které lze poskytnout pod-

poru, a zpravidla nejméně 50 % veřejných výdajů, na které lze poskytnout podporu.

V případě investic do infrastruktury, které jsou spojeny se značnými čistými příjmy, nesmí příspěvek překročit 50 % celkových užitelných nákladů.

V případě investic do podniků nesmí příspěvek překročit 35 % celkových užitelných nákladů.

Výše podpory musí být v souladu s horními mezemi pro výši podpory a pro kombinace podpor stanovené v oblasti státní podpory.

Fond poskytne prostředky na spolufinancování projektů v kohezním Fondu i ve strukturálních fondech. Uveřejnění výzvy k předkládání žádostí do OP Infrastruktura se předpokládá nejpozději do konce 1.pololetí tohoto roku – konec května. Žádosti o podporu z Fondu soudržnosti je možné podávat již nyní. Další informace je možné získat na webových stránkách Fondu <http://www.sfzp.cz>.

Ing. Andrej Mudray
ředitel Státního fondu životního prostředí ČR

RECYKLAČNÝ FOND – EKONOMICKÝ NÁSTROJ V OBLASTI ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA V SR

1. ÚVOD

Recyklačný fond bol zriadený na základe zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 2001. Ide o neštatný účelový fond, v ktorom sa sústreďujú peňažné prostriedky na podporu zberu, zhodnotenia a spracovania (recyklácie) opotrebovaných batérií a akumulátorov, odpadových olejov, opotrebovaných pneumatík, viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektrických a elektronických zariadení, plastov, svetelných zdrojov s obsahom ortuti, papiera, skla, vozidiel a kovových obalov.

Zo zákona o odpadoch vyplýva pre Recyklačný fond povinnosť podieľať sa na plnení úloh, definovaných v Programe odpadového hospodárstva Slovenskej republiky do roku 2005 (POH SR), predovšetkým v jeho záväznej časti. Program, vypracovaný Ministerstvom životného prostredia, bol schválený uznesením č. 180 z 27. februára 2002 vládou Slovenskej republiky. Pri poskytovaní prostriedkov z Recyklačného fondu sú rozhodujúcou smernicou komoditné programy (projekty realizácie systému zberu a zhodnotenia odpadov) jednotlivých sektorov Recyklačného fondu, priamo nadväzujúce na POH SR. Fond zabezpečuje ciele zhodnotenia a recyklácie komplexne za všetky odpady (obaly i neobaly) a spolufinancuje všetky stupne zhodnocovania odpadov (od zberu po spracovanie).

Recyklačný fond nezaložil ani štát, ani podnikateľská sféra, ale vznikol na základe rozsiahleho konsenzu všetkých zainteresovaných (podnikateľská sféra, vládne inštitúcie, mimovládne organizácie a pod.). Základom jeho fungovania je princíp solidarity všetkých zúčastnených, ktorí pochopili nevyhnutnosť riešenia závažnej environmentálnej problematiky a vytvorili prostredníctvom zákona o odpadoch stimulačný princíp a trvale fungujúci zdroj financovania na jej praktické riešenie. Po formálnej stránke bol fond založený v súlade so spomínaným zákonom na základe vlastných aktivít získaním bankového úveru a je nezávislou, neziskovou inštitúciou na zabezpečovanie zákonných opatrení v oblasti zberu a zhodnotenia odpadov. V riadiacej a kontrolnej štruktúre fondu (správna a dozorná rada) zákon vyváženým spôsobom určuje zástupcov podnikateľskej sféry, obcí a ministerstiev.

Činnosť Recyklačného fondu zohľadňuje požiadavky legislatívy EÚ tým, že garantuje dodržiavanie princípov:

- **voľnej hospodárskej súťaže** – každý podnikateľský subjekt sa môže uchádzať o prostriedky Recyklačného fondu za rovnakých podmienok a fond za rovnakých podmienok poskytuje príspevky aj obciam;
- **dobrovoľnosti** – povinné osoby si môžu zabezpečovať

povinnosti v oblasti zhodnocovania (recyklácie) vlastnej produkcie sami alebo prostredníctvom iného zmluvného partnera podľa vlastnej vôle. V takomto prípade neplatia príspevky do fondu alebo, keď zaplatili, tak sa im vrátia;

- **spravodlivosti** – množstvo zhodnoteného odpadu sa odpočítava z povinnosti platenia príspevkov do Recyklačného fondu, na rozdiel od autorizovaných obalových spoločností v EÚ, ktorým sa materiálové a licenčné poplatky platia aj po prekročení limitov zhodnotenia (napr. Česká republika, Nemecko, Rakúsko). Prostriedky fondu sú použiteľné v zmysle zákona len na zhodnotenie tej komodity, za ktorú boli zaplatené, okrem príspevkov obciam, na ktorom sa podieľajú jednotlivé komodity rovnakým percentuálnym podielom;
- **garancie reálneho zabezpečenia cieľov zhodnotenia (recyklácie) a separovaného zberu** – zmluvná previazanosť zvýšenia zhodnocovania odpadov na všetkých stupňoch zhodnocovacieho procesu – od obcí až po zhodnotenie a recykláciu do výšky stanovených cieľov;
- **transparentnosti** – Recyklačnému fondu zo zákona vyplývajú povinnosti pravidelného informovania verejnosti o poskytovaní príspevkov a o svojich prevádzkových nákladoch. Činnosť fondu je zo zákona predmetom auditu a priebežnej kontroly zo strany dozornej rady.

2. ÚLOHY A ORGANIZÁCIA RECYKLAČNÍHO FONDU

Úlohy Recyklačného fondu možno rozdeliť na úlohy koncepčné a úlohy operatívne.

V rámci koncepčných činností ide v oblastiach pôsobenia, zamerania a záujmov fondu predovšetkým o plánovanie, rozvoj a stratégiu.

V operatívnej prevádzke sa fond sústreďuje na riadenie a administratívu, súvisiacu s výberom príspevkov od povinných subjektov a s vybavovaním žiadostí o poskytnutie prostriedkov (výber príspevkov, prijímanie a posudzovanie žiadostí o finančné prostriedky, systém poskytovania prostriedkov, zmluvná a písomná agenda, archivácia a obeh dokumentov a pod.), ako aj s monitoringom a kontrolou finančných prostriedkov. V rámci operatívnej prevádzky fondu sa uskutočňuje tiež prijímanie, spracovanie a interpretácia informácií a hlásení, vydávanie potvrdení a pod. Pri riešení spomenutých úloh sa fond opiera o rozsiahle súbory informácií a údajov, ktoré na jednej strane vznikajú ako produkt vlastných aktivít, na druhej strane sa na základe spolupráce čerpajú a z databáz iných orgánov, organizácií a inštitúcií.

V rámci svojej činnosti Recyklačný fond spolupracuje a uskutočňuje operatívnu výmenu údajov a informácií s tískami subjektov, predovšetkým s povinnými osobami, miestnou samosprávou, ústrednými orgánmi štátnej správy, štátnou správou a s odborným zázemím. Na riadne plnenie svojich úloh fond prevádzkuje informačný a evidenčný systém na zodpovedajúcej profesionálnej úrovni, spĺňajúci požiadavky vysokého stupňa ochrany informácií.

Podľa zákona o odpadoch orgánmi Recyklačného fondu sú správna rada, dozorná rada a riaditeľ fondu. Správna rada je najvyšším riadiacim orgánom fondu, ktorý má sedemnást členov. Vykonáva správu Recyklačného fondu a riadi jeho činnosť. Dozorná rada, ktorá má sedem členov, je najvyšším kontrolným a dozorným orgánom Recyklačného fondu. Dohliada na hospodárenie Recyklačného fondu, najmä na poskytovanie a použitie prostriedkov Recyklačného fondu a na činnosť správnej rady a riaditeľa. Funkčné obdobie členov správnej rady je tri roky, členovia dozornej rady sú do funkcie vymenovaní na päť rokov. Členovia správnej rady môžu byť vymenovaní najviac na dve po sebe nasledujúce funkčné obdobia, funkciu člena dozornej rady možno vykonávať iba v jednom funkčnom období.

Jedenásť členov správnej rady vymenúva a odvoláva minister hospodárstva Slovenskej republiky na návrh reprezentatívneho združenia zamestnávateľov, pričom je viazaný predloženým návrhom. Podobným spôsobom vymenúva a odvoláva minister hospodárstva tiež dvoch členov dozornej rady. Na návrh záujmových združení miest a obcí vymenúva minister životného prostredia troch členov správnej rady a jedného člena dozornej rady. Jedného člena dozornej rady vymenúva minister životného prostredia na návrh mimovládnych organizácií, ktorých predmetom činnosti je ochrana životného prostredia. Aj v týchto prípadoch je minister viazaný predloženými návrhmi. Na základe vlastného uváženia vymenúvajú po jednom členovi správnej rady minister financií, minister hospodárstva a minister životného prostredia, podobne vymenúva minister financií, minister hospodárstva a minister životného prostredia po jednom členovi dozornej rady.

Riaditeľ je štatutárnym orgánom Recyklačného fondu, koná v jeho mene, pričom rozhoduje o všetkých veciach s výnimkou tých, ktoré sú zákonom o odpadoch alebo štatútom Recyklačného fondu vyhradené správnej alebo dozornej rade. Za svoju činnosť zodpovedá správnej rade. Riaditeľa vymenúva na základe konkurzu správna rada.

Recyklačný fond sa člení na ústredie a na sektory. Ústredie plní úlohy potrebné na zabezpečenie činnosti fondu v oblasti organizačnej, technickej, informačnej, ekonomickej a personálnej. Prijíma a eviduje žiadosti o poskytnutie prostriedkov z fondu. Zabezpečuje uzatváranie zmlúv a vykonáva kontrolu plnenia ich podmienok. Vymáha zmluvné pokuty zo zmlúv o poskytovaní prostriedkov a iné pohľadávky Recyklačného fondu.

Sektory sú základnými organizačnými jednotkami fondu, ktoré zabezpečujú činnosť fondu v oblastiach jednotlivých komodít odpadov. Činnosť sektora riadi vedúci sektora, ktorý priamo podlieha riaditeľovi fondu. Personálne návrhy na obsadenie postov vedúcich sektorov predkladajú riaditeľovi fon-

du členovia správnej rady, zodpovední za príslušný sektor. Vedúci sektora zastupuje fond v odborných záležitostiach v styku s externými subjektami v danej oblasti.

Recyklačný fond má tieto sektory: **všeobecný sektor, sektor opotrebovaných batérií a akumulátorov, sektor odpadových olejov, sektor opotrebovaných pneumatík, sektor viacvrstvových kombinovaných materiálov, sektor elektrických a elektronických zariadení, sektor plastov, sektor svetelných zdrojov s obsahom ortuti, sektor papiera, sektor skla, sektor vozidiel a sektor kovových obalov.**

3. HOSPODÁRENIE S PROSTRIEDKAMI FONDU

Prostriedky z Recyklačného fondu môže v rámci voľnej hospodárskej súťaže žiadať a obdržať každý subjekt, ktorý splní stanovené podmienky. Účel použitia prostriedkov určuje zákon o odpadoch. Zo zákona vyplývajú tiež obligatórne nároky obcí, ktoré majú možnosť získať z fondu prostriedky za vyzbierané zložky komunálneho odpadu, odovzdané na spracovanie.

Hospodárenie s prostriedkami fondu je okrem pravidelných kontrol zo strany dozornej rady na základe zákona o odpadoch aj predmetom interného auditu (výber audítora je v kompetencii dozornej rady), ktorého výsledky, ako aj rozdeľovanie prostriedkov sú aktuálne a transparentne uverejňované.

Najlepším kontrolným systémom je však ten, keď prispievateľ sám dohliada na vynakladanie svojich vložených prostriedkov. V prípade Recyklačného fondu nie je samozrejme možné, aby každý prispievateľ priamo kontroloval účel svojich vložených prostriedkov, no celá činnosť fondu je v súlade s platnými predpismi priamo závislá od zámerov a aktivít podnikateľskej sféry. Do Recyklačného fondu totiž prispievajú podnikatelia (výrobcovia a dovozcovia), fond riadia z prevažnej časti podnikatelia (nominanti Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení) a väčšinou z neho prostriedky čerpajú tiež podnikatelia (komerčné aktivity v oblasti zberu, triedenia a zhodnocovania odpadov). Z ďalších kontrolných mechanizmov spomeňme, že Recyklačný fond má zriadenú pozíciu kontrolóra na vnútornú kontrolu, kontrolné mechanizmy sú tiež zabudované pre všetky jeho činnosti v interných predpisoch v rozsahu väčšom, ako má štátna a verejná správa.

Príspevok platia a za správnosť jeho výpočtu zodpovedajú výrobcovia a dovozcovia, ktorí uvádzajú spoplatňované materiály alebo výrobky na trh v Slovenskej republike. Príspevok do Recyklačného fondu sa platí spätne za uplynulý kalendárny štvrťrok. Určí ho povinná osoba zo skutočného objemu výroby (dovozu) a vývozu v spoplatňovanom štvrťroku. Príspevok je splatný do tridsiateho dňa nasledujúceho štvrťroka. Ak výrobca alebo dovozca preukáže, že po zaplatení príspevku do Recyklačného fondu zhodnotil zákonom stanoveným spôsobom odpady z výrobkov, za ktoré zaplatil príspevok, vráti mu Recyklačný fond časť uhradeného príspevku, najviac však do výšky zaplateného príspevku.

Zdroje príjmov Recyklačného fondu plynú vo výške 88 % do toho sektora, ktorý zodpovedá oblasti ich vzniku, a vo výške 12 % do všeobecného sektora. Prostriedky fondu sa vedú na osobitných účtoch jednotlivých sektorov. Presuny prostriedkov medzi jednotlivými sektormi sú zakázané.

Kontrolné a sankčné právomoci v oblasti platenia príspevkov do Recyklačného fondu (podobne ako vo väčšine európskych krajín, kde nimi tiež disponuje iba štátna správa) prislúchajú orgánom štátneho dozoru v odpadovom hospodárstve (Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, Slovenská inšpekcia životného prostredia, krajské a obvodné úrady životného prostredia). Tieto sú oprávnené vykonávať kontrolu správnosti výpočtu príspevku a tiež kontrolu jeho platenia. Pri výkone svojej činnosti sú orgány štátneho dozoru oprávnené ukladať pokuty, určené zákonom o odpadoch.

Zákon o odpadoch ukladá výrobcovi a dovozcom povinnosť (bez ohľadu na ich povinnosť prispievať do Recyklačného fondu) registrovať sa v Recyklačnom fonde a umožniť orgánom štátneho dozoru v odpadovom hospodárstve kontrolu ich registrácie.

Na poskytnutie prostriedkov z Recyklačného fondu, s výnimkou zákonom stanovených prípadov, nie je právny nárok. Použiť ich možno iba na účel, na ktorý boli poskytnuté za zmluvne dohodnutých podmienok. Obciam vzniká spomínaný zákonný nárok na príspevok po hodnovernom preukázaní zberu, triedenia a zhodnotenia príslušnej komodity v rámci komunálneho odpadu.

O poskytnutí prostriedkov rozhoduje správna rada fondu na základe písomnej žiadosti žiadateľa. Rozhodne spravidla do 60 dní, v odôvodnených prípadoch do 90 dní od doručenia žiadosti. Pri rozhodovaní prihliada správna rada najmä na súlad navrhovaného využitia prostriedkov s príslušným komoditným programom a so schváleným rozpočtom fondu.

Úplné žiadosti o poskytnutie prostriedkov ústredie fondu postúpi príslušnému sektoru, v pôsobnosti ktorého sa

Tab. č. 1: Prehľad prijatých príspevkov do Recyklačného fondu (Sk)

Komodita	Prijaté príspevky	
	r. 2002	r. 2003
Batérie/akumulátory	39 102 006	20 923 838
Oleje	20 522 212	16 640 874
Pneumatiky	114 820 629	57 867 152
Viacvrstvové kombinované materiály	57 045 360	54 172 673
Spotrebná elektronika	93 612 283	55 828 082
Plasty	242 368 310	200 260 928
Žiarivky s obsahom ortuti	5 814 903	4 272 060
Papier/lepenka	158 545 034	111 377 380
Sklo	42 831 684	52 103 205
Automobily	97 523 754	208 174 745
Kovové obaly		18 278 889
Spolu	872 186 175	799 899 826

prostriedky požadujú. Vedúci sektora zabezpečí technické a ekonomické posúdenie predloženej žiadosti. Posúdenú žiadosť následne vedúci sektora predloží prostredníctvom riaditeľa fondu tomu členovi správnej rady, ktorý reprezentuje daný sektor v správnej rade. Ten vypracuje k žiadosti stanovisko a posúdenú žiadosť spolu so svojim stanoviskom predloží na rokovanie správnej rady.

Procesu posudzovania a hodnotenia žiadostí sa aktívne zúčastňujú aj členovia externých pracovných skupín sektorov, ktorými sú predstavitelia praxe, štátnej správy, samosprávy a odborných a vedeckých ustanovizní, škôl a inštitúcií, ktorí majú potrebné skúsenosti a kvalifikáciu v problematike, súvisiacej so zameraním a činnosťou daného sektora.

Hodnotenie žiadostí o poskytnutie prostriedkov z Recyklačného fondu sa uskutočňuje v niekoľkých rovinách. Podstatou prvej skupiny kritérií je posudzovanie environmentálnej stránky (environmentálneho prínosu) navrhovaného riešenia, najmä súladu navrhovaného využitia prostriedkov s komoditným programom daného sektora.

Tab. č. 2: Počet žiadostí o poskytnutie prostriedkov z Recyklačného fondu a prehľad o prostriedkoch z fondu, schválených správnou radou, v roku 2002

Sektor	Počet žiadostí		Prostriedky celkom (v Sk)	
	prijaté	schválené	požadované	schválené
opotrebovaných batérií a akumulátorov	3	2	26 402 000	11 480 000
odpadových olejov	3	3	19 458 300	10 794 150
opotrebovaných pneumatík	6	1	202 000 000	20 202 600
viacvrstvových kombinovaných materiálov	1	1	34 100 000	11 600 000
elektronického šrotu	5	4	48 597 897	21 069 265
plastov	14	3	725 872 578	64 856 000
žiariviek s obsahom ortuti	5	3	3 209 500	1 432 022
papiera	5	4	80 191 000	41 196 260
skla	2	0	25 449 000	0
kovových obalov	0	0	0	0
vozidiel	0	0	0	0
všeobecný	4	2	5 184 496	1 605 000
Viacsektorové projekty	24	5	205 399 223	15 661 986
Žiadosti obcí o príspevok	8	8		911 674
Spolu	80	36	1 375 863 994	200 808 957

Tab. č. 3: Počet žiadostí o poskytnutie prostriedkov z Recyklačného fondu a prehľad o prostriedkoch z fondu, schválených správnu radou, v roku 2003

Sektor	Počet žiadostí		Prostriedky celkom (v Sk)	
	prijaté	schválené	požadované	schválené
opotrebovaných batérií a akumulátorov	8	3	45 808 133	7 214 000
odpadových olejov	12	7	52 746 530	14 840 550
opotrebovaných pneumatík	16	6	194 144 500	62 966 000
viacvrstvových kombinovaných materiálov	0	0	0	0
elektronického šrotu	15	7	156 334 740	111 768 020
Plastov	47	9	1 907 832 819	56 999 000
žiariviek s obsahom ortuti	7	4	14 162 600	3 228 100
papiera	22	21	108 071 546	94 945 587
skla	13	9	112 763 452	15 919 122
kovových obalov	1	0	7 500 000	0
vozidiel	17	9	242 959 205	75 936 263
všeobecný	27	11	93 324 072	29 884 382
Viacsektorové projekty	57	15	333 563 070	52 675 850
Žiadosti obcí o príspevok	320	225		9 594 380
Spolu	562	326	3 269 210 667	535 971 254

Druhú skupinu kritérií tvoria kritéria technické. Z prostriedkov fondu sa totiž podporia iba také riešenia, ktoré sú v podmienkach Slovenska skutočne realizovateľné a pri ktorých prekladateľ preukáže reálnosť deklarovaných environmentálnych a technických parametrov.

V prípade príspevku z Recyklačného fondu ide o prostriedky, získané od výrobcov a dovozcov, ktoré sú určené predovšetkým na podporu podnikateľských aktivít v oblasti zberu, triedenia a zhodnocovania (recyklácie) odpadov. Okrem odborného, technického a environmentálneho posúdenia žiadostí jednými z rozhodujúcich kritérií musia byť teda celkom prirodzene aj kritéria ekonomické, zamerané na preukázanie trhovej validity predloženého projektu a jeho potenciálnej ziskovosti.

Ďalšia skupina kritérií sa zameriava na posúdenie komplexnosti predloženého návrhu, teda skúma sa, či projekt rieši problematiku odpadového hospodárstva v rámci uzavretého cyklu: zber – separácia – prvotné spracovanie – zhodnotenie odpadov.

Rozhodujúcim kritériom je tiež posúdenie potreby realizácie navrhovaného riešenia a väzby predkladaného projektu na súčasný stav riešenia uvažovanej problematiky odpadového hospodárstva s ohľadom na existujúce, resp. budované kapacity na Slovensku.

Podľa zákona o odpadoch prostriedky fondu sa poskytujú ako účelová dotácia alebo úver. Účelová dotácia môže byť poskytnutá jednorázovo (napr. ako priama dotácia) alebo postupne (napr. ako bonifikácia úrokovej sadzby iného úveru, poskytnutého komerčnou bankou).

Pri poskytnutí prostriedkov z Recyklačného fondu sa od žiadateľa očakáva zabezpečenie vlastných prostriedkov vo výške najmenej 70 % z rozpočtovaných nákladov projektu. V prípade žiadostí obcí môže príspevok z fondu dosiahnuť až 95 %.

Dosiahnuté výsledky poukazujú na oprávnenosť vzniku a prospešnosť založenia a existencie Recyklačného fondu, ktorého výsledkom je vytvorenie základov „recyklačného priemyslu“ a „recyklačného trhu“, ako aj úspešný štart sepa-

Tab. č. 4: Prínosy žiadostí schválených do konca r. 2003 – materiálové zhodnotenie

Sektor	Množstvo (t)			
	r. 2004	r. 2005	r. 2006	r. 2007
opotrebovaných batérií a akumulátorov	1 549	1 987	2 042	2 103
odpadových olejov	5 000	10 057	10 057	10 057
opotrebovaných pneumatík	8 300	11 300	11 300	11 300
viacvrstvových kombinovaných materiálov	600	900	1 200	1 500
elektronického šrotu	7 385	9 530	9 730	9 930
Plastov	11 800	17 313	21 488	25 358
– z toho PET	6 750	9 100	11 000	14 200
žiariviek s obsahom ortuti	328	423	478	516
papiera	52 172	73 828	96 178	115 298
skla	4 294	4 735	5 126	5 484
kovových obalov	12	20	38	50
Spolu	98 190	139 193	168 637	195 796
vozidiel (ks)	7 000	11 600	15 200	18 700

Tab. č. 5: Prínosy žiadostí schválených do konca r. 2003 – úprava odpadu

Sektor	Množstvo (t)			
	r. 2004	r. 2005	r. 2006	r. 2007
opotrebovaných batérií a akumulátorov	0	0	0	0
odpadových olejov	425	615	920	920
opotrebovaných pneumatík	0	0	0	0
viacvrstvových kombinovaných materiálov	0	0	0	0
elektronického šrotu	0	0	0	0
Plastov	160	208	208	208
– z toho PET	0	0	0	0
žiaroviek s obsahom ortuti	0	0	0	0
papiera	21 555	43 010	65 360	84 480
skla	303	303	303	303
kovových obalov	0	0	0	0
Spolu	22 443	44 136	66 791	85 911
vozidiel (ks)	0	0	0	0

Tab. č. 6: Prínosy žiadostí schválených do konca r. 2003 – preprava odpadu

Sektor	Množstvo (t)			
	r. 2004	r. 2005	r. 2006	r. 2007
opotrebovaných batérií a akumulátorov	3 385	3 410	3 445	3 475
odpadových olejov	8 000	8 000	8 000	8 000
opotrebovaných pneumatík	6 850	6 850	6 850	6 850
viacvrstvových kombinovaných materiálov	0	0	0	0
elektronického šrotu	0	0	0	0
Plastov	0	0	0	0
– z toho PET	0	0	0	0
žiaroviek s obsahom ortuti	183	246	309	309
papiera	23 191	44 446	66 796	85 916
skla	297	372	372	372
kovových obalov	0	0	0	0
Spolu	41 906	63 323	85 771	104 922
vozidiel (ks)	0	0	0	0

Tab. č. 7: Prínosy žiadostí schválených do konca r. 2003 – separovaný zber

Sektor	Množstvo (t)			
	r. 2004	r. 2005	r. 2006	r. 2007
opotrebovaných batérií a akumulátorov	4 424	4 862	4 917	4 978
odpadových olejov	11 940	11 940	11 940	11 940
opotrebovaných pneumatík	6 850	6 850	6 850	6 850
viacvrstvových kombinovaných materiálov	78	143	148	153
elektronického šrotu	167	202	212	212
Plastov	1 910	2 310	2 390	2 480
– z toho PET	0	0	0	0
žiaroviek s obsahom ortuti	246	246	246	246
papiera	48 514	76 760	96 150	122 233
skla	4 294	4 735	5 126	5 485
kovových obalov	12	20	38	50
Spolu	78 435	108 068	128 017	154 627
vozidiel (ks)	7 400	12 300	16 150	19 800

rovaného zberu v jednotlivých komoditách. Počas dvoch rokov existencie fondu dosiahli príspevky doň zhruba 1,7 miliardy korún.

Schválené prostriedky, určené na zber a zhodnocovanie odpadov (v rokoch 2002 a 2003 spolu cca **740 mil. Sk**), vytvárajú dobré podmienky na postupné zabezpečenie limitov zhodnocovania odpadov, stanovených pre členské štáty EÚ do roku 2007, ktoré budú dôležitým faktorom pri stanovení výšky prostriedkov z únie, určených Slovensku pre oblasť životného prostredia.

ZÁVĚR

Trend nárastu recyklačných kapacít podľa nábehových kriviek schválených projektov za roky 2002 a 2003 (pozri tab. 4 až 7) je porovnateľný s vývojom, ktorý bol zazname-

naný v druhej polovici deväťdesiatych rokov vo vyspelých členských štátoch EÚ. Garanciou splnenia deklarovaného nárastu kapacít recyklácie, úpravy a prepravy odpadu a jeho separovaného zberu je vyše 360 zmlúv a záložných zmlúv, uzavretých na základe uznesení správnej rady medzi Recyklačným fondom a žiadateľmi, vo väčšine prípadov na obdobie piatich rokov. V rokoch 2007 – 2010 dosiahneme stav, ktorý je potrebný na zabezpečenie limitov recyklácie, stanovených pre krajiny EÚ. V tomto období by sa mali postupne zmeniť aj priority Recyklačného fondu v prospech podpory modernizácie, vyrovnanie regionálnych rozdielov a aplikácie nových technológií. Ďalšie informácie je možné získať na webových stránkach fondu <http://www.recfond.sk>.

RNDr. Ivan Zuzula, CSc.,
riaditeľ Recyklačného fondu SR

INFORMAČNÉ NÁSTROJE V ODPADOVOM HOSPODÁRSTVE VYUŽÍVANÉ V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

1. ÚVOD

Vývoj odpadového hospodárstva v Slovenskej republike (SR) potvrdil veľký význam, ktorý sa od začiatku jeho formovania prikladalo informačnému zabezpečeniu tohto špecifického hospodárskeho odvetvia. Požiadavka na zavedenie informačného systému o odpadoch založeného na monitoringu odpadov (od vzniku odpadu až po jeho konečné riešenie) ako aj monitoringu vplyvov odpadov na životné prostredie (ŽP), bola prvý krát prezentovaná v ucelenej podobe už v Programe odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (POH SR) vydaného v roku 1993. Odvtedy sa táto požiadavka v aktualizovanej podobe vyskytuje v následných POH SR ako aj ďalších programových dokumentoch SR formulujúcich ciele štátnej environmentálnej politiky SR v oblasti ochrany a tvorby životného prostredia napr. v Národnom environmentálnom akčnom programe (NEAP).

Informácie o vzniku a spôsoboch nakladania s odpadmi získavané prostredníctvom pracovníkov miestnej štátnej správy v životnom prostredí od pôvodcov odpadov a prevádzkovateľov zariadení na nakladanie s odpadmi sú základným informačným zdrojom na sledovanie stavu a vývojových tendencií odpadového hospodárstva v SR. Od roku 1994 sú informácie pravidelne sprístupňované v Správach o stave životného prostredia Slovenskej republiky širokej odbornej i občianskej verejnosti.

Od roku 1995 sa v SR pri spracovaní údajov o vzniku a spôsoboch nakladania s odpadmi celoplošne využíva Regionálny informačný systém o odpadoch (RISO). Už v roku 1997 sa informácie získané pomocou RISO použili ako vstupné údaje pri aktualizácii cieľov a opatrení Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (POH SR) do roku 2000.

Z vyššie uvedených dôvodov sa stalo zavedenie celoštátneho informačného systému o vzniku a nakladaní s odpadmi dôležitou súčasťou informačného systému o životnom prostredí Slovenskej republiky založeného na pôsobení 12 čiastkových monitorovacích systémov (ČMS).

Úlohy na úseku informačného zabezpečenia odpadového hospodárstva (OH) plní v Slovenskej republike (SR) už 10 rokov (od júla 1993) Slovenská agentúra životného prostredia, Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva (SAŽP, COHEM) so sídlom v Bratislave. COHEM SAŽP je poverené funkciou ohniskového bodu pre Bazilejský dohovor (BD) o riadení pohybu nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní. S touto

funkciou SAŽP, COHEM BRATISLAVA bezprostredne súvisia aj úlohy, ktoré sú vyžadované od členských krajín BD na medzinárodnej úrovni ako aj vo väzbe na kompetentný úrad, ktorý pôsobí na odbore odpadového hospodárstva Ministerstva životného prostredia Slovenskej republiky (OOH MŽP SR).

V tomto príspevku je stručne prezentovaný vývoj informačných zdrojov OH v SR, ich aktuálny stav a najmä nové úlohy, ktorých plnenie sa očakáva predovšetkým so vstupom do Európskej únie a s tým zavŕšením procesu harmonizácie ukazovateľov o stave životného prostredia v SR s ukazovateľmi používanými v krajinách Európskej únie (EÚ), OECD, vyžadovanými Európskou agentúrou životného prostredia (EEA) a OSN.

2. NÁSTROJE A ZDROJE INFORMAČNÉHO ZABEZPEČENIA ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA V SR

SAŽP, COHEM BRATISLAVA zhromažďované a spracovávané údaje o odpadoch a nakladaní s nimi bezprostredne súvisia s inštitucionálnymi funkciami plnenými v oblasti odpadového hospodárstva:

- Ohniskový bod Bazilejského dohovoru;
- Stredisko Čiastkový monitorovací systém (ČMS) ODPADY;
- Informačné centrum nebezpečných odpadov (ICNO);
- Regionálne centrum Bazilejského dohovoru (RC BD);
- Referenčné laboratórium (RL) rezortu ŽP pre odpady.

V organizačnej štruktúre SAŽP, COHEM BRATISLAVA pôsobí aj Pracovisko chemickej bezpečnosti pre životné prostredie, ktoré v nadväznosti na zákon č. 163/2001 Z.z. o chemických látkach a prípravkoch plní úlohy rezortu ŽP spojené s uvádzaním nových chemických látok a prípravkov do obehu.

Od roku 1997 plní SAŽP, COHEM BRATISLAVA funkciu Regionálneho centra Bazilejského dohovoru (RC BD) s pôsobnosťou pre región strednej a východnej Európy (SaVE). Počas svojej existencie, RC BD usporiadalo 12 workshopov pre 19 krajín SaVE a vytvorilo prvý prototyp webovského informačného systému v spolupráci s krajinami SaVE.

Ako hlavné nástroje a zdroje informačného zabezpečenia OH využíva SAŽP, COHEM BRATISLAVA:

- Právne predpisy, resp. kodifikované povinnosti, ktoré z právnych predpisov odpadového hospodárstva SR vyplývajú pre pôvodcov odpadov a subjekty nakladajúce s odpadmi (najmä z vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z.z., o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch, v znení vyhlášky č. 509/2002 Z.z. týkajúcej sa vedenia evidencie odpadov);
- Čiastkový monitorovací systém (ČMS) „ODPADY“ a nástroj monitorovania vzniku a evidencie odpadov, ktorým je Regionálny informačný systém o odpadoch (RISO) vyvíjaný od roku 1992 a v súčasnosti používaný ako verzia RISO Net;
- Povolenia orgánov štátnej správy vydávané k žiadostiam o nakladanie s odpadmi, vrátane povolení na prepravu nebezpečných odpadov ako aj povolení na cezhraničnú prepravu odpadov vydávané OOH MŽP SR; povolenia sú postúpené na spracovanie do SAŽP, COHEM BRATISLAVA;
- Verejne dostupné informácie Recyklačného fondu o poskytnutých finančných prostriedkoch na podporu zberu, zhodnocovania a spracovania nasledovných komodít, a to opotrebovaných batérií a akumulátorov, odpadových olejov, opotrebovaných pneumatík, viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektronického šrotu, plastov, žiaroviek s obsahom ortuti, papiera, skla, starých vozidiel (www.recfond.sk);
- Cílené získavanie informácií organizované v spolupráci s miestnou štátnou správou na úseku odpadového hospodárstva a SIŽP na úseku odpadového hospodárstva ako aj ochrany ovzdušia;
- Permanentné aktivity SAŽP, COHEM BRATISLAVA orientované na sledovanie environmentálneho trhu poskytujúceho služby pre potreby nakladania s odpadmi (vrátane laboratórnych kapacít na analytické a ekotoxikologické hodnotenie odpadov);
- Permanentné aktivity SAŽP, COHEM BRATISLAVA zamerané na zber informácií o najlepších dostupných technológiách (BAT, resp. BATNEEC) realizované sledovaním informačných zdrojov rôzneho druhu (štúdium literárnych prameňov, vyhľadávanie v dátových súboroch, internet, účasť na konferenciách, veľtrhoch, výstavách atď.);
- Zapojenie SAŽP, COHEM BRATISLAVA do procesu EIA – spracovanie stanovísk pre MŽP SR k zámerom a správam o hodnotení spracovaných v zmysle zákona NR SR č. 127/1994 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie v znení zákona č. 391/2000 Z.z. a zákona č. 553/2001 Z.z.;
- Medzinárodnú spoluprácu – využitie pracovných kontaktov získaných realizáciou projektu OSN/SBC/SAŽP No. BS/3100-97-01 „Establishment of the Regional Centre of the Basel Convention for Training and Technology Transfer in the Slovak Republic“ a následnou činnosťou RC BD;
- Spoluprácu s konzorciom European Topic Centre/Waste and Material Flows (ETC/WMF) – zabezpečovanie úloh konzorcia ETC/WMF zriadeného pri Európskej environ-

mentálnej agentúre (EEA) podľa ročného plánu činnosti. SAŽP, COHEM BRATISLAVA vykonáva túto činnosť v rámci získaného členstva v konzorciu ETC/WMF a má zástupcu v riadiacom výbore pôsobiaceho pri ETC/WMF;

- Externú spoluprácu SAŽP, COHEM BRATISLAVA s vedecko-výskumnou základňou a podnikateľskou sférou (výskumné pracoviská, vysoké školy a iné odborné inštitúcie, subjekty zaoberajúce sa problematikou odpadového hospodárstva);
- Internú spoluprácu SAŽP, COHEM BRATISLAVA s ostatnými organizačnými zložkami SAŽP lokalizovanými na území celej Slovenskej republiky.

3. VÝSTUPY Z INFORMAČNÝCH ZDROJOV A NÁSTROJOV ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Konečným cieľom SAŽP, COHEM BRATISLAVA v danej oblasti je poskytnúť rýchle a korektné informácie o stave OH a s tým súvisiace údaje všetkým zainteresovaným subjektom, a to na medzinárodnej úrovni Sekretariátu Bazilejského dohovoru a členským krajinám (najmä v regióne strednej a východnej Európy), komisii EÚ podklady požadované v rámci reportingu za SR a ďalším európskym inštitúciám a na národnej úrovni orgánom štátnej správy, pôvodcom odpadov a subjektom nakladajúcim s odpadmi.

Výstupy z RISO Net uvádzame na inom mieste v príslušnej kapitole, kde sa venujeme osobitne tomuto najdôležitejšiemu nástroju informačného zabezpečenia OH v SR.

Z ostatných aktivít, ktoré sú realizované v SAŽP, COHEM BRATISLAVA spomenieme výstupy, ktoré považujeme za významné z hľadiska informačného zabezpečenia OH v SR.

V rámci činnosti ohniskového bodu pre Bazilejský dohovor o riadení pohybov nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní sú to:

- prehľad dovozu, vývozu a tranzitu odpadov v príslušnom kalendárnom roku (toky odpadov), s uvedením krajiny vývozu/dovozu, okresu v SR, pôvodcu, odberateľa odpadu, čísla druhu a množstva odpadu;
- zhodnotenie dovozu, vývozu a tranzitu odpadu v príslušnom roku na základe vydaných povolení MŽP SR z hľadiska jednotlivých kódov odpadov s uvedením krajiny, množstva odpadu, okresu v SR;
- zhodnotenie dovozu, vývozu a tranzitu odpadov v príslušnom roku na základe vydaných povolení MŽP SR a zaslaných hlásení o preprave odpadov s uvedením čísla povolenia, odberateľa, dodávateľa, príslušného čísla druhu odpadu, povoleného množstva, skutočne prepraveného množstva odpadu, účelu prepravy.

Súhrnným materiálom z tejto činnosti je hodnotiaci správa o dovoze, vývoze a tranzite odpadov za príslušný kalendárny rok predkladaná kompetentnému úradu Bazilejského dohovoru v SR, t.j. OOH MŽP SR.

V zmysle článku 13 a 16 Bazilejského dohovoru si SR prostredníctvom ohniskového bodu pre Bazilejský dohovor

plní svoju reportingovú povinnosť voči Sekretariátu Bazilejského dohovoru (SBD) v Ženeve. Podkladom pre reporting je hodnotiacia správa o dovoze, vývoze a tranzite odpadov v SR.

Okrem výstupov o cezhraničnej preprave odpadov, ohniskový bod tiež spracováva výstupy o vnútroštátnej preprave nebezpečných odpadov v požadovanej štruktúre.

Účasťou SAŽP, COHEM BRATISLAVA na procese EIA sa získavajú informácie o predkladaných zámeroch na stavby, zariadenia a objekty pre potreby nakladania s odpadmi, ktoré podliehajú posúdeniu v zmysle predmetného zákona.

Z prieskumu environmentálneho trhu sú k dispozícii databázy:

- prevádzkovateľov skládok odpadov (s rozlíšením vrátane údajov o stavebnej triede skládky, kapacity skládky atď.);
- prevádzkovateľov spaľovní komunálneho, priemyselného/nebezpečného odpadu a odpadu zo zdravotníckych zariadení;
- prevádzkovateľov iných zariadení na nakladanie s odpadmi: zberné miesta odpadov, plochy na dekontamináciu odpadov, linky na úpravu a spracovanie odpadov atď. ;
- prepravcov odpadov;
- subjektov poskytujúcich služby v oblasti ekoanalytického a ekotoxikologického hodnotenia odpadov a skúšania nebezpečných vlastností odpadov;
- projektčných, konzultačných a poradenských firiem

Doterajšou činnosťou RC BD BRATISLAVA (začala v roku 1997) s pôsobnosťou pre 19 krajín SaVE s transformujúcou sa ekonomikou sa priebežne získavajú informácie o:

- stave implementácie Bazilejského dohovoru v členských krajinách;
- inštitucionálnom zabezpečení odpadového hospodárstva;
- stave právnej a technickej regulácie odpadového hospodárstva;
- existujúcom odbornom zázemí a technickej a technologickej úrovni nakladania s odpadmi;
- rozvojových programoch (programoch čistejšej produkcie);

a ďalšie súvisiace informácie o týchto krajinách: Albánsko, Bielorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Srbsko a Čierna Hora, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Macedónsko, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko, Ruská federácia, Slovensko, Slovinsko, Ukrajina.

4. REGIONÁLNY INFORMAČNÝ SYSTÉM O ODPADOCH A JEHO IMPLEMENTÁCIA

Po prijatí základnej legislatívy odpadového hospodárstva v SR (v rokoch 1991 až 1992) a v danej súvislosti najmä nariadenia vlády SR č. 605/1992 Zb. o vedení evidencie odpadov, bol v roku 1993 vytvorený národný štandard prenosu údajov v celoštátnej evidencii nakladania s odpadmi. To umožnilo, že v rokoch 1993 až 1995 bol spoločnosťou ECO-management Brno vytvorený v rámci projektu

PHARE EC/WAS/5 Regionálny informačný systém o odpadoch (ďalej len „RISO“) koncipovaný pre všetky úrovne štátnej správy v odpadovom hospodárstve SR.

RISO bol celoplošne využívaný na okresných (OÚ) a krajských úradoch (KÚ) na celom území SR od roku 1995. V priebehu rokov 1995 až 1998 boli postupne vyvinuté a celoplošne zavedené ďalšie 3 verzie RISO. Modifikácia verzie 2.5 na verziu 2.51 súvisela so zavedením novej právnej úpravy kategorizácie a katalógu odpadov (vyhláškou MŽP SR č. 19/1996 Z.z.). Ďalšie rozsiahle úpravy RISO boli vykonané v súvislosti s prijatím nového územného a správneho usporiadania SR a organizáciou štátnej správy kodifikovaných zákonmi č. 221/1996 Z.z., resp. 222/1996 Z.z. Verzia RISO 3.0 bola celoplošne zavedená koncom roku 1996, čím sa podarilo udržať kontinuitu zberu údajov v odpadovom hospodárstve SR a aj naďalej zhromažďovať potrebné údaje o odpadovom hospodárstve SR do strategického informačného systému (SIS) pre potreby OOH MŽP SR. Koncom roku 1997 bola na základe skúseností z používania verzie 3.0 programu RISO vytvorená nová 4.0 verzia.

RISO, verzia 4.0 mala možnosť vstupu údajov z prenosového súboru (na diskete) v štandardnom formáte do RISO na krajskej úrovni a do centrálnej úrovne RISO prevádzkovanvej v SAŽP, COHEM Bratislava. Tento výstupný súbor v štandardnom formáte slúžil ako vstupný súbor pre RISO verziu 4.0 na KÚ, detašovaných pracoviskách SAŽP, COHEM Bratislava, prípadne aj inšpektorátov SIŽP a rovnako aj pre SIS OH prevádzkovaný na OOH MŽP SR.

S budovaním Informačného systému o životnom prostredí (ISOŽP) SR sa kládol stále väčší dôraz na kompatibilitu informačného systému o odpadoch s ISOŽP (kompatibilitu dátových štruktúr ISOŽP s dátovými štruktúrami subsystému RISO), čo sa prejavilo aj novými požiadavkami na programové vybavenie RISO.

Všetky verzie RISO až po verziu 4.0 boli využívané na osobných počítačoch PC AT 386, 486 v operačnom systéme MS DOS. S nástupom nových informačných a komunikačných technológií (Internet a Intranet) a na základe predpokladu, že sa bude počítačové vybavenie orgánov štátnej správy v životnom prostredí zlepšovať sa v r. 1999 pristúpilo k aktualizácii programového vybavenia RISO, verzie 4.0 na verziu RISO Net s tým, že táto nová verzia bude spĺňať podmienky:

- RISO Net bude vychádzať z novej legislatívy OH SR;
- RISO Net zohľadní aktuálnu štruktúru územného správneho členenia SR;
- RISO Net bude vyhovovať kompetenčnému zákonu SR;
- RISO Net bude súčasťou ČMS ODPADY; bude nadväzovať na systémy ISŽP, ISOŽP a ISM a plniť požiadavky EÚ na reporting a OECD na informačné zabezpečenie odpadového hospodárstva.

Úloha bola nadväzne na doteraz vykonané práce zverená fy ECO-management s.r.o. BRNO, ktorá v decembri 1999 úspešne obhájila záverečnú správu z riešenia projektu „Aktualizácia programového vybavenia Regionálneho informačného systému o odpadoch“ a postupne vyvinula verzie RISO 2000, v ktorej sa prešlo z prostredia MS DOS s využitím editora T602 do prostredia na platforme MS Windows s mož-

nosťou aplikačného využitia textového editora MS WORD, tabuľkového procesoru MS Excel a programového vybavenia MS Office Professional. Zadané podmienky riešiteľ projektu splnil v súlade s aktuálnym stavom legislatívnych prác v OH a v priebehu roku 2000 sa RISO 2000 skúšalo na pilotnom území spravovanom okresnými úradmi v Banskej Bystrici, Topoľčanoch, Galante, Hlohovci a Považskej Bystrici.

Pri návrhu a vývoji novej verzie RISO Net v rokoch 2000 až 2001, boli zohľadnené všetky požiadavky na rozsah a spôsob spracovávania údajov z oblasti odpadového hospodárstva SR vyplývajú z novej legislatívy v OH, najmä zákon č. 223/2001 Z.z., o odpadoch, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 553/2001 Z.z., zákona č. 96/2002 Z.z., zákona č. 261/2002, zákona č. 393/2002 a zákona č. 529/2002 Z.z. a nadväzných vykonávacích predpisov. Program RISO Net bol technologicky riešený ako Internetová a Intranetová aplikácia postavená na platforme operačného systému MS-Windows s použitím internetového prehliadača s MS Internet Explorer.

V súčasnosti je aplikácia RISO Net inštalovaná na aplikačnom a databázovom serveri v SAŽP, COHEM Bratislava. Na aplikačný server boli v rámci intranetovej siete ŽPNet a VSNet napojené všetky obvodné a krajské úrady životného prostredia, Slovenská inšpekcia životného prostredia (SIŽP), Recyklačný fond a OOH MŽP SR.

Používatelia informačného systému RISO Net prevádzkujú klienta RISO Net a v štandardnom prostredí operačných systémov Microsoft Windows 95, 98, 2000, XP a NT, ich súčasťou je MS Internet Explorer (vyžadovaný je vo verzii vyššej než 5.0 – optimálne vo verzii 5.5 so ServisPackom 2) využívajúci jazyk HTML. Aplikačný server RISO Net je naprogramovaný v programovacom jazyku PHP 4.0.6 (voľne prístupnom) používanom k tvorbe aktívnych skriptov, ktoré sú umiestnené v špeciálnom adresári na aplikačnom serveri a musia mať

Preto tento klient RISO Net nie je závislý na vlastnom zdroji dát a používa všetky najmodernejšie prostriedky a prístupy firmy Microsoft a je vytváraný ako otvorený informačný systém. Súčasne umožňuje spoluprácu so systémom MS Office Professional, ktorý sa štandardne používa na odboroch životného prostredia OÚ, KÚ a v SAŽP, SIŽP, Recyklačnom fonde a MŽP SR.

Systémové dáta o používateľoch, privátne dáta, číselníkové súbory (registre, katalógy a farebné zoznamy odpadov) a dáta o nakladaní s odpadmi v systéme RISO Net vychádzajú z vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z.z., o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch, v znení vyhlášky č. 509/2002 Z.z. a sú implementované v databázovom systéme Borland Interbase 6 na dátovom serveri. Sú prístupné pomocou informačnej technológie aktívnych skriptov na aplikačnom serveri, ktorý umožňuje transakčné spracovanie dát pomocou informačnej technológie klient/server s vyššou úrovňou bezpečnosti dát (ochrana pred poškodením a pre autorizovaný prístup k údajom). Táto informačná technológia dovoľuje načítat dáta aj z jednotlivých aplikačných programov systému MS Office Professional.

Údaje získané systémom RISO Net sú prepojené na geografické informačné systémy (GIS) prostredníctvom kódu základnej územnej jednotky (ZÚJ). Platforma systému GIS pritom nie je nijako obmedzená, čo znamená, že údaje je možné prepojiť na ľubovoľný GIS. SAŽP, COHEM BRATISLAVA používa na spracovanie údajov v GIS systémoch ARC/INFO a ARC/VIEW.

Od nasadenia systému RISO Net na obvodné a krajské úrady ŽP od roku 2004 sa očakáva výrazne vyššia kvalita získaných údajov, nakoľko v nadväznosti na vykonávacie predpisy vyššie uvedeného zákona o odpadoch, predovšetkým vyhlášky MŽP SR č. 283/2001 Z.z., o vykonaní niektorých ustanovení zákona o odpadoch, v znení vyhlášky č. 509/2002 Z.z. týkajúcej sa vedenia evidencie odpadov, ktorá umožní získanie kompletnejších a podrobnejších údajov o vzniku a nakladaní s odpadmi. Táto vyhláška umožňuje oveľa precíznejšie rozlíšenie rôznych spôsobov nakladania s odpadmi. Na základe získaných údajov bude možné oveľa presnejšie sledovanie tokov odpadov a podstatne sa rozšíri možnosť spracovania nadväzných analýz získaných údajov v kombinácii s údajmi z iných zdrojov (napr. Štatistický úrad SR).

Ostatný vývoj programového vybavenia RISO realizovaný v roku 2003 vychádzal z analýzy požiadaviek Nariadenia (ES) č. 2150/2002 Európskeho parlamentu a Rady o štatistike odpadov vo vzťahu k zberu údajov z oblasti odpadového hospodárstva SR.

Ďalej sa práce sústredili na programové vybavenie na registráciu povinných osôb v zmysle zákona č. 529/2002 Z.z. o obaloch. V zmysle zadania bol pripravený program pre evidenciu žiadostí povinných osôb o zápis do registra. Zápis do registra bol postupne rozšírený o možnosť automatického vydávania potvrdení o zápise do registra a program bol doplnený o modul pre evidenciu oprávnených osôb a modul pre evidenciu hlásení povinných osôb a oprávnených osôb s možnosťou spracovania sumárnych údajov pre potreby národného a medzinárodného výkazníctva.

5. ČIASTKOVÝ MONITOROVACÍ SYSTÉM ODPADY

Regionálny informačný systém RISO Net plní v rámci Čiastkového monitorovacieho systému (ČMS) „ODPADY“ špecifickú úlohu. RISO je od počiatku budovania ČMS ODPADY jeho nástrojom a na základe spôsobu akým je RISO programovo vybavené a aplikačne rozpracované súčasne jeho nadstavbou presahujúcou rámec monitoringu (viď. vyhláška MŽP SR č. 509/2002 Z.z. a usmernenie MŽP SR k vedeniu evidencie odpadov: <http://www.lifeenv.gov.sk/>).

Prevádzkou Strediska ČMS ODPADY je poverené SAŽP, COHEM BRATISLAVA, čo vytvára optimálne technicko-organizačné predpoklady pre úspešnú koordináciu všetkých prác súvisiacich s rozvojom monitoringu a informačným zabezpečením OH v rámci odborného zázemia MŽP SR.

Vzhľadom na uvedené boli obsahové požiadavky na ďalší vývoj RISO Net riešené v rokoch 2000 až 2003 v rámci

5 ročného projektu aktualizácie ČMS ODPADY. Riešiteľ predmetného projektu sformuloval na začiatku jeho riešenia na základe uskutočnenej analýzy vonkajších (medzinárodné záväzky) a vnútorných podmienok (legislatívne požiadavky) návrh na dobudovanie ČMS ODPADY s definovaním základného (minimálneho) monitoringu, navrhol etapizáciu prác a cieľový stav a definoval požiadavky na organizačné, technické a finančné zabezpečenie potrebné na jeho realizáciu. Projekt tiež riešil vnútorné a vonkajšie väzby ČMS ODPADY (vzťah k iným ČMS) a prepojenie na Informačný systém monitoringu (ISM).

Uvedeným prístupom sa počas celého doterajšieho priebehu riešenia projektu zabezpečilo efektívne prepojenie prác zameraných na koncepčný rozvoj ČMS ODPADY a práce na programovom vybavení RISO vo väzbe na prebiehajúcu transpozíciu práva EÚ do právneho poriadku SR a očakávané záväzky spojené s členstvom SR v európskych integračných štruktúrach.

Z právnych predpisov EÚ bezprostredne vyplývali požiadavky na rozsah a kvalitu monitorovania nakladania s odpadmi, monitorovania zariadení na zneškodňovanie a využívanie odpadov ako aj prúdov vybraných skupín odpadov a nadväzne rozsah a štruktúru podávaných správ (reporting). Vychádzalo sa pritom zo zákona č. 223/2001 Z.z., o odpadoch, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 553/2001 Z.z., zákona č. 96/2002 Z.z., zákona č. 261/2002, zákona č. 393/2002 a zákona č. 529/2002 Z.z. a nadväzných vykonávacích predpisov.

Súčastou kompletnej implementácie práva EÚ v oblasti OH sú vykonávacie predpisy vydané v nadväznosti na zákon č. 24/2004 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z.z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. V súvislosti s týmto zákonom sa rozširuje informačné zabezpečenie odpadového hospodárstva o databázu zariadení s obsahom polychlórovaných bifenylov (PCB), ktorú spravuje vo väzbe na delegované právomoci z MŽP SR (prislúchajúce rezortu životného prostredia v zmysle zákona č. 163/2003 Z.z. o chemických látkach a chemických prípravkoch) Pracovisko chemickej bezpečnosti pre životné prostredie, zriadené v rámci SAŽP, COHEM Bratislava.

Práce na zosúladienie aplikačných možností RISO s požiadavkami na reporting sú predmetom projektu realizovaného v rámci ČMS ODPADY v roku 2004.

6. REPORTING V ODPADOVOM HOSPODÁRSTVE

Pre potreby monitoringu a naplňania Smernice 91/156/EHS, týkajúcej sa podávania správ EÚ je súhrn požadovaných informácií z oblasti OH nasledujúci:

- Prehľad príslušných predpisov, ktoré zavádzajú Smernicu 75/442/EHS (rámcová smernica pre celú oblasť odpadov) do národného práva;
- Počet a kompetencie príslušných úradov, ktoré sú zodpovedné za implementáciu Smernice 75/442/EHS;
- Informácie o spracovaných plánoch (programoch) odpadového hospodárstva;

- Informácie o opatreniach vedúcich k dodržiavaniu odpadovej hierarchie;
- Informácie o opatreniach vedúcich k zriadeniu integrovanej siete zariadení, ktoré spracovávajú odpady, príp. o spolupráci s ostatnými členskými štátmi;
- Štatistické údaje o nakladaní s komunálnym a nebezpečným odpadom (z hľadiska celkovej produkcie, recyklácie, spaľovania, energetickom využití, ukladaní na skládky, atď.) podľa Smernice 91/689/EEC o nebezpečnom odpade, doplnenej Smernicou 94/31/EC);
- Informácie o udelení výnimiek pre povolenie prevádzky zariadení, ktoré zneškodňujú odpady alebo vykonávajú ich regeneráciu;
- Informácie o povinnom vedení dokumentácie zariadení, ktoré zneškodňujú odpady alebo vykonávajú ich regeneráciu;
- Informácie o nakladaní s odpadovými olejmi podľa Smernice 74/439/EEC, doplnené podľa Smernice 87/101/EEC;
- Informácie o odstránení PCB a PCT podľa Smernice 96/59/EC;
- Informácie o cezhraničnej preprave nebezpečného odpadu podľa Smernice 84/631/EEC, doplnené podľa Smernice 87/112/EEC;
- Informácie o obaloch podľa Smernice 94/62/EC;
- Informácie o použití čistiarenských kalov v poľnohospodárstve podľa Smernice 86/278/EEC;
- Informácie o spaľovaní nebezpečných odpadov, podľa Smernice 94/67/EC;
- Informácie o skládkovaní odpadov podľa Smernice 99/31/EC;
- Informácie o vyradených vozidlách podľa Smernice 2000/53/EC.

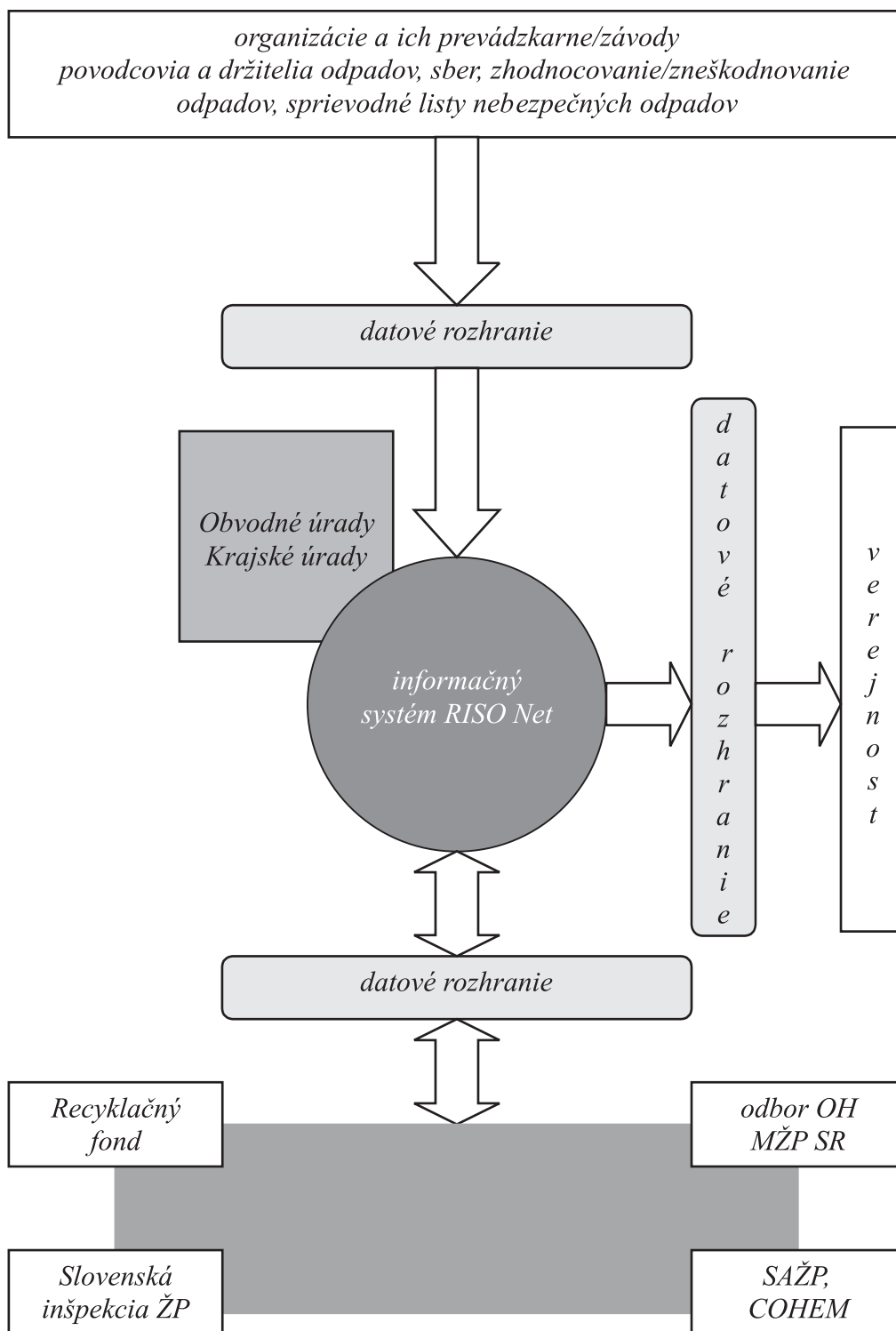
7. ZÁVER

Po vstupe do Európskej únie viac ako kedykoľvek predtým vystúpi do popredia potreba komplexných a spoľahlivých informácií o stave a vývoji životného prostredia požadovaných od členských krajín. Význam, ktorý sa pripisuje informáciám z oblasti odpadového hospodárstva len zdôrazňuje potrebu úspešného dobudovania strediska ČMS ODPADY.

Popri poskytovaní údajov pre príslušné inštitúcie integračných štruktúr, ktorých sa SR stala členom (EÚ, OECD, EEA) zostane naďalej rovnako dôležité zabezpečiť potrebné údaje pre strategické riadenie odpadového hospodárstva na národnej úrovni a všetkých subjektov, či už orgánov štátnej správy na úseku odpadového hospodárstva alebo samosprávne orgány. Zvlášť sa to týka Vyšších územných celkov (VÚC), ktorých význam, ale aj zodpovednosť za rozvoj regiónov prijatím zákona č. 302/2001 Z.z. o samospráve vyšších územných celkov vzrástol.

Dostupnosť relevantných údajov a informácií z oblasti odpadového hospodárstva sa ukázala ako nevyhnutná už v súvislosti s programovacími prácami realizovanými rezortom životného prostredia za účelom čerpania finančných prostriedkov z povstupových EURO fondov (Kohéz-

Obrázok: Schéma toku dát v systéme RISO Net

neho a štrukturálnych). Investičná stratégia odpadového hospodárstva Slovenskej republiky (ISOH SR) spracovaná v tejto súvislosti sa opiera predovšetkým o údaje z databáz prevádzkovaných SAŽP, COHEM Bratislava. Išlo najmä o údaje týkajúce sa množstiev a výskytu odpadov v území a existujúcich kapacít pre nakladanie s odpadmi.

Generovanie spoľahlivých údajov a informácií o stave a vývoji odpadového hospodárstva zostáva naďalej jednou z najdôležitejších permanentných úloh plnených v SAŽP, COHEM Bratislava aj pre ďalšie obdobie.

Ing. Miroslav Lacuška, CSc,
A. Jančárik,
K. Lenková

Závěrečné slovo předsedy výstavního výboru ENVIBRNO

Vážení čtenáři,

V současné době se 11. mezinárodní veletrh techniky pro tvorbu a ochranu životního prostředí ENVIBRNO stal jedním z nejvýznamnějších mezinárodních veletrhů v oblasti environmentálních technologií ve střední a východní Evropě. O jeho významu pro Českou republiku svědčí i partnerská podpora tří ministerstev – Ministerstva životního prostředí, Ministerstva průmyslu a obchodu a Ministerstva zemědělství, která nad veletrhem převzaly záštitu. Souvisí to také s tím, že v rámci veletrhu se bude konat mezinárodní Envikongres, který bude věnován problematice integrované prevence, kde tato ministerstva spolu úzce spolupracují. Nové pojetí veletrhu ENVIBRNO a jeho spojení s pořádáním Envikongresu splňuje současný evropský trend ve výstavnictví – přechod od klasické výstavy environmentálních technik a technologií na propojení výstavy a odborného kongresu. To umožní setkání vystavovatelů nejen s návštěvníky veletrhu, ale i s účastníky Envikongresu, kde se sejde řada významných specialistů z zabývajících se problematikou vývoje a implementace nejlepších dostupných technik a technologií v energetice, výrobě a zpracování kovů, zpracování nerostů, v chemickém průmyslu, nakládání s odpady, v zemědělství a potravinářském průmyslu, ostatním průmyslu a technikami pro čištění a úpravu vod. Tito odborníci budou v průběhu dvou dní diskutovat společně se zástupci státní správy z krajských úřadů a zařízení na něž se vztahuje zákon o integrované prevenci o celém povolovacím procesu a uplatnění nejlepších dostupných technik tak, aby byl minimalizován negativní dopad těchto zařízení do životního prostředí. V rámci Envikongresu vystoupí nejen reprezentanti všech tří ministerstev, která nad ním přejala záštitu, ale i významní zahraniční hosté jako pan Dr. Martin Whitworth, poradce ministerstva pro přípravu vstupu do EU, zástupci EU, apod.

V tomto čísle časopisu Planeta jsou uvedeny nejvýznamnější přednášky, které budou Envikongresu prezentovány.

Další významnou akcí na ENVIBRNO je setkání odborníků ze všech členských a přidružených států EU specializujících se na problematiku integrované prevence, které se uskuteční v rámci 14. Evropského fóra pro výměnu informací o nejlepších dostupných technikách. Doposud se všech třináct těchto fór konalo v Bruselu a letos poprvé proběhne v Brně. Organizování takového setkání v rámci konání ENVIBRNO by se mohlo stát zahájením nové tradice, která přivede do moravské metropole desítky odborníků z členských i kandidátských zemí EU a podtrhne význam a nové pojetí veletrhu.

V loňském roce byl schválen vládou ČR a vydán jejím nařízením Plán odpadového hospodářství ČR, který vytyčil hlavní směry v odpadovém hospodářství naší země a dotkne se každého občana, obce i podnikatele. Při jeho realizaci bude nutno využít i mezinárodní spolupráce s našimi nejbližšími sousedy se kterými nás pojí jak historie, tak i nadstandardní vztahy. Je to zejména Slovenská republika, která již realizuje Plán odpadového hospodářství SR již řadu let a dále Rakousko, které podporuje společné příhraniční projekty a výměnu zkušeností v odpadovém hospodářství s podporou fondů CBC Phare. Český ministr životního prostředí Libor Ambrozek a jeho slovenský kolega László Miklós podepsali koncem ledna letošního roku v Hodoníně memorandum o vzájemné spolupráci v oblasti odpadového hospodářství. V návaznosti na závěry tohoto memoranda se představitelé obou ministerstev sejdou na ENVIBRNO v rámci česko-slovenského workshopu, kde budou společně jednat o nástrojích pro řízení odpadového hospodářství a možnosti společných příhraničních projektů, kde by bylo možno využít k jejich financování fondů EU.

V další části časopisu Planeta jsou uvedeny přednášky, které zazní na tomto společném workshopu.

Prof. RNDr. Jiří HŘEBÍČEK, CSc.
předseda výstavního výboru veletrhu ENVIBRNO
a Envikongresu